

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta
Katedra historických věd

Josef Doubrava (1852-1921)
Život královéhradeckého biskupa

Diplomová práce

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA HISTORICKÝCH VĚD

JOSEF DOUBRAVA (1852-1921)
ŽIVOT KRÁLOVÉHRADECKÉHO BISKUPA

Diplomová práce

AUTOR PRÁCE: Bc. Lucie Dušková

VEDOUcí PRÁCE: Mgr. Pavel Panoch, PhD.

2009

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF HISTORICAL STUDIES

JOSEF DOUBRAVA (1852-1921)
BISHOP FROM HRADEC KRÁLOVÉ AND HIS LIFE

Diploma work

AUTHOR: Bc. Lucie Dušková

SUPERVISOR: Mgr. Pavel Panoch, PhD.

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd

Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pro: **Bc. Lucie Dušková**
Obor: Kulturní dějiny
Název tématu: Josef Doubrava (1852-1921), Život královéhradeckého biskupa.

Zásady pro vypracování:

1. Průzkum literatury archiválií.
2. Charakteristika osobnosti Josefa Doubravy.
3. Dětství a studia Josefa Doubravy.
4. Josef Doubrava a jeho episkopát.
5. Vztah Josefa Doubravy ke kultuře a umění.
6. Charakteristika politické situace v období života Josefa Doubravy a její vliv na církev.
7. Závěr.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Pavel Panoch, PhD.**
Vedoucí katedry: **prof. PhDr. Tomáš Jiránek, PhD.**
Datum zadání diplomové práce: **30. duben 2007**
Datum odevzdání diplomové práce: **30. listopad 2009**

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré prameny a literatura, které jsem využila, jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, Univerzita Pardubice je oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne: 26. listopadu 2009

podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěla poděkovat všem, kteří přispěli radou a pomocí k dokončení této práce, Mgr. Pavlu Panochovi, PhD., za prostudování textu, užitečná upozornění a podněty k jeho doplnění, doc. PhDr. Vladimíru Hrubému a prof. PhDr. Pavlu Markovi za cenné rady, prof. PhDr. Petru Vorlovi, CSc., za odborné konzultace, Mgr. Evě Hoškové a PhDr. Richardu Hoškovi za vstřícnou pomoc, Biskupství královéhradeckému za povolení k nahlédnutí do fondu Biskupský archiv uloženého ve Státním okresním archivu Hradec Králové a za povolení k nahlédnutí do publikací uložených v knihovně Biskupské konzistoře a v Knihovně Biskupství královéhradeckého. Též děkuji všem archivářům za ochotné půjčování potřebných pramenů a literatury i za upozornění na některé zvláštnosti a zajímavosti týkající se osobnosti 20. královéhradeckého biskupa.

SOUHRN

Cílem mé práce bylo zachytit stěžejní chvíle a období života 20. královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy. Práce je rozdělena do jednotlivých kapitol. V prvních třech kapitolách jsem postupovala chronologicky, od dětství přes studia až po episkopát. V posledních dvou kapitolách jsem se snažila ukázat faktory, které byly pro Doubravův život jistě nejpodstatnější. Prvním faktorem bylo umění, které Doubravu ovlivňovalo již od raného dětství. Druhým faktorem byla politická situace, která v období Doubravova episkopátu pro církev příliš příznivá nebyla. Má práce je též snahou přiblížit čtenářům Josefa Doubravu nejen jako hlavu královéhradecké diecéze, ale především jako člověka, který své zálibě (umění) věnoval celý svůj život.

OBSAH

Úvod.....	1
1. Rodiště, dětství a mládí Josefa Doubravy.....	3
1.1. Rodiště Josefa Doubravy.....	3
1.2. Dětství a mládí Josefa Doubravy.....	6
2. Politická situace v době episkopátu Josefa Doubravy a její vliv na církev.....	8
3. Vztah Josefa Doubravy k umění.....	11
3.1. Publikační činnost Josefa Doubravy.....	11
3.2. Josef Doubrava, výtvarné umění a architektura.....	17
3.3. Další významní umělci v životě Josefa Doubravy.....	23
4. Josef Doubrava a galerie v Hradci Králové.....	28
5. Předchůdci Josefa Doubravy v Hradci Králové.....	31
6. Královéhradecké biskupství v letech 1903-1921.....	36
7. Úřad Josefa Doubravy v předválečném období.....	39
8. Poslední roky života Josefa Doubravy.....	47
8.1. Oslava 60. narozenin a 10. výročí nastolení.....	47
8.2. Poslední vůle Josefa Doubravy.....	50
8.3. Válečná léta 1914-1918.....	52
8.4. Období po 1. světové válce.....	55
8.5. Pozůstalost Josefa Doubravy.....	58
8.6. Smrt Josefa Doubravy.....	66
9. Korespondence Josefa Doubravy s významnými umělci.....	72
9.1. Josef Doubrava Josefu Fantovi.....	72
Závěr.....	95
Seznam pramenů a literatury.....	101
Seznam příloh.....	105
Resumé.....	123

ÚVOD

Dějiny města Hradce Králové jsou spojeny nejen s významnými uměleckými osobnostmi nebo postavami z dávné minulosti, ale i se samotným biskupstvím a řadou biskupů, kteří se zapsali do dějin východních Čech, ale někteří i do dějin celé střední Evropy. Od roku 1664, kdy byl 10. listopadu 1664 potvrzen Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka 1. královéhradeckým biskupem a byla vydána zakládací listina nového biskupství, se v Hradci Králové vystřídal 24 biskupů. Josef Doubrava, jehož životem se zabývám v této práci, byl v pořadí biskupem dvacátým.

Josef Doubrava nemá v síti státních archivů České republiky evidovanou samostatnou osobní pozůstalost ani rodinný fond. Materiály týkající se jeho osoby jsou však rozptýlené v mnoha archivech, a to nejen v archivech naší republiky. Poměrně obsáhlý je fond Biskupský archiv v Hradci Králové 1659 – 1934, který je uložen ve Státním okresním archivu Hradec Králové. Tento fond obsahuje rozsáhlou korespondenci, jeho pozůstalost, osobní doklady (např. cestovní pas, který je cenným dokladem toho, co vše Josef Doubrava procestoval), vysvědčení, která nám jsou důkazem, jakým byl pilným žákem a posléze studentem, aj.

Fondy týkající se Josefa Doubravy se nacházejí též v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, dále jde o fondy Pražské arcibiskupství uložené v Národním archivu v Praze, fond Akta a korespondence Jednoty katolického duchovenstva uložený v Archivu Národního muzea v Praze, fondy k dějinám katolických politických stran v Archivu Křesťansko – demokratické unie Československé strany lidové v Praze, Archiv teologické fakulty a osobní pozůstalost Maxe Švabinského, Josefa Fanty, Antonína Slavíčka a mnoha dalších umělců, s nimiž byl Josef Doubrava v aktivním písemném styku. Bohužel většina fondů, týkajících se Josefa Doubravy v těchto zmíněných archivech, se týká jeho úřední činnosti. Archiv Biskupské rezidence v Hradci Králové nemá materiály po Josefu Doubravovi zpracovány, tudíž jsou veřejnosti nepřístupné. Zůstaly v podobě, v jaké je biskup zanechal v roce 1921. Od té doby jsou nedotčené.

Doposud nevyšla o Josefu Doubravovi žádná publikace. Jeho životopis v podobě drobných statí lze nalézt například v útlé knížce Jindřicha Francka, Jana Jakla „*Biskupové královéhradečtí*“ (Hradec Králové 1990) nebo v katalogu „*330 let královéhradecké diecéze*“ (Hradec Králové 1994) vydaném u příležitosti 330. výročí založení biskupství v Hradci Králové roku 1664. V roce 2005 vyšla kniha „*Královéhradecké biskupství v proměnách času*“. Jejím autorem je Zdeněk Srp a tato kniha pojednává o 24 sídelních

a pomocných biskupech diecéze v Hradci Králové.

Je nutné se také zaměřit a zmínit literaturu týkající se otázky katolicismu v Čechách, neboť Doubravův episkopát spadá do složitého období zlomu mezi monarchií pod vedením Habsburků a zřízením první Československé republiky. Na toto téma se specializují především publikace Pavla Marka z Univerzity Palackého v Olomouci. V roce 2000 vyšla kniha s názvem *„České schizma. Příspěvky k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924“*, o tři roky později vyšel *„Český katolicismus 1890 – 1914“* a v roce 2005 *„Církevní krize na počátku Československé republiky 1918 – 1924“*, kde autor analyzuje vnitrocírkevní poměry.

Monografie o Josefu Doubravovi je rozdělena do jednotlivých kapitol podle Doubravových životních etap (dětství, studia, episkopát, vztah ke kultuře a umění, stáří a smrt, politická situace v tomto období a její vliv na církev). Ve své práci se zaměřují především na vztah Josefa Doubravy k umění, který tuto osobnost nejvíce charakterizuje a činí ho tak mezi ostatními biskupy jedinečným. Též je nutné zmínit se o V. všeobecném sjezdu katolíků československých, který byl významnou událostí během Doubravova episkopátu. O tomto sjezdu vyšla v roce 1910 *„Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých v Hradci Králové“*, jejímž autorem byl František Reyl.

Tato práce by měla být především přínosem nejen pro regionální dějiny, ale i pro dějiny církevní a kulturní.

1. RODIŠTĚ, DĚTSTVÍ A MLÁDÍ JOSEFA DOUBRAVY

1.1. RODIŠTĚ JOSEFA DOUBRAVY

Královéhradecký biskup Josef Doubrava se narodil v Mníšku pod Brdy v roce 1852. V přesném datu narození se prameny liší. Některé uvádějí 20. únor, jiné 29. únor. Stěžejním důkazem nám však je Doubravův rodný list, který uvádí 29. únor 1852 jako den narození Josefa Doubravy. U jeho porodu asistovala porodní bába Lidmila Vinšová. Pokřtěn byl o den později farářem Františkem Heřmanem.¹ Ten působil na mníšecké faře také jako osobní děkan. F. Heřman byl příjemný a velice vzdělaný muž. Díky příbuzenství ze strany Doubravovy matky byl malý Josef Doubrava na faře jako doma. Kromě faráře F. Heřmana měl na J. Doubravu velký vliv také ředitel mníšecké školy pedagog František Přibík. Kmotry mu byli pan Borovička, mistr hrnčářský z Mníšku, a Antonie Konířová, manželka Josefa Koníře, kupce v Mníšku. Josef Doubrava se narodil v domě č. p. 3, známém jako „dům U Chotů“.

Josef Doubrava pocházel z chudé rodiny. Jeho otec Josef se živil jako krejčí a kostelník. Ten byl synem domkáře Jana ze Lhotky č. p. 21 a Marie, rozené Koubalové, z Mníšku č. p. 19. Matkou Josefa Doubravy byla dcera Josefa Tišera, měšťana a mistra koželužského v Plzni, kterou pokřtili jménem Terezie. J. Doubrava měl dva sourozence, sestru Johannu a bratra Karla. Karel Doubrava působil jako správce malostranského dvora a Johanna Doubravová, provdaná Holznerová, vedla po smrti svého manžela Doubravovu domácnost. Doubravovi rodiče jsou pochováni na mníšeckém hřbitově. Josef Doubrava starší zemřel v roce 1875, matka Terezie o pět let dříve. Josefovou babičkou z matčiny strany byla Anna, rozená Wiesengerová, z Plzně. Křestní list byl potvrzen kaplanem J. Krámrem duchovního úřadu 14. ledna 1883.²

Doubravovo rodiště, Mníšek pod Brdy, leží asi 12 km jižně od okraje hlavního města Prahy, v podhůří Brdské vrchoviny. Široká podhorská kotlina, chráněná hradbou brdských Hřebenů, kde se dnešní Mníšek nachází, měla svou dávnou historii. Souviselo to s tím, že tudy procházela stará obchodní stezka, směřující od jihu Bavor a odtud dál na sever na pražské tržiště a z Prahy ještě dále po Jantarové stezce k Baltu. Na úsvitu slovanských dějin, kolem 8. století, se začínaly střední Čechy pozvolna osidlovat slovanskými kmeny.

¹ SOKA Hradec Králové, Biskupský archiv Hradec Králové 1659 – 1934, *Křestní list Josefa Doubravy*, sign. I 15, inv. č. 1485.

² Tamtéž.

Mníšek jako osada vznikl na místě spáleniště, které jeho obyvatelé opustili po velkém požáru, kdy vše shořelo do základů.³

V raném středověku byla všechna půda v okolí Mníšku knížecí, později královská včetně mohutných lesů, které kotlinu obklopovaly. V Mníšku, který byl poslední zastávkou kupců před pražským Ungeltem, vznikla útočištná tvrz, do které se mohla v případě nebezpečí kupecká výprava uchýlit. Tvrz, později hrádek, dnes mníšecký zámek, mají stejné místo. Za Přemysla Otakara II. bylo v Mníšku šest trhů – jarmarků. Mníšek byl tedy jakousi trhovou vsí.

V době Karla VI. již nebyl Mníšek trhovou vsí, ale stal se výslovně městečkem.⁴ Na přelomu 15. a 16. století se Mníšek stává dědičným majetkem rodu Mitrovičů jako svobodný statek. Rod Mitrovičů se však v Mníšku neudržel. Příčinou byla třicetiletá válka. V Mníšku za třicetileté války působili Vratislavové. Toto období bylo pro Mníšek nejtragičtějším v jeho dějinách. Třicetiletá válka byla celoevropským konfliktem mezi protestanty a katolíky. Mníšek byl po celou dobu katolický. Nejhorší chvíle zažili Mníšečtí při vpádu Švédů.⁵ Z Vratislavských rukou se Mníšek dostal k rodu Engelsflussů, který ho koupil. Pro městečko to začíná být opět období klidu a budování. Za jeho doby se stavěl mníšecký zámek. Na svou dobu to byla stavba poněkud mohutná a nebyvalá. Výstavba trvala celých 16 let. Stejně jako dnes se jedná o třípatrovou budovu se třemi věžemi a prostranným dvorem. Zámek se stal dominantou města a jeho ozdobou. Jeho krásu v pozdějších dobách chodil obdivovat sám malý Josef Doubrava, kam chodíval často rozjímat.⁶

Dalšími pány v Mníšku byli Unwertové a po nich Pachtové. To se již dostáváme do doby, kdy se narodil Josef Doubrava, do historie Mníšku, v které prožil Doubrava své dětství. V roce 1850 byl v Mníšku ustanoven první konstituční starosta, kterým se stal Emanuel Tichý. Malý Josef se narodil do období, kdy se začala v Mníšku zabíhat samospráva, byly tu problémy se zásobováním vody pro město, mizerné cesty, nevhodně umístěné školy apod. V 80. letech 19. století vystřídali v Mníšku Pachtové páni ze Schirdingu.

³ Město Mníšek pod Brdy, *650 let od první písemné zmínky o Mníšku 1348 – 1998*, Mníšek pod Brdy 1998, s. 4.

⁴ „Mníšek byl městečkem velkým náměstím s výpadovými komunikacemi na sever na Prahu, na jih na Písek. V době Karla VI. dostává Mníšek také svůj znak, na němž je v červeném poli dvouocasý stříbrný lev ve skoku, hledící doprava, se zlatou zbrojí, vyplazeným jazykem a bez koruny“, tamtéž, s. 6.

⁵ „Švédští vojáci řádili jako zběsilí. Bestiálním způsobem mučili bezbranné obyvatelstvo. Do hlav vráželi hřeby, uřezávali uši, nosy, jazyky, rozřezávali chodidla a do ran sypali sůl, rozmačkávali prsty, věšeli na bidla nad hořící slámu, do úst lili močůvku, posekali ovocné stromy, zničili vinice a na hřbitovech olupovali mrtvolu“, tamtéž, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 9.

Karla ze Schirdingu přivítal slavnostně mníšecký farář Krámr, který také potvrdil Doubravův křestní list. Schirdingovi potomci se v Mníšku udrželi až do znárodnění majetku v roce 1945.⁷

⁷ Tamtéž, s. 19.

1.2. DĚTSTVÍ A MLÁDÍ JOSEFA DOUBRAVY

V Okresním archivu Hradec Králové se dochovala řada Doubravových vysvědčení, ze kterých vyčteme, že studoval „*velmi pilně, choval se výborně a při dobrých schopnostech a výborné pilnosti naučil se předepsaným předmětům*“.⁸ V obecné škole poznal tehdejší řídicí učitel František Příbík, že jde o chlapce velmi nadaného, který by měl pokračovat ve studiích na vyšším stupni. Josef Doubrava navštěvoval C. k. českou hlavní školu v Praze. Jelikož však doma neměli peníze na dlouhá studia, rozhodl se řešit situaci farář František Heřman, který Josefa Doubravu umístil na piaristické gymnázium.⁹ Gymnaziální studia tedy absolvoval na Starém Městě pražském. Studoval náboženství, zeměpis, dějepis, matematiku, přírodopis, silozpyt a krasopis. Z jazyků to pak byla čeština, němčina, řečtina a latina. Často se na jeho vysvědčení objevovalo „*patří mezi žáky výborné*“ a „*0 zameškaných hodin*“. Studium na gymnáziu završil maturitní zkouškou v roce 1872, kterou skládal z náboženství, latinského a řeckého jazyka. Zkoušku z náboženství a latinského jazyka vykonal chvalitebně, řečtinu uspokojivě. Poté nastoupil na bohosloveckou fakultu v Praze.¹⁰

Rodiče během jeho studií zemřeli, ale Josef Doubrava se do Mníšku vracel za svou sestrou Johannou, která se provdala za hospodářského správce dvora pana Holznera ve Stříbrné Lhotě. Také nadále udržoval přátelské styky se svými mníšeckými mladými kamarády a s některými z nich a s dalšími ochotníky hrával divadlo v Mníšku a v sousedním Kytíně.

V letech 1872 – 1876 studoval v Praze teologii a 16. července 1876 byl vysvěcen na kněze. První mši svatou sloužil ve svém rodném Mníšku pod Brdy v tamním kostele sv. Václava. Jako novosvěcenec působil po tři roky v Petrovicích u Sedlčan. Obyvatelé Petrovic dlouho vzpomínali na mladého, nadšeného a laskavého Josefa Doubravu. Během své pastorální činnosti složil tři rigorózní zkoušky z teologie a stal se adjunktem pražské teologické fakulty. Brzy úspěšně vykonal čtvrtou rigorózní zkoušku a 26. června 1883 byl promován na doktora teologie.

Od roku 1884 přednášel Josef Doubrava na teologické fakultě v Praze církevní právo. Vzpomíná na něho i jeho student Emil Dlouhý-Pokorný, katolický modernista, politik

⁸ SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv Hradec Králové 1659 – 1934, *Školní vysvědčení 1864 – 1883*, sign. I 1, inv. č. 1471.

⁹ VESELÝ, Miloš, Zpravodaj Městečka pod Skalkou, *Naši rodáci, přátelé a význační návštěvníci města Mníšku, Doubrava Josef, ThDr.*, roč. 24, č. 128, prosinec 1999, nestr.

¹⁰ SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv 1659-1934, *Školní vysvědčení (1864-1883)*, inv. č. 1471, sign. 2.

a žurnalista. Josef Doubrava byl „malý človíček, ale sebevědomý, rezervní duchovní, jenž rád oficiérskou čepici nosil, ctitel důstojnictva a rakouský patriot, později kanovník u sv. Víta a později biskup královéhradecký“.¹¹ Přednášek se Josef Doubrava vzdal 22. října 1892. Tím fakulta ztratila výborného profesora.

V roce 1891, 29. června, byl biskup Doubrava jednohlasně zvolen do ředitelstva Křesťanské akademie. Ustavující schůze se konala 6. července odpoledne. Josef Doubrava působil v akademii jako její jednatel a podporovatel jejích snah za prospěchem církevního umění. Jako výraz úcty a díky zaslala akademie biskupu Doubravovy reprodukci barevné vyšehradské madony, tzv. „Dešťové“, která je dílem neznámého autora ze 16. století.¹²

¹¹ MAREK, Pavel, *Emil Dlouhý-Pokorný*, Brno 2007, s. 18, 1. vydání, ISBN 978-80-7325-129-1.

¹² SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv 1659-1934, *Křesťanská akademie*, inv. č. 1534.

2. POLITICKÁ SITUACE V DOBĚ EPISKOPÁTU JOSEFA DOUBRAVY A JEJÍ VLIV NA CÍRKEV

Již od 2. poloviny 19. století se začíná objevovat problém ve vnímání katolické církve, který spočíval v tom, že církev jako instituce dosud spojená s agrární společností, myšleno středověkem, se odmítala přizpůsobit a začlenit se do nové společnosti, mezi lidi a nové myšlenky. Objevoval se nový způsob myšlení, jakým byla demokracie, socialismus, liberalismus, racionalismus.

Společnost se postupně laicizovala. S průnikem vědy a vzrůstajícího racionalismu začínala společnost odmítat náboženství jako přežitek doby. Stát se od církve odpoutal a stál na straně tzv. pokroku – období industrializace, období vědy a techniky, kdy vše, co se děje, co je vytvářeno a objevováno, není najednou chápáno jako „boží zázrak“ nebo „dílo boží“, ale získává podobu vysvětlitelného, vědecky prokazatelného. Církev se tomu všemu samozřejmě bránila. Tak stály proti sobě dva světy, svět laiků a svět církve. Dva světy, které se v pohledu na svět zcela rozcházel.¹³

V reakci na „nový“ svět se církev v podstatě rozštěpila na dva nesejně velké tábory. První z nich reagoval na „nový“ svět zesílenou ortodoxií, kladl silný důraz na zbožnost, askezi a vytvořil si vlastní katolický svět. Druhý z táborů chtěl církev reformovat, přizpůsobit se světu v některých věcech tak, aby církev opět oslovila, neboť její hodnoty jsou stále potřebné a nosné. Tyto dvě skupiny spolu vedly zápas o to, jakým směrem postupovat, jakou zvolit taktiku. Tento zápas zjednodušeně reprezentuje střet mezi ultramontanismem¹⁴ a katolickým modernismem. Z tohoto základního napětí mezi laickým a církevním světem, mezi ultramontanisty a modernisty, pak vzrůstaly v podstatě všechny problémy, které souvisely s katolicismem na přelomu 19. a 20. století.

S problematikou katolicismu také souvisely státoprávní změny v roce 1918. Téměř čtyřistaletá vláda Habsburského rodu v českých zemích dospěla ke svému konci a habsburský trůn vystřídalo prezidentské křeslo prvního prezidenta Československé republiky Tomáše Garriguea Masaryka. Konkrétní vytvoření nového státu, republiky, uvolnilo poměry a vytvořilo prostor pro katolické reformátory, kteří chtěli církev změnit. Vzešla

¹³ Psáno na základě konzultace s prof. PhDr. Pavlem Markem, profesorem Teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

¹⁴ Pojem *ultramontanismus* vznikl z latinského spojení *ultra montes*, což v překladu znamená za horami, tj. za Alpami. Z církevně politického hlediska se jedná o hájení centralistických zájmů katolické církve a papeže (i proti zájmům státním a národním, zejména v 2. polovině 19. století v souvislosti s dogmatem neomylnosti papežství), KLIMEŠ, Lumír, *Slovník cizích slov*, Praha 1981, s. 757, 1. vydání, SPN 1-54-18/1.

z toho československá církev jako odštěpená od církve římskokatolické. Souvisí to také se zreformováním pravoslavné církve. V tomto období se objevuje pohyb mezi starokatolíky a protestanty.

Český katolicismus na přelomu 19. a 20. století procházel etapou své novodobé aktivizace vyvolanou potřebami reagovat na změny, jimiž tehdy procházela česká společnost. Katolická církev vždy představovala významný fenomén zasahující do veřejného života. Došlo k nástupu industriální společnosti, který byl doprovázen mj. politizací veřejného dění a vtahováním obyvatelstva do politických procesů prostřednictvím politických stran.¹⁵

Významným faktorem, s nímž český katolicismus vstoupil do 20. století, byl fenomén konstituování politického tábora jako určitého seskupení s vlastními a typickými strukturami a osobitým duchem. Jeho nosnou složkou se staly zejména politické strany. Zatímco katolicko – národní proud se formoval v lůně „celonárodního“ staročeského politického seskupení a postupně se emancipoval s tím, jak první česká politická strana ztrácela pozice a nedovedla si udržet ty frakce, s nimiž mohla počítat, křesťanští sociálové dostávali pro své aktivity impulsy internacionálního charakteru (např. socialistické koncepce řešení sociální otázky, papežská encyklika papeže Lva XIII. *Rerum novarum*).¹⁶

Sociální skladba české společnosti vytvářela pravděpodobně lepší podmínky pro expanzi křesťansko – sociální strany. V čele tohoto katolického proudu stály velmi schopné osobnosti organizátorů, které se uměly poučit i v zahraničí a dobré zkušenosti přenášely do českého prostředí. Pozitivita vytvoření katolických politických stran byla narušena neschopností protagonistů najít určitý konsensus a také model koexistence stran, pokud už nebylo možné vybudovat jediný stranický útvar. V Čechách spolu nejprve zápasili předáci obou základních proudů o vedení tábora, přičemž záhy postihli diference křesťansko – sociální stranu a vyústili v konstituování Křesťansko – sociální strany lidové, čerpající mnohé inspirace z evropské křesťanské demokracie. Strana katolického lidu jako vyvrcholení pokusu o sjednocení politického katolicismu se stala pouhou epizodou a její rozpad odstartoval proces dalšího štěpení, na jehož konci byla koexistence České strany křesťansko – sociální v Království českém, nové křesťansko – sociální strany lidové, katolicko – národní strany konzervativní a konzervativní strany lidové. Teprve procesy

¹⁵ MAREK, Pavel, *Český katolicismus 1890 – 1914*, Olomouc 2003, s. 539, 1. vydání, ISBN 80-86200-76-0.

¹⁶ Tamtéž.

nastartované těsně před válkou vyústily v jejím průběhu, a pak na prahu nového státoprávního uspořádání poměrů ve vytvoření jednotné Československé strany lidové.¹⁷

Český katolicismus procházel na přelomu 19. a 20. století poměrně složitou a komplikovanou periodou vývoje. Musel čelit útokům zvnějšku, byl nucen vzdorovat tendencím produkovaným procesem laicizace tzv. moderní společnosti, jejíž skupiny se proti němu stavěly jak inklinací k myšlenkám ateismu, tak náboženské pasivitě nebo k jiným církvím. Katolický svět v 90. letech 19. století byl hluboce zasažen myšlenkami katolického modernismu, které se nevyhnuly ani českému prostředí. Česká katolická moderna, která se vyvinula z pokusu malé skupiny literátů o obrodu katolického písemnictví v osobité církevně – opravné hnutí se silným zázemím v politickém křesťansko – sociálním proudu, byla nejen ohlasem především evropského modernistického úsilí, ale také svým způsobem originálním proudem reagujícím na některé problémy austrokatolicismu.¹⁸

Po skončení 1. světové války vybuchla nová fáze reformního hnutí katolického duchovenstva ústící do hluboké vnitrocírkevní krize násobené krizí katolicismu na počátku první Československé republiky a v konstituování národní církve. Nad reformním hnutím katolického duchovenstva po roce 1918 se dodnes vznášejí několik otázek či problémů, které souvisejí s jeho interpretací, přičemž většina autorů možná logicky vidí vyústění obnoveného úsilí ve vzniku nové církve a snahy římskokatolických kněží z let 1920 – 1926 pomíjí. Reformní hnutí bylo především daní římskokatolické církve za austrokatolicismus v prostředí revolučního chaosu po skončení 1. světové války, kdy se na jedné straně projeví důsledky uvolněné autority, na druhé nevymstilo neřešení problémů (nevstřícný a málo taktický postup hierarchie). Vyšší církevní kruhy nebyly připraveny adekvátně reagovat na demokratizační tendence, což přesvědčivě dokazují církevní dějiny 19. a i většiny 20. století. Teze o nemožnosti realizovat reformy na půdě římskokatolické církve je přinejmenším diskutabilní. Pokud budeme srovnávat reformní program z roku 1918 se současností, pak zjistíme, že díky 2. vatikánskému koncilu drtivá většina požadavků byla uvedena do života. Výjimkou zůstává tolik diskutovaný celibát kněží.

¹⁷ Tamtéž, s. 540.

¹⁸ Tamtéž.

3. VZTAH JOSEFA DOUBRAVY K UMĚNÍ

V archivech po celé České republice se dochovala korespondence Josefa Doubravy s předními českými malíři, sochaři a architekty, na jejímž základě lze analyzovat a pochopit Doubravovu vášeň a smysl pro skutečné umění. Jeho zájem o umění byl všestranný. Miloval malířství, sochařství i architekturu, sám byl literárně činný, portrétoval, věnoval se hudbě a v mládí hrával s ochotníky divadlo.

3.1. PUBLIKAČNÍ ČINNOST JOSEFA DOUBRAVY

Českého literárního života se účastnil již jako student. Přispíval do časopisů *Lumír*, *Světovzor* a pak jako kaplan v Rudohoří do *Blahověstu* pod pseudonymem D. Mníšecký¹⁹. Přes spoustu úředních záležitostí se věnoval i vědecké činnosti. Psal vědecky hluboce založené články do celé řady odborných časopisů, např. do *Časopisu katolického duchovenstva* a *Archiv für das katholische Kirchenrecht* (Archiv pro církevní právo). Do těchto časopisů napsal řadu pojednání. Do *Archivu* přispěl např. pojednáními *Der Diacon als Spender der Taufe* (Diakonie jako dárcce křtu) nebo *Ein Beitrag zur Lehre von den Irregularitäten* (Příspěvek k učení z ?, z lat. irregularis = nepravidelný). Nejvíce článků biskupa Doubravy bylo otištěno v *Časopise katolického duchovenstva*. Tento časopis začal vycházet v roce 1828 a byl znám pod zkratkou *Č.K.D.* Patřil mezi přední české odborné periodikum, které významně přispělo k rozvoji českého jazyka. Otevřel publikační možnosti nejen odborníkům v oblasti teologie, ale také historie, práva a dějin umění. *Časopis katolického duchovenstva* vycházel nepřetržitě 120 let až do nástupu komunismu v Československu.²⁰

Josef Doubrava začal publikovat v *Časopisu katolického duchovenstva* již o mnoho let dříve, než se stal královéhradeckým biskupem. Zabýval se především tématy zaměřenými na církevní a patronátní právo²¹. Napsal do tohoto periodika tyto články: *Tajnosnub*

¹⁹ Tento pseudonym používal Josef Doubrava jako upomínku na jeho rodiště Mníšek pod Brdy.

²⁰ KINDL, Vladimír, *Církevní právo*, in: Antologie české právní vědy, Univerzita Karlova, Praha 1993, s. 89.

²¹ Kořeny patronátního práva sahají až do raného středověku. Od vyhlášení tzv. *Velkého privilegia české církve* (1212), jímž bylo vlastnické právo ke kostelům změněno na patronátní a vlastníkem se stala církev. Patronem nenazýval původní vlastník kostela, který k němu měl i nadále určitá práva a povinnosti (financovat a zajišťovat údržbu a právo ovlivňovat do jisté míry jejich řízení). Patronátní právo vznikalo i k jiným beneficiím (školám, knihovnám,...) a vzniklo především založením (tzv. první fundací). Tzv. *Velké privilegium* později podrobněji upravil *dekret dvorské kanceláře o stavbách kostelních, farních a jejich*

v manželství smíšeném, Nárok nemanželského dítěte na legitimaci per subsequens genitorum matrimonium, Mají židé jako starší obce, jíž náleží patronát, účast v podacím právu?, Jest možno změnit patronátní poměry? , Bibliothek für Prediger (Knihovna pro kazatele), Obřad při skládání slibů jednoduchých rádech ženských, Obřad při skládání slibů prostých a slavných slibů v řeholích ženských, Introductio in Corpus Juris Canonici (Úvod do kanonického práva), Kirchliche Vorschriften und osterreichische Gesetze und Vorordnungen in Eheangelegenheiten (Církevní předpisy a rakouské zákony a nařízení ve věci uzavření manželství), Výkaz o vkladech členů Dědictví sv. Prokopa, Patronátní právo, Divi Thomae Aquinatis (Bohatství Tomáše Akvinského), Praktisches Handbuch des katholischen Eherechtes (Praktická příručka katolického manželského práva), Del divitto pubblico ecclesiastico (Rozdělení církevní veřejnosti), Die Höflichkeit (Zdvořilost), Z kasuistiky²² práva manželského, Církevní právo katolické, Die Residenzpflicht (Sídelní povinnost), Kompendium des katholischen Kirchenrechtes (Kompendium²³ katolického církevního práva), Lehrbuch des katholischen Kirchenrechtes (Učebnice katolického církevního práva), Smí kněz, chtěje soukromí klaněti se Nejsvětější Svátosti, otevřít si svatostánek?, Kirchliche Gerichtsbarkeit (Církevní soudní pravomoc), Právo patronovo v zájmu patronátního kostela, Mohou biskupové in facultatis quinquennalis dispensovati řeholníky super defectu aetatis?, Souhlas potřebný ku zřízení neb obnovení staré křížové cesty, Zkrácený obřad křestní při křtu dospělých obrátcův, Úvod šestinedělky, jejíž děcko zemřelo beze křtu, Zpověď potřebná k získání plnomocných odpustkův, Kterou dobou vchází dispens od překážky manželské v moc právní?, Výklad posv. Sboru obřadního k „Regulares“ a „Oratorium publicum“ v dekretu o sloužení mše svaté v cizí svatyni, Mají židé právo jako starší obce, jíž náleží patronát, účast k podacímu právu?, Jest nařízení o modlitbách za svěcence ve dnech suchých dosud závazno?, Užívání litaní dle nejnovějších dekretů sv. Stolice, Jest třeba úředního povolení k opravám chrámovým, jež hradí se z milodarův?, Jest administrator obročí farního ve svědomí zavázán, vyplatiti dědicům po zemřelém beneficiatu?, Týká se povinnost sloužiti za každých deset zlatých z náboženské

udržování (1782), platný pro Čechy a Moravu, doplněný 1783. Dekrety upravují financování staveb, jejich oprav, stanoví povinnost správy včas upozornit patrona na nutnost údržby. Zákon č. 50/1874 ř.z. upravoval zevní poměry katolické církve, odkázal řešení patronátního práva do zvláštního zákona, který však nikdy nebyl vydán. Zákon č. 218/1949 Sb. v § 11 odst. 1 stanovil, že „veškerý soukromý majetek a veřejný patronát nad kostely, obročími a jinými církevními ústavami přechází na stát“. Tím na sebe převzal stát právo zasahovat do církevních záležitostí a zároveň povinnost pečovat o církevní stavby a další majetek. <http://cs.wikipedia.org/wiki/patron>

²² Kasuistika je popis a výklad konkrétních případů., zpravidla místo teoretické analýzy pojmových znaků. Ve vztahu k moderním vědám užíváno jako synonymum pro případovou studii. Z lat. *casus* (úpadek pád, škoda, případ). Kasuistika se používá v medicíně, psychiatrii, právu a etice.

²³ Kompendium, z lat. *compendium* (zisk, výhoda, úspora času).

matice obdrženyých jednu mši svatou?, Rozhodování v příčině změny farních obvodů přísluší biskupovi, Jsou osadníci povinni hraditi náklad na potřeby bohoslužebné, jež dále zapravovati patron se zdráhá?, Jest možné změnití patronátní poměry?, Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea jeho Veličenstva a krále Františka Josefa I., List biskupa Theony nebo Otázka patronátní v Čechách.

Také *Ottův slovník naučný* byl obohacen jeho příspěvky. Pracoval jako jednatel pro *Dědictví svatoprokopské*. V mládí byl aktivní i v oblasti beletrie. Ukázky jeho beletristické tvorby byly otištěny např. v již zmíněném *Blahověstu*, *Lumíru* nebo *Perlách* a *Kresbách z Rudohoří*. Přispíval také do periodického měsíčníku *Časové úvahy*, jehož redaktorem byl František Reyl, který je pochován spolu s Josefem Doubravou na poučovském hřbitově v Hradci Králové. Do *Časových úvah* přispíval svými pastýřskými listy. Té doby byl tento měsíčník celkem žádaným zbožím. Do rukou se mi dostalo 5. a 6. číslo z roku 1909. Celoroční předplatné i s poštovní zásilkou stálo 1 K. Pokud jste si chtěli zakoupit čísla jednotlivě, jedno mělo cenu 8 haléřů.²⁴

Biskup Doubrava se také často vyjadřoval k modernismu, jehož tendence ovlivňovaly i kněží z Doubravovy diecéze. V roce 1906 napsal zprávu o projevech modernismu v královéhradecké diecézi, kterou zaslal téhož roku do Říma. Je to cenný pramen do biskupova myšlení a do jeho starostí, kterou modernismus pro Josefa Doubravu bezesporu byl. Tato zpráva také vypovídá o stavu královéhradecké diecéze. Hradec Králové nepatřil mezi nejbohatší ani nejprestižnější biskupské stolce²⁵, ale tato diecéze zahrnovala asi čtvrtinu území Čech s celkovou populací 1 544 500 osob, z nich většina byli katolíci. Rodným jazykem asi pětiny obyvatelstva byla němčina. K duchovní správě takového množství duší měl biskup k dispozici 1 053 kněží. Josef Doubrava přebral diecézi více než půl roku po smrti oblíbeného a aktivního biskupa Edvarda Brynycha. Zpráva z roku 1906 je Doubravovou první relací.

Josef Doubrava ve své zprávě hodnotil modernistické myšlenky. Přestože „modernu“ kritizoval převážně negativně, souhlasil s tím, že modernismus přináší pro život církev i některé přínosné myšlenky. Na jedné straně Doubrava oceňoval zájem modernizujících kněží zkvalitňovat působení církve a její službu, zároveň se ale obával rozkladu církevní kázně, rozkladu poslušnosti a změny. „Trnem v oku“ mu byl především profesor filozofie Tomáš Garrigue Masaryk, kterého Josef Doubrava nazýval „démonem naší studující mládeže“

²⁴ Biskupská knihovna Hradec Králové, *Časové úvahy*, roč. 13, č. 5 – 6, 1909, s. 9, sign. 102926 .

²⁵ Nejprestižnějším biskupským stolcem byla Praha a nejbohatším Olomouc.

nebo „profesor filozofie Masařík“. Úmyslně zanechal jméno Masařík i v latinském textu relace, což dokládá, že o Masarykovi psal se značným pohrdáním a odporem.²⁶

Mezi T. G. Masarykem a katolickou církví existovalo odedávna napětí. Masaryk pokládal katolicismus doslova za inferiorní a církev za nereformovatelnou. Jediní, koho Masaryk respektoval, byli katoličtí učenci od sv. Víta. Střet otevřeně vybuchl v roce 1906. Masaryk se tehdy totiž postavil ve známém sporu Juda – Lutinov²⁷ zcela na stranu Judovu a byl za své výroky o kněžích – denunciantech zažalován skupinou katechetů. V říjnu 1906 se pak v Hradci Králové zúčastnil veřejné disputace na téma Inteligence a náboženství po boku dvou reaktorů *Volných myšlenek* a proti třem královéhradeckým kněžím. Disputace, která se konala v katolickém spolkovém domě Adalbertinum, zbudovaném nedávno zesnulým biskupem Edvardem Brynychem²⁸, skončila vítězstvím „pokrokové strany“. Čelit Masarykovi, i když jeho řeč pronesená v Hradci Králové nepatří právě k filozofickým vrcholům jeho díla, však nebyli schopni a nakonec pod záminkou, že se chce do debaty vmísit odpadlý kněz Ladislav Kunte²⁹, opustili sál.

Oponent na odpovídající úrovni se Masarykovi v katolickém táboře nenašel.³⁰ Místo adekvátní intelektuální odpovědi proto katolické kruhy rozvinuly proti Masarykovi u příležitosti jeho kandidatury do říšského sněmu v roce 1907 kampaň politickou. T. G. Masaryk volby vyhrál. Masaryk se však náboženskou problematikou zabýval již dávno před koncem 19. století. V roce 1881 vydal spis *Sebevražda*, ve kterém píše o mravnosti, proč se lidé sami zbavují života. S katolicismem se Masaryk vnitřně rozešel po vyhlášení dogmatu o papežské neomylnosti (1870). O rok později přestoupil k reformované kalvinistické církvi. Masaryk hledal náboženství nové, lepší, pokrokové a humanistické. Protestantismus mu

²⁶ PETRÁČEK, Tomáš, Zpráva královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy o modernismu, Komentář, *Salve 3/2007: (anti-)modernismus 1907-2007*, s. 127. Revue *Salve 3/2007* vyšla 8. 9. 2007 v den 100. výročí vydání encykliky *Pascendi Dominici gregis*. <http://salve.op.cz/>

²⁷ Sdružení pokrokových lidí uspořádalo v roce 1905 v Prostějově výstavu obrazů Františka Kupky a prostějovský středoškolský profesor Karel Juda (1871-1959) napsal do katalogu k výstavě několik celkem standardně stupidních protináboženských frází. Lutinov mu v místním časopise *Hanácký kraj* oponoval a postupně se rozvinula z obou stran rozsáhlá kampaň včetně lidových petic a poslaneckých interpelací. V tomto boji K. Dostál Lutinov vyhrál. Zastal se ho dokonce i papežský nuncius z Vídně. PUTNA, Martin C., *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*, Praha 1998, s. 298-299, 1. vydání, ISBN 80-7215-059-6.

²⁸ Královéhradecký biskup Edvard Brynych začal zakazovat vydávání modernistického časopisu *Nový život* už od roku 1898. Tamtéž, s. 292.

²⁹ Ladislav Kunte (1874-1945) patřil k předním publicistům Katolické moderny. Přispíval do radikálních reformistických listů a do *Rozhledů* (zde publikoval pod pseudonymy Nezmar a Futurus). Všude zdůrazňoval heslo „katolicismus ano, klerikalismus ne“. I když Kunte opustil kněžství a církev, zůstalo náboženství nadále jeho ústředním životním tématem. Tamtéž, s. 340.

³⁰ Nebyl jím ani největší protimasarykovský polemik F. J. Konečný (1862-1928, dominikán, krátce redikoval i knižnici polemických brožur *Vědecká příloha Vlasti*), mj. autor brožury *Boj o náboženství – odpověď na brožuru prof. Masaryka* (1905). Tamtéž, s. 201.

však byl pouze krokem a inspirací k němu. *V boji o náboženství* z roku 1904 Masaryk vymezuje, co vše náboženstvím není (filozofie, věda, teologie, víra, mravnost...). Moderní náboženství musí být morální, sociální, národní a duchovní. Má být přesvědčením, ne vírou.³¹ Takovéto vidění a chápání náboženství Josefa Doubravu znepokojovalo a tvrdě se proti Masarykovým názorům stavěl.

Názorový svět T. G. Masaryka měl své odpůrce i příznivce, ale i svými příznivci býval Masaryk někdy nechápan. K tématu náboženství se vyjadřoval v podstatě neustále (*V boji o náboženství, O svobodě náboženské, Moderní člověk a náboženství*). V *Hovorech s TGM* popisuje Masaryk náboženství takto: „*Náboženství je zpravidla kolektivní, lidové, národní, je kodifikováno v neosobních dogmatech a organizuje se v církvech, mění se, uchovává v sobě přežitky minulosti, vyvíjí a zdokonaluje se rozvojem myšlení a kultury. Náboženství je útvar nesmírně složitý, rozrostlý mnoha směry...nic není tak tvořivého, nic tak úhrnného jako náboženství*“. Masaryk měl ke katolické církvi diferencovaný vztah. Proto se s ní rozešel. Naprosto zásadní roli hrál Masarykův otřes z mravní a náboženské úrovně tehdejšího austrokatolicismus.³²

To, co biskup Doubrava u modernistů zavrhoval, byla snaha zdobrovolnit celibát, a především otázka církevní autority. Stoupenci modernismu šířili své myšlenky prostřednictvím časopisu. V roce 1906 mohlo jít o časopis *Nový život* (soustřeďoval se na literaturu)³³ nebo *Bílý prapor* (vycházel v letech 1902-1906). Sám Doubrava se snažil své kněží odvracet od modernistických myšlenek na seminářích. Pokud však o někom věděl, že se s modernisty stýká, dotyčného si vyhledal a dal mu „otcovské napomenutí“. Většina jeho napomenutí měla význam. V semináři proběhla i duchovní cvičení proti učení „moderny“. Doubravu však netrápily pouze modernistické myšlenky. Rozsáhle se v této zprávě rozepsal i o hrozbách, které oslabovaly katolickou víru mezi lidmi.

³¹ Tamtéž, s. 591.

³² <http://www.nazorovysvet-tgm/tema/jiri-zajic.htm>

³³ *Nový život* nebo-li měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu začal vycházet v roce 1896. První dvě čísla prvního ročníku redigoval Xaver Dvořák (1858-1939, profesor náboženství na Vyšší dívčí škole v Praze), všechna další Karel Dostál Lutínov (1871-1923, novojičínský katecheta, od roku 1904 prostějovský farář). *Nový život* vycházel v Novém Jičíně a od roku 1905 v Prostějově. Název časopisu odkazuje k Dantovi (Dante Gabriel Rossetti stál v čele anglického literárního a výtvarného hnutí prerafaelistů), jehož kult Katolická moderna intenzivně pěstovala. Kult Danta odkazuje k tradici první katolické romantiky. *Nový život* byl založen jako orgán hnutí výhradně uměleckého. Které se navíc výslovně distancuje od dobových sporů mezi církví a společností. *Nový život* chtěl především sblížit církve a kulturu. Vlastní literární styl básníci kolem *Nového života* nevytvořili. Každého z nich lze přičlenit buď k větvi lumírovské, nebo k symbolistickému či dekadentnímu cítění. To, co je odlišuje od nekatolických básníků je specifická tematika. To nejpodstatnější, čím chtěl *Nový život* přispět k církevním reformám, byla odborná reflexe katolicismu. *Nový život* nepřežil celocírkevní zákaz všech reforem modernismu, vyhlášený listy papeže Pia X. *Lamentabili* a *Pascendi* z roku 1907. PUTNA, Martin C., *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*, Praha 1998, s. 280-296, 1. vydání, ISBN 80-7215-059-6.

V českojazyčném prostoru si především stěžoval na socialistické antiklerikální proudy, které byly šířeny materialismem a ateismem. Dále to byl rozmach spiritistického hnutí v oblastech Orlických hor a Krkonoš.³⁴

V biskupových relacích se objevoval i alkoholismus, který člověka ničí duševně i tělesně. Rozmach lihovarnictví učinil pálenku dostupnější a vyvolal skutečnou epidemii.³⁵ Nejvíce ze všeho mu ale překáželo patronátní právo, které mu svazovalo ruce při obsazování far. Nemohl tak do tohoto procesu zasáhnout. Biskup Doubrava se také snažil blokovat manželství mezi katolíky a protestanty. Josef Doubrava nechtěl pasivně čekat na stanovisko církevní vrchnosti. Sám přijal opatření v rámci své diecéze a řešil záležitost na úrovni církevní provincie ve spolupráci s pražským arcibiskupem. Osobně se s kněžími snažil mluvit a přesvědčovat je.³⁶

Dovolím si citovat Josefa Doubravu krátkou ukázkou článku z *Časových úvah* s názvem *Nemlčte!*: „*Nemlčte, katoličtí sousedé, v obcích, kde nešetří se, jak po právu sluší, vašeho katolického přesvědčení. Nemlčte, věrní katolíci, ve schůzích, na nichž lžemi tisíckrát otrěpanými, tisíckrát vyvrácenými vždy nanovo hanobí se posvátné pravdy a zostouzí se vaše katolické smýšlení. Nemlčte, katoličtí občané, v zákonodárných sborech zemských a říšských, kdykoli nastane potřeba zastati se tam práva, jež se svatou naší věrou souvisí a nám náleží. Čestní mužové za povinnost mají v soukromém i veřejném životě toho dbáti, aby srdce a ústa nebyla v rozporu, ústa nehlásala jinak, než jaké jest v srdci přesvědčení...*“.³⁷

Psal také například o svém dojmu z výsledku voleb v roce 1907. Sedm kandidátů katolické organizace tehdy dostalo 82 000 hlasů. Dostali se do parlamentu a objevili se tak mezi politickými stranami. Zásahu na přípravných pracích měl však již také Doubravův předchůdce Edvard Jan Brynych.³⁸

³⁴ PETRÁČEK, Tomáš, Zpráva královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy o modernismu z roku 1906, Komentář, *Salve 3/2007: (anti-)modernismus 1907-2007*, s. 127.

³⁵ Pálený, „tvrdý“ alkohol a rafinovaný cukr, substance, které se ještě v 18. století prodávaly v lékárnách jako léčiva užívaná v malých dávkách zámožnou klientelou, se v 19. století staly zbožím masové spotřeby, které pomáhalo statisícům obyčejných lidí snášet odvrácenou tvář průmyslové revoluce a vznik společnosti nového typu. Tamtéž, s. 129.

³⁶ Tamtéž, s. 128.

³⁷ Biskupská knihovna Hradec Králové, *Časové úvahy*, roč. 13, č. 5 – 6, 1909, s. 9, sign. 102926.

³⁸ Edvard Jan Brynych se ujal správy diecéze v roce 1893 jako devatenáctý královéhradecký biskup. Zasáhl do všech oblastí církevního života, do politiky a také projevil větší důraz v otázkách národnostních než jeho předchůdci. Podporoval českou menšinu na Turnovsku (obsazení farností, bohoslužby). Vysloužil si tak útoky německých nacionalistů, které ještě zesílily po jeho odporu proti plánu na rozdělení diecézí na národnostním principu, jež by ve svém důsledku znamenaly oslabení české minority v pohraničí. Brynych projevil obdivuhodnou aktivitu při organizaci katolického společenského, politického a náboženského života a současně vystupoval jako břitký polemik, autor četných apologetických publikací. Založil v roce 1893 Tiskové družstvo, v roce 1895 časopis *Obnova* a edici *Časové úvahy*. Snažil se o sjed-

Málo známé jsou však Doubravovy vzpomínky z cest. Je autorem útlé knížky, kterou nazval *Hrst vzpomínek z Českomoravské vysočiny na Doubravě u Hlinska* z roku 1914. Podává tu informace o chrastenském velkostatku, letním sídle královéhradeckých biskupů. Poprvé do této oblasti zavítal v roce 1903 a o dva roky později sem přijel se svým přítelem architektem Josefem Fantou. Jejich návštěva měla především za účel vytyčit stanoviště myslivny Doubravy ve Vortové u Hlinska (biskupského lesníka na tomto panství) a určit směr budovy. Vše bylo dokončeno v roce 1906. Duchovní správou příslušela myslivna faře v Kameničkách. Zde si pronajal byt malíř Antonín Slavíček³⁹, který si tento kraj velice oblíbil a trefně vystihoval nálady zdejší krajiny ve svých malbách. Také se Slavíčkem se Doubrava navštěvoval a spolu vykonali návštěvu u Jaroslava Golla, který tu tehdy pobýval se svou rodinou na faře.⁴⁰

3.2. JOSEF DOUBRAVA, VÝTVARNÉ UMĚNÍ A ARCHITEKTURA

Doubravova láska k umění byla patrná již v jeho dětství. Ve svém rodišti vždy jako malý obdivoval vnitřní i vnější vybavení čtyřkřídleho zámku⁴¹ a rád se procházel v jeho okolí. Zájem o kulturní život ho provázel i v Hradci Králové. Zasloužil se o založení profesury dějin umění v biskupském semináři. Zajímal se především o církevní památky, o způsoby jejich opravy a konzervace. Kdekoli se konala restaurace nějakého chrámu, byl biskup Doubrava dobrým rádcem. Za své dlouholeté činnosti v Křesťanské akademii, kde působil jako funkcionář, se zasloužil o rozkvet křesťanského umění v Čechách. Byl předsedou sekce církevního umění v Muzejní společnosti a členem správní rady Národního muzea

nocení katolíků proti liberálně orientovaným stranám a spolkům, a tak zorganizoval v srpnu roku 1897 v Hradci Králové diecézní sjezd, jenž měl přispět k užšímu propojení a vzájemné spolupráci jednotlivých vrstev katolického obyvatelstva a jeho zájmových organizací a sdružení. Součástí diecézního sjezdu se stalo otevření nového spolkového domu v Hradci Králové Adalbertina jako centra katolického hnutí v diecézi. Za Brynychvy éry se v diecézi ustavila Cyrillská jednota v roce 1894, která se orientovala na reformu chrámové hudby, HRUBÝ, Vladimír-PODHRÁZSKÝ, Miroslav, *Katedrála sv. Ducha, Kaple sv. Klimenta, Biskupská rezidence*, Hradec Králové, 2002, s. 21, 1. vydání, ISBN 80-86472-10-8.

⁴⁰ DOUBRAVA, Josef, *Hrst vzpomínek z Českomoravské vysočiny na Doubravě u Hlinska*, 1914, nestr.

⁴¹ Historie mníšického zámku spadá až do konce 13. století, ze kterého se dochovaly architektonické nálezy, které odkazují na fakt, že již v této době stála na místě dnešního zámku stavba. Po celé 16. století byl zámek spravován pány z Mitrovic. V roce 1655 koupil zničený zámek (po třicetileté válce) pražský měšťan, původně koželuh pocházející z Flander, Servác Engel z Engelsflussu. Ten ho, společně s celým městem, nechal opravit. Tím byl zakončen vzhled zámku, tak jak jej známe v podstatě dnes. Ve 2. pol. 18. století získali zámek Unwertové a po nich Pachtové z Rájova. V roce 1909 přistoupil jeho další majitel, svobodný pán Kast z Ebelsbergu k rozsáhlé obnově podle projektu z let 1910 – 1911, který vypracovala pražská stavební kancelář vedená Matějem Blechou. V roce 1945 byl zámek vypleněn a následně došlo k jeho konfiskaci. Zámek je postaven v pozdně renesančním slohu, <http://www.zamek.mnisek.cz>.

v Praze. Josef Doubrava proslul zejména jako velký sběratel a znalec starého i nového umění.

V závěti pořízené 28. března 1919 odkázal městu Hradec Králové zhruba 100 obrazů, kreseb, leptů, rytin, 20 světlotisků a jiných výtvarných projevů 19. a 20. století. V této sbírce se nacházejí díla umělců jako je například Max Švabinský, Mikoláš Aleš, František Kaván, Luděk Marold, Julius Mařák, Antonín Slavíček aj. Josef Doubrava s řadou těchto umělců udržoval vzájemné styky. Nejen písemné, ale často se i osobně navštěvovali a často to o umění živě diskutovali. Dokladem nám může být například dopis Maxe Švabinského Josefu Doubravovi. Který je uložen v SOkA Hradec Králové. Švabinský píše Doubravovi o tom, že měl jet v srpnu roku 1919 do Paříže, ale výstava, které se měl zúčastnit, se odložila. Měl tam na biskupovu prosbu též odevzdat zlatníkovi jménem Lalique zlatý prsten, pravděpodobně aby ho zrestauroval. Vyjadřuje též v dopise silné zklamání z toho, že byl dr. Kordač jmenován arcibiskupem.⁴²

Biskup Doubrava byl však v kontaktu i s řadou zahraničních umělců. To dokládá např. již zmíněný dopis M. Švabinského, ve kterém se zmiňuje o zlatém prstenu. V této době bylo na našem území velké množství kvalitních zlatníků a klenotníků, ze kterých si mohl biskup Doubrava vybrat. Proč zvolil právě francouzského umělce Rene Laliqua? Odpovědí na tuto otázku je vysoká pravděpodobnost, že se biskup s Laliquem dobře znal a jistě mu byla blízká i jeho umělecká tvorba.

Rene Jules Lalique se narodil 6. dubna 1860 v malém městečku Ay na Marně ve Francii. Byly mu pouhé dva roky, když se jeho rodina přestěhovala na pařížské předměstí, což ovlivnilo celý další vývoj jeho osobnosti. Tady začal navštěvovat lyceum Turgot, kde studoval kresbu a skicování. Po smrti svého otce v roce 1876 se stal učedníkem u klenotníka Louise Aucoca. Tento klenotník patřil v tomto období v Paříži ke klenotnické špičce. Nemohl si tedy Lalique vybrat lepšího učitele. Po večerech ještě navštěvoval Ecole des Arts Decoratifs. V letech 1878-1880 studoval na Sydenham Art College v Londýně. Po svém návratu do Paříže pracoval pro svého příbuzného M. Vuillereta, kde se věnoval navrhování šperků. Rene Lalique také studoval sochařinu u Justina Lequiena na Ecole Bernard Palisty. Od roku 1882 pracoval Lalique jako nezávislý designér pro mnoho francouzských klenotnických domů jako byl např. Cartier, Boucheron atd.⁴³

O čtyři roky později, v roce 1886, založil svůj vlastní obchod. V roce 1890 si otevřel nové klenotnictví v lukrativní oblasti Paříže, v ulici 20 Rue Therese a od tohoto roku se stal

⁴² SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv 1659 – 1934, *Max Švabinský*, sign. II d 340, č. kart. 102.

⁴³ <http://www.djltrading.com/lalique.htm>.

také uznávaným nejpřednějším francouzským uměleckým návrhářem šperků ve stylu Art Nouveau, tedy ve stylu secese. René Lalique však nenavrhoval pouze šperky, ale tvořil i ze skla. Proslul díky svým flakonům na parfémy, navrhoval vázy, lustry, hodiny a v posledních čtvrtině života se věnoval i návrhům ozdob na automobilové kapoty.⁴⁴

Kromě toho, že byl Lalique uznáván jako světově nejproslulejší výrobce ozdob - dekorativních předmětů ze skla a návrhář šperků ve stylu Art Nouveau a Art Deco, byl především obrazotvorným a kreativním umělcem, jehož kvalitní výrobky byly přístupné obyčejné veřejnosti. René Lalique zemřel v roce 1945 a je pohřben na pařížském hřbitově Père Lachaise. Laliquův náhrobek je ozdoben krucifixem ze skla, který je z jeho dílny. Dodnes funguje firma RLalique, která pokračuje v jeho tradici.⁴⁵

Ve své závěti Doubrava uvedl: „*K obrazárničce této přilnul jsem vroucím citem a zatončil jsem plod své snahy zachovati v celistvosti dějinám malířského umění ve vlasti naší*“. Vyjádřil zároveň naději, že se sbírka zpřístupní „*širšímu obecenstvu, zejména kulturnímu našemu dorostu*“. Obrazy z jeho kolekce visely až do května roku 1936 v biskupské rezidenci a odtud přešly do pěti sálů staré radniční budovy na Velkém náměstí, kde byla z rozhodnutí městské rady dočasně instalována královéhradecká galerie.⁴⁶ Město ji postupně obohacovalo dalšími díly, získanými darem nebo koupí. Hradci Králové se tak dostalo velmi cenné umělecké sbírky, která bude Josefu Doubravovi četným a trvalým památkníkem. Je škoda, že památku Josefa Doubravy nedocenila například Galerie moderního umění v Hradci Králové třeba pamětní deskou, neboť nebýt právě tohoto člověka, nemusela by dnes galerie v takovéto podobě vůbec existovat. O Galerii moderního umění a dílech, která jsou dědictvím po Josefu Doubravovi, je zmiňováno v samostatné kapitole.

Důležitou osobností v životě Josefa Doubravy byla bezesporu postava pardubického architekta Boži Dvořáka, který pro něho v roce 1913 začal stavět odpočinkové sídlo nedaleko Matičního jezera v Pardubicích.⁴⁷ Tento osobní Doubravův přítel, jak se B. Dvořák v korespondenci nazýval, působil jako architekt, stavitel, civilní geometr, projektant, vlastivědný pracovník a konzervátor.⁴⁸ Studia absolvoval v Praze a po pár letech působení v hlavním městě Čech přišel v roce 1898 do Pardubic, kde projektoval v 1. polovině 20. století nájemné a rodinné domy a řadu vil. Zde se také prezentoval rozsáhlou

⁴⁴ <http://www.rlalique.com/rene-lalique-biography.html>.

⁴⁵ <http://www.RLalique.com>.

⁴⁶ FRANCEK, Jindřich-JAKL, Jan, *Biskupové královéhradečtí*, Hradec Králové 1990, nestr.

⁴⁷ Postavil také například vilu pro dra. Josefa Štolbu.

⁴⁸ Ing. Arch. Boža Dvořák žil v letech 1864-1954, narodil se ve Valech u Přelouče.

restaurátorskou činností, především úpravami a přestavbami církevních objektů.⁴⁹ V prvním desetiletí 20.století postupně zrenovoval všechny pardubické kostely a několik kaplí. Nepůsobil však pouze v Pardubicích, ale i na jiných místech.⁵⁰

V roce 1910 byl B. Dvořák jmenován dopisovatelským členem archeologické komise Českého muzea a o čtyři roky později docentem pro křesťanské umění v biskupském semináři v Hradci Králové. Právě díky archeologické komisi a jeho působení v královéhradeckém biskupském semináři B. Dvořáka s Josefem Doubravou spojovalo. Architekt Dvořák byl činný i literárně, podobně jako biskup Doubrava. Vydal například *Národopisné stavby dřevěné*, které vyšly roce 1897. V letech 1898-1918 přispíval také do vídeňského odborného časopisu *Mitteilungen* a do *Českého lidu*. V roce 1896 se stal řídícím architektem technické kanceláře Národopisné výstavy v Praze.

Vila postavená za účelem odpočinkového sídla pro královéhradeckého biskupa Josefa Doubravu se nazývá Kamenná vila. Vila neměla být primárně určena k bydlení, ale měla sloužit jako muzejní objekt. Měly v ní být pravděpodobně umístěny umělecké předměty a obrazy ze sbírky biskupa Doubravy.⁵¹ Tento novorenesanční dům začal B. Dvořák stavět v roce 1913. Stavební práce však brzdila 1. světová válka, takže objekt nebyl dostavěn ani bezprostředně po jejím konci. V té době byl v Pardubicích naprostý nedostatek bytů. Městská rada Pardubic tak nařídila architektu Dvořákovi, aby v ještě nezkolaudované vile ubytoval bezplatně nejpotřebnější žadatele o bydlení. Ke kolaudaci došlo až v roce 1921. Biskup Doubrava však již vilu nestihl využít, neboť v tomto roce zemřel. O rok později prodal architekt Dvořák vilu poštmistrovi Růžičkovi, jehož rodina žila v domě až do roku 1995. Poslední obyvatelkou Kamenné vily byla Markéta Růžičková, která zde žila do své smrti. Dům je dnes využíván k podnikatelské činnosti.

Kamenná vila je charakterizována jako atypická jednopatrová budova kostkového tvaru z nenahozeného kamene s valbovou střechou.⁵² Z vnějšku je vila bohatě reliéfně zdobena převážně náboženskou tematikou. Tuto výzdobu provedl Dvořákův zeť akademický sochař Miloslav Baše. Na severní straně domu tak například najdeme reliéf sv. Václava, zasazený do slepého okna nebo v trojdílném okně smrt hrající na housle či okřídleného lva. Na roh budovy v přízemí postavil M. Baše skulpturu sv. Jeronýma. Západní frontu budovy v patře

⁴⁹ Absolvoval reálku v Pardubicích, vysokou školu technickou v Praze. Rok studoval na akademii výtvarných umění ve Vídni u profesora Hasenauera. V letech 1892-1896 měl praxi u firmy Horák a Tiesel, pak u dvorského stavitele R. Tereby.

⁵⁰ Provedl dále stavby a restaurace radnice v Poličce, kostela sv. Michala v Chrudimi, kláštera v Želivu atd.

⁵¹ PANOCH, Pavel et al., *Slavné vily Pardubického kraje*, Vila pro biskupa Josefa Doubravu, Pardubice 2009, s. 79-81, 1. vydání, ISBN 978-80-87073-12-4.

⁵² B. Dvořák si v atypických stavbách liboval.

zdobí klečící světice a vousatá tvář světce s knihou a biskupskou holí v ruce. Mezi oběma reliéfy je pak prosklené okno s barevnou vitráží Madony podle předlohy Dvořákova osobního přítele malíře Mikoláše Alše, který byl též blízkým přítelem Josefa Doubravy.

Pod oknem je předsunutý helmicovitě krytý vchod do budovy s plastikou sv. Jiří, střežený dvěma sedícími lvy. Na jižní průčelí M. Baše umístil vedle drobných reliéfů Pegase a válečné trofeje a hejno havranů. Do popředí průčelí tu vstupuje v patře balkon. Na poslední straně vily je další vchod do budovy předsunutou verandou, nad jejímž oknem sochař Baše vymodeloval reliéf hlavy Ing. Arch. Boži Dvořáka. Za shlédnutí na této pozoruhodné stavbě stojí i bohatě zdobená ostění oken a dveří, zhotovená technikou pálené červené hlíny. Ostěními Dvořák vědomě revokoval vzpomínku na někdejší slávu pernštejnské terakoty, uplatněnou a dosud funkční na několika pardubických renesančních budovách.

Josef Doubrava a Boža Dvořák spolu spolupracovali v záležitosti ochrany církevních a starých památek. Podíleli se na důležitých výnosech ministerstva kultu a vyučování. Jak postupovat při zachování starých církevních památek a pořizování památek nových, bylo zakotveno ve výnosu ministerstva kultu z 20. února 1907 jako doplněk k ministerskému výnosu z roku 1875. Tento výnos odborně doplnil biskup Doubrava v roce 1906 a schválila ho centrální vídeňská komise podle podrobného popisu arch. Boži Dvořáka.⁵³

Místodržitelství vydal 21. května 1910 výnos, který nařizoval všem c. k. okresním hejtmanstvím zavést soupis všech historicko-uměleckých památek v okrese, dodržovat jejich evidenci a každoročně podávat zprávu o stavu památek.⁵⁴ Restaurování památek se týkal výnos z 10. února 1907, který vznikl na popud biskupa Doubravy a arch. Dvořáka. Historicko-umělecké památky měly být zapsány v inventářích, které měly být vedeny farními úřady atd. Mezi ochranu památek spadala i péče o hřbitovy. Nutné bylo zachovat ráz starého hřbitova. Nesměl být zastavěn soukromými budovami, musela být zachována jeho muzeální a parková část. Zákonem bylo též nařízeno vést kroniky pro každou obec. Kronikáři byli za svou práci placeni a měli zapsat vše, co považovali ve svém okolí za důležité.⁵⁵

⁵³ DVOŘÁK, Boža, *Zákonem nařízená ochrana církevních a starých památek*, [s.l.], s. 2.

⁵⁴ Tamtéž, s. 5.

⁵⁵ Tamtéž, s. 12.

Ministerstvo kultu a vyučování jmenovalo státními konzervátory významné zasloužilé duchovní, biskupy Dr. Podlahu a Dr. Doubravu a preláta Doskočila, kteří se zasloužili nejen o církevní umění.

Josef Doubrava byl za svůj život několikrát portrétován. Asi nejznámější biskupův portrét pochází od Maxe Švabinského. V roce 1911 (23. října) psal M. Švabinský biskupu Doubravovi, že bude muset jeho portrétování odložit. Švabinského manželka onemocněla zánětem slepého střeva a po vykonané operaci měli v plánu odjet někam na jih, aby se po zákroku rychleji zotavila. Sám Švabinský se přiznal, že v těchto chvílích nemá chuť ani dost soustředění na svojí tvorbu. Biskup Doubrava se chtěl nechat portrétovat pro Dr. Emila Háchu, kterému svůj portrét věnoval. Ten mu 23. prosince 1913 poslal děkovný dopis:

„Právě dodal mi p. Eck vkusně zarámovaný portrét Vaší Excellence. Spěchám, abych Vaší Excellenci co nejuctivěji poděkoval za tento krásný dar. Je to vsutku krásný list, a lze, myslím, oceniti na něm portrétní umění Švabinského. Ještě plněji než na originále, jenž podmaňuje svou barevnou nádherou a leskem kompozice odvrací – aspoň v první chvíli – pozornost od portrétu. Skvělá reprodukce na ráz odhaluje výborné vystižení výrazu a podoby.

Měl bych radost z toho listu, kdybych jej získal jakýmkoli způsobem – jako dar Vaší Excellenci je mi vzácnou památkou, neboť domnívám se, že smím v něm spatřovat projev přízně Vaší Excellence, kterouž počítám k nejrozumnějším, co mi osud dopřál.

Vyrozumívám z listu Vaší Excellence, že portrét uspokojuje Vaší Excellenci trvale, a mám z toho radost. Myslím také, že uspokojení je zcela odůvodněno. I jiní, nezúčastnění, shledávají jej krásným. Právě v tuto chvíli viděl u mne portrét můj přítel S. Mastný, muž jemného vkusu a intimní znalosti umění, a zmínil, že tento portrét náleží k nejlepším pracím Švabinského.

Dovoluji si Vaší Excellenci přáti i jménem své rodiny veselých svátků vánočních a šťastného nového roku. Zvláště bych přál Vaší Excellenci lepšího zdraví než přinesl rok právě dokonáný. Pro sebe bych měl stejné přání. Konečně prosím, by Vaše Excellence přijala uctivý náš dík za štědrnou zásilku ryb, kterouž mi p. ředitel Nový laskavě byl oznámil (a která před expedicí tohoto dopisu došla).

*Vaší Excellenci v hluboké úctě věčně oddaný Dr. E. Hácha, v Praze 23. 12. 1913.*⁵⁶

⁵⁶ Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Literární archiv, *Dopis Dr. Emila Háchy Josefu Doubravovi z 23. 12. 1913*, sign. LI/LA 6690.

3.3. DALŠÍ VÝZNAMNÍ UMĚLCI V ŽIVOTĚ JOSEFA DOUBRAVY

Biskup Doubrava se během svého života setkal s řadou předních českých umělců. Patřili mezi ně významní architekti, malíři i sochaři. S některými se i pravidelně osobně navštěvoval a byl s nimi v písemném kontaktu. O architektu Josefu Fantovi již bylo zmíněno v předchozích odstavcích a bude o něm psáno v následujících kapitolách. Pojďme zmínit další umělce, kteří biskupův život ovlivňovali, ale především pozitivně obohacovali svými díly nejen samotného biskupa Doubravu, ale i biskupskou rezidenci v Hradci Králové.

Mezi předního českého umělce, který se v okolí biskupa Josefa Doubravy pohyboval, lze zařadit vynikajícího malíře a rytce Maxe Švabinského (1873-1962). Byl znám rozmanitostí svých grafických technik a kreslířskou zručností. Položil základy českému modernímu výtvarnému umění 20. století. Během svého života získal řadu ocenění⁵⁷ a dokonce jsou po něm v mnohých českých městech pojmenovány ulice. Celý život se zabýval olejomalbou, litografií, mozaikou, akvarelem, leptem, mezzotintou, pastelem, dřevorytem, suchou jehlou a mnohými dalšími technikami. Žánrem jeho tvorby jsou typické portréty, krajinomalba, ilustrace, plakáty, exlibris, návrhy vitráží, poštovních známek a bankovek. V roce 1924 se konala v muzeu v Hradci Králové výstava souborných prací Maxe Švabinského. Celkem bylo zde vystaveno celkem 265 maleb, kreseb a grafik. Mezi nimi byla i kolorovaná kresba a heliogravura biskupa Doubravy.⁵⁸

Dalším významným umělcem, jehož díla dělala biskupu Doubravovi radost, byl krajinář Antonín Slavíček. Jeho velkým vzorem byl jeho starší bratr, který byl talentovaným malířem. K povolání malíře se rozhodl během studií na pražském gymnáziu. V 16ti letech odešel nakrátko studovat umění do Mnichova. V letech 1887-1899 studoval na AVU v Praze pod vedením Julia Mařáka. V roce 1892 poprvé vystavil své krajinomalby na výstavě Umělecké besedy. Svůj styl a vyjádření našel v impresionismu. V roce 1898 začal používat barevné skvrny, pomocí nichž zachycoval monumentalitu přírody (od roku 1900 Táborsko, od roku 1903 Kameničky u Hlinska). Právě Kameničky byly místem, kde se setkával se svými přáteli – umělci. Za odpočinkem a debatami o umění v krásné přírodě sem jezdíval

⁵⁷ Max Švabinský byl zakládajícím členem SČUG Hollar, členem SVU Mánes, kuratoria Moderní galerie, vídeňského spolku umělců Hagenbund, Société nationale des Beaux-Arts v Paříži. Získal titul Doctor honoris causa Masarykovy univerzity v Brně, stal se rytířem čestné legie, profesorem C. k. Akademie umění v Praze (celkem osmkrát stál v jejím čele a stal se rektorem), získal doživotní čestnou profesuru AVU v Praze, stal se nositelem Řádu republiky, akademikem – korespondentem Real Academia de Bellas Artes v Madridu a laureátem ceny italské vlády za kolekci leptů. ORLÍKOVÁ, Jana, *Max Švabinský: Ráj a mýtus*, [Praha?] 2001, 1. vydání, ISBN 80-86010-50-3.

⁵⁸ Muzeum v Hradci Králové. *Max Švabinský: Soubor prací 23. březen - 23. duben 1924*. Katalog výstavy.

za Slavíčkem relaxovat i Josef Doubrava. V Kameničkách vytvořil Antonín Slavíček kolem 70 obrazů. Patří k jeho vrcholné tvorbě. Další inspirací pro něho byla od roku 1905 Praha a její zákoutí. O dva roky později navštívil Paříž, která ho okouzila svým duchem. Vrátil se plný inspirace a přihlásil se do konkurzu na výzdobu pavilonu hlavního města Prahy na výstavě k 60. jubileu panování císaře Františka Josefa I. Kolem roku 1908 ho začala pronásledovat řada osobních i zdravotních potíží. Antonín Slavíček měl řadu významných příbuzných. Slavíčkův syn Jan zdědil po otci výtvarné nadání a stal se také významným malířem. Zetěm Antonína Slavíčka byl spisovatel a básník Rudolf Medek, jehož synové malíř Mikuláš Medek a politik Ivan Medek patří také mezi významné osobnosti. Když Antonín Slavíček zemřel, provdala se jeho žena za Herberta Masaryka, syna T. G. Masaryka, který byl Slavíčkovým žákem.⁵⁹

Součástí tzv. „Generace národního divadla“ byl František Ženíšek (1849-1916). Malbu studoval na akademii v Praze a pokračoval ve Vídni. Do Vídně se často a rád vracel. Navštěvoval také Paříž a s Mikolášem Alšem strávil nějaký čas v Holandsku. Spolu s M. Alšem vyhráli soutěž na výzdobu foyer Národního divadla v Praze. Ženíšek byl autorem stropu hlediště a první opony Národního divadla, která v roce 1881 shořela. Pro Františka Ženíška byla typická vysoká technická úroveň malby. V letech 1885-1896 působil jako profesor na VŠUP v Praze, kde mu dělal asistenta další vynikající malíř Jakub Schikaneder⁶⁰. V letech 1896-1915 vyučoval na AVU v Praze. Ženíškova tvorba vycházela z tradic renesance a nauk romantismu. Se svými vlasteneckými tématy patřil k posledním vlasteneckým malířům. Jeho kompozice a umělecké podání je nadčasové.⁶¹

Jedním z významných Ženíškových žáků byl Jan Preisler (1872-1918). Studoval u něho od roku 1887 na VŠUP v Praze. Postupně navázal kontakt se spolkem Mánes⁶² začal redigoval časopis *Volné směry*. Rok 1902 procestoval ve společnosti Antonína Hudečka Itálii. Na zpáteční cestě se ve Vídni setkal s francouzským sochařem Augustem Rodinem.

⁵⁹ http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=398.

⁶⁰ Jakub Schikaneder (1855-1924), patřil do tzv. „Generace Národního divadla“. Je znám melancholicky laděnými obrazy, jejichž častými náměty byl podzim. Později se věnoval tématice pražských zákoutí a nábřeží na Vltavě. http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Jakub_Schikaneder.

⁶¹ http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=253.

⁶² Spolek výtvarných umělců Mánes byl založen v roce 1887, jehož účelem bylo diskutovat a přednášet o umění, vydávat časopis *Volné směry* (od 1897), vydávat umělecké publikace a pořádat výstavy. Spolek získal pojmenování po umělci Josefu Mánesovi. Prvním předsedou spolku byl Mikoláš Aleš a prvním redaktorem Luděk Marold. Později začali vydávat edici *Zlatoroh*, což byla sbírka ilustrovaných monografií, kterou vedl Max Švabinský. V roce 1956 byl spolek Mánes násilně rozpuštěn. Jeho sídlem se stal Šítkovský mlýn v Praze – vodárenská věž s barokní střechou, ke které nechal spolek v letech 1928-1930 vystavět funkcionalistický komplex restaurace, klubovny a výstavní síně. Komplex navrhl Otakar Nejedlý. <http://www.svumanes.cz>.

V roce 1905 pomáhal s organizací pražské výstavy Edvarda Muncha⁶³. O rok později navštívil Paříž, kde se seznámil v dílem Paula Gauguina⁶⁴. Od roku 1908 se stýkal se členy skupiny Osma. S učitelstvím začal v roce 1903 jako externista na VŠUP v Praze, kde učil kresbu aktu. V letech 1913-1918 působil jako profesor na pražské AVU. Preislerova tvorba je typická melancholickými náladami, osudovými traumaty a touhou po splnutí s přírodou. Posouvala se postupně od neoromantismu k symbolismu.⁶⁵

Podobně jako Jan Preisler byl členem spolku Mánes i Luděk Marold, který byl spolkovým redaktorem. Na pražskou AVU se dostal v 16ti letech a po roce odjel studovat do Mnichova. V roce 1887 se vrátil do Prahy, kde pracoval v ateliéru Maxmiliána Pirnera. Roku 1889 navštívil, asi jako každý umělec, Paříž. V Paříži se Marold přiblížil dekorativnímu stylu secese a zobrazoval momentky z francouzského prostředí. V roce 1892 byl na mezinárodní výstavě v Mnichově oceněn zlatou medailí za ilustrace. O šest let později byl medailí oceněn za své akvarely. V roce 1899 se v Praze uskutečnila souborná výstava jeho prací, které se však bohužel nedožil. K nejznámějším Maroldovým dílům patří panorama „Bitva u Lipan“, která byla zlomovou událostí husitských válek.⁶⁶

Dalším z umělců, jehož díla patřily do sbírky Josefa Doubravy, byl krajinář, kreslíř, grafik Julius Mařák (1832-1899). V letech 1852 začal studovat na pražské AVU a po roce odešel studovat na akademii do Vídně, odkud se vrátil až v roce 1887. Začal vést ateliér krajinomalby na AVU v Praze. Podílel se na výzdobě Národního divadla i Národního muzea v Praze. Jeho tvorba se postupně posouvala od romantismu k realismu. Často tvořil v plenéru a jeho hlavním tématem byl les. Rád se věnoval kresbě uhlím a z grafiky si oblíbil techniku leptu. Mezi jeho významné žáky patřil například Antonín Slavíček nebo František Kaván.⁶⁷

Krajinář a básník František Kaván (1866-1941) byl ovlivněn realismem svého profesora Julia Mařáka. Postupně se však u něho začaly objevovat tendence symbolismu. V roce 1900 získal diplom a zlatou medaili na světové výstavě v Paříži za obraz „Podmrak“, který

⁶³ Edvard Munch (1863-1944), norský malíř, který se proslavil obrazy s nevšedními pocity smutku a úzkosti z osamění. Překvapil svět nevšedně otevřenými pocity, vášní a smutkem. Měl v sobě silnou bolest ze ztráty svých blízkých, což se odráželo právě v jeho tvorbě. V roce 1937 zabavili Němci z německých muzeí 82 Munchových děl a oficiálně prohlásili Muncha za zvrhlého malíře. Patřil mezi představitele expresionismu, <http://www.artmuseum.cz/umelci/edvard-munch>.

⁶⁴ Paul Gauguin (1848-1903), francouzský malíř, vůdčí osobnost postimpresionismu, známý svými obrazy z Tahiti a Tichomoří, kde zpodobňoval život tamní civilizace a krajiny.

⁶⁵ WITTLICH, Petr, *Jan Preisler: 1872-1918*, Praha 2003, 1. vydání, ISBN 80-86339-20-3.

⁶⁶ Panorama Bitva u Lipan je dílo 11m vysoké a 95 m široké. Byl umístěn ve zděné budově pražského Výstaviště, které bylo slavnostně otevřeno u příležitosti 500. výročí bitvy u Lipan z roku 1934. BRATROVÁ, Jana, *Luděk Marold*, Praha 1988, 1. vydání.

⁶⁷ BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ, Naděžda, *Julius Mařák a jeho žáci*, Národní galerie (katalog výstavy), Praha 1999.

vytvořil ve svém rodišti. Mezi jeho hlavní motivy patřila zima, kterou maloval v Krkonoších a na Vysočině.⁶⁸

Důležitým českým malířem přelomu 19. a 20. století byl Maxmilián Pirner (1854-1924). V letech 1872-1874 studoval na AVU v Praze a poté na studium navázal ve Vídni, kde byl do roku 1879. V roce 1887 se vrátil na pražskou AVU již jako profesor žánrové malby. Roku 1896 byl jmenován profesorem a vedl ateliér figurální malby.⁶⁹

Biskup Doubrava také často jezdíval do pražského ateliéru významného českého sochaře Josefa Václava Myslbeka (1848-1922). V roce 1907 Doubrava Myslbekovi píše: „...vydávám vřelý dík, bude mi dárek tento na oživení milých vzpomínek z oněch chvil, kdy sedával jsem v umělecké pracovně Vaší a sledoval s nadšeným zájmem tvorbu Vaši...Škoda, že nyní této mne tolik vzácné duševní zábavy není mi dopřáno, těšil jsem se ve styku s umělci prvního řádu v Praze, to nyní musím postrádati. Za posledního pobytu v Praze hledal jsem Vašnost na akademii, však nedalo se mi potěšení Vás zastihnouti...“⁷⁰ O několik let později, v roce 1918, pokračuje biskup Doubrava ve svých vzpomínkách: „...Z věrné oddanosti blahopřeji k Vašnostinu svátku, obnovuje při tom milé vzpomínky dob, kdy býval jsem blízek tvorby Vaší umělecké...“⁷¹ I když se Myslbek věnoval ve svém životě sochařině, musel na pražské akademii studovat malířství, neboť AVU vzdělání pro sochaře nenabízela. V rámci studií pobýval nějaký čas i v Drážďanech. Po studiích si otevřel vlastní ateliér, kde se mohl věnovat tvorbě soch. Od roku 1885 působil jako profesor na VŠUP, od roku 1896 na AVU v Praze. V roce 1878 navštívil Paříž. V Paříži se věnoval studiu francouzského sochařství, které ho inspirovalo v jeho další tvorbě. Inspiraci také hledal v české vlastenecké literatuře. J. V. Myslbek je považován za zakladatele a klasika tradice českého sochařství. Jeho nejvýznamnějším dílem je pomník Svatého Václava na Václavském náměstí v Praze.

Posledním malířem, který je zasazen do této kapitoly, je Václav Brožík (1851-1901). Od roku 1868 se věnoval studiu na akademii v Praze, poté pokračoval v Drážďanech a v Mnichově. Roku 1879 podnikl studijní cestu do Nizozemí. Osudovou se mu ale stala Paříž, kde se oženil s bohatou dcerou obchodníka s obrazy. Celý svůj život pak cestoval mezi Prahou a Paříží. V. Brožík byl zvolen členem Francouzského institutu, což bylo velikou poctou, neboť se to dosud žádnému jinému českému umělci nepodařilo. Od rakouského císaře byl

⁶⁸ ZACHAŘ, Michael, *František Kaván*, Praha 2009, 1. vydání, ISBN 978-80-900723-0-5.

⁶⁹ <http://www.tfsimon.com/Maxmilian-Pirner.html>.

⁷⁰ Literární archiv Památníku národního písemnictví, *Pozůstalost: Myslbek Josef Václav*, dopis z 29. 3. 1907 z Hradce Králové, Josef Doubrava J.V. Myslbekovi, přír. č. 150/37.

⁷¹ Tamtéž, dopis z 16. 3. 1918 z Hradce Králové, Josef Doubrava J.V. Myslbekovi, přír. č. 150/40.

povýšen do šlechtického stavu. Václav Brožík byl nejznámějším českým malířem v Evropě poslední čtvrtiny 19. století. Reprezentoval akademickou historickou malbu. Je znám především svými rozměrnými kompozicemi, na kterých jsou zpodobněny události z českých dějin. Dále se zabýval krajinomalbou, podobiznami a žánrovými výjevy z venkovského života. Mezi jeho nejznámější díla patří „Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém“ z roku 1883. V roce 2003 se v Praze uskutečnila velká výstava Brožíkových děl, která vyvolala obrovské nadšení.⁷²

⁷² <http://www.artrenewal.org/asp/database/ast.asp?aid=1006>.

4. JOSEF DOUBRAVA A GALERIE V HRADCI KRÁLOVÉ

Dvacátý královéhradecký biskup Josef Doubrava proslul také tím, že městu daroval sbírku obrazů, ze které se časem rozrostla městská galerie. Hradec Králové od něho v roce 1919 získal přibližně 100 obrazů, které se staly základem městské galerie. Již od konce 18. století začalo měšťanstvo přejímat od šlechty vůdčí místo v kulturním životě. Původně šlo sice jen o napodobování šlechtických vzorů, ale ve značně skromnějších rozměrech. Později se stala tato snaha skutečnou potřebou. To platilo i ve sběratelství umění a především při tvoření uměleckých sbírek. Móda šlechtických rodů vytvářet rodové obrazové galerie zachovala nejen řadu vzácných jednotlivých uměleckých děl, ale dokonce i několik cenných souborů.⁷³

Národní obrození a vzrůstající blahobyt měšťanských vrstev vedl počátkem 19. století ke zvýšenému zájmu o umění a sběratelství díky Společnosti vlasteneckých přátel umění. Tento zájem a vědomí nových kulturních úkolů vedlo sice záhy k tomu, že města svěřovala umělcům zakázky, sledující zejména reprezentační účel. Reprezentační smysl postupně začal ustupovat vzdělávací myšlence a úmyslu zachovat umělecké hodnoty a bohatství. Tak vznikla v podstatě i galerie města Hradce Králové.⁷⁴

Východočeská metropole měla pro založení obrazárny zvlášť výhodné podmínky. Myšlenka založit v Hradci Králové galerii se zrodila v hlavě Josefa Doubravy, který se stal mecenášem umění. Porozumění získal i ze strany správy města, v jejímž čele stál Dr. František Ulrich. Rozhodným krokem k uskutečnění této myšlenky se stal biskupův odkaz, který zanechal po své smrti svou sbírku obrazů s přáním, aby tvořila základ příští městské galerie. Celý soubor jeho obrazů znamenal obrovský přínos. Sám o sobě je to přínos zcela ojedinělý.

Obrazy Doubravovy sbírky nejsou stejné hodnoty. Naopak je mezi nimi řada slabších prací. Jelikož šlo o sbírku jednotlivce, jsou v ní patrné jednostranně osobní zájmy, které by u veřejné sbírky měly ustoupit stranou. V biskupově sbírce převažují obrazy s náboženskými náměty. To vše však neubírá na velikosti samotného činu. Naopak jeho hodnota spočívá především v jeho iniciativní stránce, protože biskupův dar způsobil to, co by bylo jinak budováno po několik dlouhých let.

⁷³ Nejvýznamnější z těchto souborů je nostická sbírka v Praze a lobkovická v Roudnici. Z méně významných je to pak obrazárna na zámku v Opočně.

⁷⁴ *Galerie města Hradce Králové*, Královéhradecko: Vlastivědný sborník pro školu a dům, roč. XIV, 1936-1937, s. 67.

Galerie moderního umění sídlí v historické části města Hradce Králové. Vznikla jako samostatná statutární organizace v roce 1953 a stala se kulturním zařízením východočeského Krajského národního výboru. Základ tohoto sbírkového fondu byl mnohem starší a tvořila ho umělecká díla městské galerie, deponovaná v muzeu, získaná dary nebo příležitostnými nákupy. Jedním z nejdůležitějších dárců byl právě královéhradecký biskup Josef Doubrava. Krátce po svém založení byla galerie v rámci tzv. decentralizace kultury přemístěna do zámku v Rychnově nad Kněžnou, odkud se do Hradce Králové vrátila na počátku roku 1963. po dohodě s Kapitulním ordináři byla umístěna v budově biskupské rezidence a otevřena 30. června 1963. Tehdy začala rozvíjet systematickou odbornou a akviziční činnost, spojenou s budováním sbírky. V roce 1990 vrátila Galerie moderního umění budovu Kapitulní konzistoři a pře- stěhovala se do nově adaptované pozdně secesní stavby na Velkém náměstí č.p. 139/140, kde má své sídlo dodnes.⁷⁵

Od roku 1990 má galerie sídlo v budově někdejšího Záložního úvěrového ústavu, postavené podle návrhu českého architekta Osvalda Polívky v letech 1911-1912. Široké vstupní schodiště lemují dvě monumentální bronzové alegorie sochaře Ladislava Šalouna, Obchod a Úroda. Interiér přízemí a prvního patra se štukovou výzdobou a vitrajemi je zachován takřka v původní podobě. Základ sbírky tvoří české umění od posledního desetiletí 19. století až po současnost, ať už jde o malbu, kresbu, grafiku, plastiku, objekty nebo kombinované techniky pro poslední dekády 20. století. Od roku 1998 má galerie také v péči sbírky bývalé Orlické galerie, uložené na kolowratském zámku v Rychnově nad Kněžnou.⁷⁶ V současné době jsou v Galerii moderního umění zastoupená díla z období secese, kubismu (např. Bohumil Kubišta, Emil Filla), surrealismu (např. Jindřich Štyrský) magického realismu (např. František Muzika) aj.

Obrazy z pozůstalosti biskupa Josefa Doubravy jsou rozptýleny na několika místech, bohužel se do dnešní doby jako jednotná sbírka nedochovaly. Některé z nich vlastní Galerie moderního umění v Hradci Králové, dále pak Muzeum východních Čech Hradec Králové a zbytek se dostal do rukou soukromníků. Díla ze sbírky J. Doubravy, která v současnosti královéhradecká galerie vlastní, jsou od těchto autorů: E. Dítě (*Sv. Vincenc Fererský káže židům a mohamedánům*, olej), čtyři obrazy od J. Novopackého (*Dachstein*, *Pila*, *Jelen*, *Lov*, olej), tři obrazy od A. Kirniga (*Dachau*, *Tetín*, *Radenín*, olej), Maxmilián Pirner (*Snímání z kříže*, olej), dva obrazy od Františka Ženíška (*Sv. Metod diktuje mnichům*

⁷⁵ *Muzea a galerie v České republice*, Praha 1999, s. 53-54, 1. vydání, ISBN 80-85909-51-0.

⁷⁶ *Galerie moderního umění v Hradci Králové* (brožura), Hradec Králové 1997, s. 1.

svaté písmo, Imaculata, olej), František Urban (*Madona s Ježíškem v růžích, olej*), Max Švabinský (*Podobizna biskupa Dr. Doubravy, kolorovaná kresba*), H. Schweiger (*Sv. Hubert, kolorovaná kresba*), dva obrazy od Stanislava Lolka (*Orání, Ovčák se stádem, olej*), B. Knüpfer (*Moře, olej*), dva obrazy od V. Bartoňka (*Uhelný trh, Dvorek, olej*), Luděk Marold (*Hřbitovy, kresba*), Felix Jenewein (*Pastýř s dudami, olej*), dva obrazy od Ferdinanda Engelmüllera (*Bílá hora, Měsíc nad rybníkem, olej, pastel*), A. Romako (*Papež Pius IX., olej*), F. L. Ruben (*Chlapec se psem, olej*), Julius Mařák (*Les, kresba uhlím*), Jaroslav Panuška (*Hráz u rybníka v zimě, olej*), Antonín Slavíček (*Z Kameníček, olej*), dva obrazy od Františka Kavána (*Horská louka, Na Vítanci, olej, tempera*), O. Bubeníček (*Krajina, olej*), M. Stickel (*Zátiší s růžencem, olej*), Václav Jansa (*Borovice při západu slunce, olej*), Václav Brožík (*Čtenářka se dvěma psy, olej*), Ludvík Kuba (*Podobizna Ing. Hermanna, olej*), Antonín Hudeček (*Potok v zimě, olej*), Vincenc Beneš (*Zátiší s benediktinkou, olej*), Václav Rabas (*Krajina s rozsévačem, olej*), Jan Preisler (*Studie k dekorativnímu obrazu pro Okresní dům v Hradci Králové, pastel*), K. Kotrba (*Torso, plastika*) a Jaroslav Grus (*Zatáčka, olej*). Jedná se o díla z období od 70. let 19. století po 20. léta 20. století.

5. PŘEDCHŮDCI JOSEFA DOUBRAVY V HRADCI KRÁLOVÉ

Řada předchůdců Josefa Doubravy tíhla alespoň malou měrou k umění, ať už se jednalo o jakýkoli druh umění. J. Doubrava na jejich činnost plynule navázal, ale sám patřil bezesporu mezi nejaktivnější biskupy na uměleckém poli.

Biskupství v Hradci Králové vzniklo v roce 1664. Již v roce 1630 byl z podnětu císaře Ferdinanda II. připraven návrh kandidátů na jednotlivá biskupství. Pro Hradec Králové byl jmenován vratislavský kanovník Jan Karas. Otázka biskupství ustoupila do pozadí v době třicetileté války a po jejím skončení se stala opět aktuální. V roce 1654 jmenoval císař Ferdinand III. kandidátem na biskupský stolec v Hradci Králové generálního vikáře a oficiálně pražského arcibiskupství Juana Caramuela z Lobkovic.⁷⁷

O tři roky později nastoupil na trůn Leopold I., který si vybral za kandidáta na královéhradeckého biskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka.⁷⁸ Nakonec byl roku 1659 Juan Caramuel vyzván kardinálem Harrachem⁷⁹ k rezignaci. Ještě tohoto roku byl Sobek jmenován královéhradeckým biskupem. V roce 1660 se Sobek prozatímně ujal panství v Chrastí, z jehož výnosů chtěl vybudovat biskupskou rezidenci v Hradci Králové. Biskupské panství se snažil dále rozšiřovat. Schválení nového biskupství záviselo především na hmotném zajištění. V roce 1662 zakoupil Sobek panství Skály na Broumovsku. Tím chtěl hmotně zabezpečit částečně budoucí kapitolu. Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka byl potvrzen královéhradeckým biskupem dne 10. listopadu 1664. Území historického hradeckého kraje se tak oddělilo od pražské arcidiecéze a stalo se samostatnou diecí. Hradec Králové byl povýšen na *civitas* (biskupské město) a farní

⁷⁷ Juan Caramuel z Lobkovic (1606-1682) vstoupil po studiu filosofie a filologie na akademii v Alcalé do cisterciáckého řádu. Teologii studoval na univerzitě v Salamance, kde byl vysvěcen na kněze. Působil jako profesor teologie jako kazatel misionář v Nizozemí. Poté, co obdržel doktorát, se stal opatem ve Falcku a ve Skotsku, a zároveň generálním vikářem cisterciáckého řádu v Anglii, Skotsku a Irsku. Byl aktivním účastníkem katolické reformace. Do Vídně přišel pravděpodobně jako španělský velvyslanec. Na popud císaře Ferdinanda III. sepsal spis, ve kterém ospravedlňuje možnost kompromisního míru mezi katolíky a protestanty v době třicetileté války. Účastnil se obrany Prahy proti Švédům a po skončení války ho kardinál Harrach jmenoval svým generálním vikářem. V letech 1657-1659 působil v Hradci Králové. Od roku 1673 vykonával biskupskou funkci ve Vigevaně u Milána. V tomto severoitalském městě zemřel. Byl autorem mnoha básní a četných spisů z oblasti matematiky, fyziky, astronomie, gramatiky, logiky, metafyziky, teologie, hudby, politiky, práva, historie a vojenství. Vše psal ve španělštině nebo latině. Byl silně ovlivněn rozvojem přírodních a exaktních věd. Jeho nejvýznamnější vědecký přínos spočívá v logice. Je autorem tzv. diskrétní logiky, pokrývající okruh dnešní vztahové a výrokové logiky. Anticipoval tak moderní snahu o systematizaci logiky vztahů. SOUSEDÍK, S., *J. C., opat emauzský*, AUC-HUCP, 1968.

⁷⁸ Opat benediktinských klášterů u sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze a u sv. Jana pod Skalou.

⁷⁹ Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598-1667) byl biskupem tridentským, arcibiskupem pražským a velmistrem Křižovníků s červenou hvězdou. Vedl rekatolizaci v Čechách po porážce Českého stavovského povstání. Působil jako důležitý rádce Habsburků. Osobně se stavěl proti násilné rekatolizaci, ale podřídil se rozhodnutí dvora. V roce 1626 byl jmenován kardinálem. Založil Arcibiskupský seminář. Za jeho působení vzniklo litoměřické a královéhradecké biskupství.

kostel na katedrálu s kapitulou o šesti kanovnících. Hmotné zajištění biskupství a katedrály tvořilo panství Chrast a 30 000 zlatých, které královéhradecké diecézi slíbil císař Leopold I.⁸⁰ Biskup Matouš Sobek pobýval především na panství v Chrasti a do Hradce Králové jezdil příležitostně, většinou při významných událostech. V době Sobkova episkopátu (1664-1668) se dokončily opravy katedrály Sv. Ducha.

Druhým biskupem v Hradci Králové byl potvrzen Jan Bedřich z Valdštejna.⁸¹ Jeho episkopát trval pouhé dva roky(1673-1675), neboť v roce 1675, po Sobkově smrti, byl jmenován pražským arcibiskupem. Jeho nástupcem a třetím královéhradeckým biskupem se stal Jan František Kryštof z Talmberka.⁸² Sídlil na Chrasti jako jeho předchůdci a v Hradci Králové se objevoval zřídka. Svůj zájem soustředil především na chrastenské panství. Čtvrtým biskupem v Hradci Králové byl jmenován Bohumír Kapoun, svobodný pán ze Svojkova, který stál v čele královéhradecké diecéze též velice krátce, tj. v letech 1699-1701.

Až v období episkopátu pátého biskupa se definitivně stabilizovalo postavení biskupství v Hradci Králové. Byl jím Tobiáš Jan Becker, který pocházel z diecéze. Narodil se totiž v Králíkách. Do svého úřadu nastoupil v roce 1702. Biskup Becker zahájil výstavbu biskupské rezidence, semináře a kanovnických domů. Nový seminární kostel zasvětil Janu Nepomuckému.⁸³ Pro zajištění kapituly se Beckerovi podařilo zřídit prebendu.⁸⁴ Část prostředků posloužila právě na stavbu kanovnických domů. Velkoryse zahájené dílo dokončili až jeho nástupci.

Na Tobiáše Jana Beckera navázal šestý královéhradecký biskup Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic. Období jeho episkopátu je vymezeno roky 1711-1721. Podařilo se mu dokončit dílo, které započal jeho předchůdce biskup Becker. Dostavěl tedy biskupskou

⁸⁰ HRUBÝ, V.- PODHRÁZSKÝ, M., *Katedrála sv. Ducha, Kaple sv. Klimenta, Biskupská rezidence*, Hradec Králové 2002, s. 15, 1. vydání, ISBN 80-86472-10-8.

⁸¹ Hrabě Jan Bedřich z Valdštejna se stal pražským arcibiskupem v roce 1675 jako jednatřicetiletý. Byl to skromný asketa, který se vyhýbal přepychu a akcím společenské smetánky, což mu přineslo oblibu mezi chudými obyvateli. Zreorganizoval farní správu, nechal vystavět několik nových kostelů a zakládal nové farnosti a kláštery. V roce 1677 vyšla nová bible, kterou připravoval již jeho předchůdce. Velmi se zajímalo charitativní činnost a zaměřil se na péči o zestárlé kněze. Během jeho úřadu prudce vzrostlo napětí mezi státem a církví. Stát zabavoval papežský desátek na vedení války proti Turkům. Jan Bedřich se stal obětí morové epidemie, která zasáhla české země na konci 17. století. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - POLC, Jaroslav, V., *Pražské arcibiskupství 1344-1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*, Praha 1994, s.321, 1. vydání, ISBN 80-7113-091-5.

⁸² Probošt kaple Všech svatých na Pražském hradě. Doba jeho episkopátu v Hradci Králové v letech 1676-1698.

⁸³ Jan Nepomucký však v této době nebyl ještě kanonizován. Dokončení kostela a jeho vysvěcení spadá až do roku 1721.

⁸⁴ Církevní úřad spojený s duchodem, KLIMEŠ, Lumír, *Slovník cizích slov*, Praha 1981, s. 551, 1. vydání, SPN 1-54-13/1.

rezidenci a tím plně konstituoval kapitolu. V době jeho vlády byl také ustaven biskupský seminář. Dostal podobu tzv. kněžského domu, kde se vystudovaní bohoslovci cvičili v praxi. V této podobě dům existoval do roku 1802, kdy byl nahrazen tradičním seminářem. Za Vratislava z Mitrovic se doslova změnil obraz města Hradce Králové. Za Vratislavova episkopátu Hradec Králové získal nové monumentální stavby.⁸⁵

V následujících letech se na biskupském stolci v Hradci Králové vystříдалo několik méně významných biskupů.⁸⁶ Dalším důležitým biskupem byl Jan Leopold Hay, oddaný stoupenec osvícenství. Episkopát biskupa Haje je ohraničen lety 1780-1794). Císař Josef II. se při uskutečňování církevních reforem opíral o příslušníky duchovního stavu, jedním z nich byl i biskup Hay, který josefínské reformy nejen podporoval, ale také je na území diecéze rozvíjel. K tolerančnímu patentu Josefa II. z roku 1781 připravil pastýřský list. Roku 1782 rozhodl císař o připojení bývalého chrudimského a čáslavského kraje ke královéhradecké diecézi. S Josefem II. je také spojeno rušení klášterů zahájené v roce 1781. Josefínské reformy přinesly kulturní škody sekularizací církevních institucí a jejich jmění, rušením poutních míst a literátských bratrstev.⁸⁷

Důležitou roli v životě diecéze sehrál bohoslovecký seminář v Hradci Králové, který byl zreformován podle návrhu patnáctého královéhradeckého biskupa Marii Tadeáše Trautmannsdorfa, který obsadil biskupský stolec v letech 1795-1811. S jeho souhlasem zde byla zahájena ve školním roce 1802/1803 výuka českého jazyka díky J. M. Rautenkranzovi, který tuto výuku vedl.⁸⁸ Šestnáctým biskupem v Hradci Králové se stal Alois Josef hrabě Kolovrat Krakovský, svobodný pán z Újezdu, jehož episkopát je vymezen lety 1815-1830.

Dalším významným královéhradeckým biskupem byl Karel Boromejský Hanl z Kirchtreu, který nastoupil do čela diecéze v roce 1832. V době jeho episkopátu roku 1864 zažila diecéze dvoustleté výročí založení biskupství. Oslavy byly spojené s řadou významných událostí. Součástí těchto aktivit byla i obnova katedrála Sv. Ducha, kterou

⁸⁵ HRUBÝ, V.-PODHRÁZSKÝ, M., *Katedrála Sv. Ducha, Kaple Sv. Klimenta a Biskupská rezidence*, Hradec Králové 2002, s. 18, 1. vydání, ISBN 80-86472-10-8.

⁸⁶ Václav František Karel, svobodný pán z Košína (1721-1731), Mořic Adolf Karel, vévoda Saský (1732-1733), Jan Josef hrabě Vratislav z Mitrovic (1733-1753), Antonín Petr hrabě Příchovský, svobodný pán z Příchovic (1753-1763), Heřman Hanibal hrabě z Blümegeu (1764-1774), Jan Ondřej Kaiser, rytíř z Kaisern (1775-1776), Josef Adam hrabě Arco (1776-1780).

⁸⁷ Činnost literátských bratrstev souvisela s laicizací církevní hudby a s celkovou aktivizací věřících v životě farnosti. Působily v městských chrámech, které byly jedním z nejdůležitějších center hudebního života.

⁸⁸ J. M. Rautenkranz patřil k okruhu básníka A. J. Puchmajera. Kromě toho, že byl Puchmajer spisovatel, překladatel, působil také jako kněz nerůzných místech v Čechách. Jako první Čech popsal v roce 1819 romštinu.

v letech 1864-1874 provedl architekt František Schmoranz.⁸⁹ Významná instituce, která po biskupu Hanlovi získala jméno, bylo Borromeum,⁹⁰ založené v roce 1860 na základě jeho výzvy a sbírek pořádaných po celé diecézi. Karel Boromejský Hanl byl velkým milovníkem historie. Založil pamětní knihu biskupství a sám napsal *Dějiny biskupského panství*. Nechal zhotovit litografické portréty biskupů a z jeho podnětu byly vydány knihy *Český kancionál* a *Chorální kniha*. Za své zásluhy byl mnohokrát vyznamenán a byl povýšen mezi svobodné pány s predikátem „z Kirchtreu“.⁹¹

V roce 1875 nastoupil do biskupského úřadu v Hradci Králové Josef Jan Evangelista Hais. Patřil ke stoupencům reformy náboženského života jeho názory se promítaly i do výtvarného umění. Biskup Hais prosadil tzv. beuronský styl⁹² při vnitřních úpravách seminárního kostela sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové a v biskupské kapli v Chrasti. Podílel se také na založení diecézního ústavu hluchoněmých v Hradci Králové, který měl sloužit postiženým. Ústav byl nazván Rudolfinum na počest rakousko-uherského následníka trůnu Rudolfa.⁹³

Biskupa Haise vystřídal v roce 1893 na biskupském stolci Eduard Jan Brynych, který se stal devatenáctým představitelem královéhradecké diecéze. Na politické pole vstoupil mnohem aktivněji než jeho předchůdci. Zasáhl všechny oblasti církevního života. Projevil velmi silnou aktivitu při organizaci společenského, politického a náboženského života katolíků. Byl činný také po literární stránce. Je znám jako autor řady apologetických publikací. V roce 1893, ještě v roce jeho nástupu do čela diecéze, založil Tiskové družstvo,

⁸⁹ František Schmoranz starší (1814-1902) byl významný architekt, stavitel a restaurátor 2. poloviny 19. století, městský stavitel v Chrudimi a krajský konzervátor vídeňské ústřední komise pro ochranu památek. František Schmoranz patřil k představitelům neofotily. Výrazně se však podílel na puristických rekonstrukcích. Kromě katedrály Sv. Ducha restauroval například kostel sv. Jakuba v Poličce nebo kostel Nanebevzetí Panny Marie v Chrudimi. POCHÉ, Emanuel aj., *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975, s. 456, 1. vydání.

⁹⁰ Název získala budova podle biskupova patrona Karla Borromejského. Byl určen pro studující mládež, která měla být vychovávána pod dozorem duchovních. Průčelí budovy zdobí socha Karla Borromejského a biskupský znak, který drží anděl. Pocházejí z dílny pražského sochaře M. Ježka. Budova stojí na místě tří domů, zakoupených od kydlínovského mlynáře Střechy, vdovy Tomkové a Anežky Wildherrové. Třípatrový palác je pozdně klasicistního slohu. Základní kámen byl položen roku 1858 a o dva roky později zde byl otevřen chlapecký studentský seminář. V roce 1912 si budovu pronajala C. k. rakouská pošta. Poštovní úřad zde sídlil až do počátku 21. století. MALINA, Jiří, *Kapitoly z královéhradecké historie, pozoruhodná galerie pod širým nebem*, č. 37, Hradecké noviny 2004, s. 15.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tzv. beuronský styl stál u zrodu secese a má spojitost s Alfonsem Muchou a jeho synem Jiřím.

⁹³ Rudolfinum v Hradci Králové bylo založeno biskupem Haisem z lásky a soucitu k hluchoněmým dětem bez rozdílu náboženského vyznání a národnosti. Počet chovanců za rok činil 80-90. Péče o hluchoněmé má své počátky již v 6. století n. l. Průkopníkem se stal John Beverley, který napsal dílo „*Mluva prsty*“, a další členové mnišského řádu benediktýnů. Ti hluchoněmé vychovávali. Základy k dnešní moderní ústavní výchovy hluchoněmých položil francouzský kněz Charles Michal Francois Abbé de l'Épée. V českých zemích se stal prvním vychovatelem hluchoněmých kněz Jan Berger, který se stal v roce 1786 ředitelem prvního ústavu pro výchovu hluchoněmých v Praze. Byl to Pražský ústav pro výchovu dětí hluchoněmých na Smíchově.

o dva roky později časopis *Obnova* a edici *Časové úvahy*, do kterých často přispíval i sám Josef Doubrava.. V roce 1897 zorganizoval v Hradci Králové diecézní sjezd, který měl přispět k užšímu propojení a vzájemné spolupráci jednotlivých vrstev katolického obyvatelstva. Součástí sjezdu se stalo slavnostní otevření spolkového domu Adalbertina.⁹⁴ Tento dům měl sloužit jako centrum katolického hnutí v diecézi. V době Brynychova episkopátu v roce 1894 se v diecézi ustavila Cyrilská jednota, která se orientovala na reformu chrámové hudby. Edvard Jan Brynych byl posledním předchůdcem biskupa Josefa Doubravy.

Letní sídlo královéhradeckých biskupů se nacházelo v Chrasti u Chrudimi. Obec Chrast leží na úpatí Českomoravské vrchoviny v nadmořské výšce 292 m v okrese Chrudim. Město bylo založeno ve 2. polovině 13. století benediktinským klášteřem v Podlažicích. Klášter založený v roce 1159 byl v dubnu 1421 husitskými vojsky zničen. Po jeho zničení přešla Chrast do světské správy. Tento klášter se stal místem vzniku největší ručně psané knihy na světě. Jedná se o tzv. Dáblovu bibli (Codex gigas).⁹⁵ Chrast a celé její okolí bylo místem, které biskup Doubrava velmi rád navštěvoval. Jezdil tam rozjímat, přemýšlet o umění a relaxovat.

⁹⁴ Budova Adalbertina se stavěla v letech 1895-1897. Je postavena v pseudobarokním slohu, někdy se uvádí sloh secesní. Přes postupné modernizace si budova zachovala původní ráz. Dnes Adalbertinum slouží Hradecké kulturní a vzdělávací společnosti.

⁹⁵ Během třicetileté války byla Dáblova bible ukořistěna Švédy. Ve Švédsku se bohužel nachází dodnes. S napsáním této bible se pojí pověst o mnichovi, který byl donucen pro svůj prohrěšek knihu o samotě napsat a ke spolupráci si přizval ďábla. Ďábel za to, že bude v knize vyobrazen, pomohl mnichovi knihu zhotovit za jedinou noc.

6. KRÁLOVÉHRADECKÉ BISKUPSTVÍ V LETECH 1903-1921

Úzký vztah Josefa Doubravy k umění, historii a památkám se projevil v mnoha aspektech, které měly vliv na celou královéhradeckou diecézi. V době jeho episkopátu se katedrála Sv. Ducha dočkala řady oprav a úprav. Procházela obdobím regotizace, která probíhala v letech 1864-1902 podle návrhu F. Schmoranze.⁹⁶ V roce 1898 se provedla nová výmalba celé katedrály. Na provedení nástěnných maleb spolupracovali malíři Jan Heřman, Karel Špillar a Vojtěch Preissig. Připomínaly se náměty ze života Ježíše Krista a Panny Marie. Důležitou roli měla také nová dekorativní výmalba stěn katedrály. Kombinovala barevnost v tmavých odstínech zelené, modré a červené. Stěny byly též bohatě zdobené ornamentálními motivy.⁹⁷

Josef Doubrava byl posvěcen na královéhradeckého biskupa 29. června 1903 na svátek apoštolů Petra a Pavla v katedrále Sv. Víta v Praze. Svěcení začalo v 8 hod. ráno a obřad provedl kníže kardinál pražský arcibiskup Leo Skrbenský za asistence litoměřického biskupa E. Schöbla a českobudějovického biskupa M. Říhy. Tento posvátný úkon trval celé tři hodiny. Obřad svěcení byl zahájen čtením papežské buly, kterou přečetl kancléř msgre. Wunsch. Nejdojemnějším okamžikem obřadu bylo Doubravovo obětování chleba, vína a dvou svící. Dojetí ho přemohlo ve chvíli, kdy mu mazali dlaně posvátným olejem. Poté zazpíval svému světiteli „Ad multos annos“.⁹⁸

Této významné události se účastnila celá svatovítská kapitula: probošt Hora, děkan a světící biskup Fr. Krásl, světící biskup Václav Frind, generální vikář F. Brusák, kanovníci F. Scharworth, J. Sedlák, Václav Maulík, Josef Binder, J. Žumpách, probošt a světící biskup Ferdinand Kalous a probošt K. Jiráček. Ze světských hodnostářů se dostavil místodržitel hrabě Coudenhove, polní zbrojmistr Fabini, major Lamprecht, rektor české univerzity Č. Strouhal, arcibiskupský rada Zvěřina a členové Jednoty sv. Václava s praporem. Královéhradeckou diecézi zastupoval generální vikář Alois Frýdek a prelát msgre. František Hampl, senior kapituly. Dále se zúčastnil chrudimský děkan J. Mrštík, náchodský vikář Fr. Pecka, zbislavský farář A. Michl, farář z České Skalice F. Bakeš, katecheta z Vysokého Mýta L. Novotný, svratecký farář A. Doubravský, petrovický farář V. Jílek, mníšecký farář Jan Krámr, profesori dr. J. Pachta a dr. A. Vřeštil, za benediktiny P.

⁹⁶ František Schmoranz zemřel v roce dokončení regotizace královéhradecké katedrály tj. v roce 1902.

⁹⁷ HRUBÝ, V.-PODHRÁZSKÝ, M., *Katedrála Sv. Ducha, Kaple Sv. Klimenta a Biskupská rezidence v Hradci Králové*, Hradec Králové 2002, s. 108, 1. vydání, ISBN 80-86472-10-8.

⁹⁸ *Obnova*, 1903, č. 24, s. 4.

Zíma, za redemptoristy rektor Roller, za piaristy provinciál Kabrhel, dva jezuitští kněží, dómští psalteristé a vikaristé.⁹⁹

Z příbuzných přišli Josefa Doubravu podpořit bratr Karel Doubrava – správce malostranského dvora, sestra Johanna Holznerová, neteř sl. Holznerová, c. k. vojenský lékař Dr. Holzner, manželka báňského inspektora Růžena Vogelhubrová, prof. Hobzek, řídící učitel J. Kůrka, dvojité dr. Uhlíř, baronka Wiesnerová, rodiny obchodníka Hojera a Neslera. Přítomni byli také chovanci Strakovy akademie se spirituálem dr. Kašparem a prefektem dr. Mrkosem. Deputace Křesťanské akademie, farář E. Šittler a duchovní správce J. Ruml.¹⁰⁰

Ve 13 hod. odpoledne se v arcibiskupském paláci v Praze konala hostina pro 38 osob, na kterou byl také pozván pražský starosta V. Srb. Křesťanská akademie věnovala novému biskupovi mitru, kterou měl Josef Doubrava při slavnostní intronizaci v Hradci Králové 12. července 1903. Řada těch, kteří se těchto významných okamžiků nemohli zúčastnit zaslali J. Doubravovi blahopřání, např. zemský maršálek kníže z Lobkovic, česká kolej v Římě aj.¹⁰¹

Už když vstupoval Josef Doubrava v Hradci Králové do biskupského úřadu, byl za své zásluhy vyznamenán papežským řádem „Pro ecclesia et pontifice“, rytířským křížem řádu Františka Josefa I. a titulem papežského komoří. Tehdejší dobový tisk o novém biskupovi píše: „*Ve svém obcování je nanejvýš přátelský, přívětivý muž, těšící se sympatiím všech, šlechty, vysokého duchovenstva i lidu, proto lze se kojiti nadějí, že nový biskup královéhradecký na svém místě působiti bude vydatně a do diecéze, v níž namnoze strany v hospodářském, národním a konfesionálním ohledu příkře proti sobě stojí, pořádek, požehnání a zdar přinese a rozmnoží*“.¹⁰²

Důležitým okamžikem v čase Doubravova biskupského úřadu byl návrat jezuitů do Hradce Králové v roce 1905. Jezuitský řád by zrušen roku 1773 papežem Klementem XIV. Obnoven byl až v roce 1814 papežem Piem VII.

Významnou úlohu v poválečném období a v době Doubravova episkopátu po roce 1918 sehrál při opravě katedrály tehdejší kapitulní děkan František Reyl.¹⁰³ Z jeho podnětu se krátce po skončení první světové války, v roce 1922, prováděly další opravy a restau-

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ František Reyl byl prvním proboštem katedrální kapituly při katedrále Sv. Ducha. Byl římskokatolickým knězem a senátorem v letech 1865-1935.

rátorské práce. Z jeho podnětu vzešla oprava kapitulní sakristie, kaple sv. Michala, která získala novou podobu díky mozaikové dlažbě a došlo restaurování nástěnných maleb a štukové výzdobě. Restaurovaly se také liturgické oděvy, tzv. paramenta, která jsou v katedrále Sv. Ducha uložena. O rok později, tj. v roce 1923, prošly konzervací a čištěním oltáře, kazatelny, křtitelnice a další katedrální vybavení. Památku královéhradeckých vojáků, kteří padli v 1. světové válce, má připomínat socha Božského srdce Páně od Čenka Vosmíka, se kterým si biskup Doubrava také pravidelně vyměňoval korespondenci. Socha je v současné době umístěná v západní části katedrály na její severní straně a pochází z roku 1922.¹⁰⁴

V hlavní lodi katedrály Sv. Ducha jsou čtyři gotická okna s vitrážemi. Jedno z nich, první zleva, bylo vyrobeno v době episkopátu biskupa Doubravy. Na okně je vyobrazen jeden z patronů královéhradecké diecéze Jan Nepomucký. V dolní části okna je Doubravův biskupský erb a pod ním nápis: IN . ALMA . CATHEDRA . REGINAE-HRADECENSI . DUOBUS . LUSTRIS . FELICITER . ACTIS . DEO . ADIUTORI . JOSEPHUS . DOUBRAVA . EPISCOPUS . GRATE . PIEQUE . DICAVIT . A. D. MCMXIII. Srozumitelný překlad zní: ZA (DOBU) DVOU PĚTILETÍ (tedy: 10-ti roků) ŠŤASTNĚ (TADY) ODSLOUŽENÝCH (VE SVOJÍ FUNKCI) NA (TÉTO) ŽIVNÉ KATHEDŘE („SÍDELNÍ STOLICI“) KRÁLOVÉHRADECKÉ (PÁNU) BOHU POMOCNÍKOVI VĚNOVAL S RADOSTÍ A ZBOŽNOSTÍ BISKUP JOSEF DOUBRAVA. LÉTA PÁNĚ 1913.¹⁰⁵

¹⁰⁴ HRUBÝ, V.-NĚMEČEK, J.-PODHRÁZSKÝ, M., *Katedrála Sv. Ducha v životě města a proměnách času: Katedrála a její sousedé*, Hradec Králové 2008, s. 122, 1. vydání, ISBN 978-80-86472-38-6, ISBN 978-80-7195-232-9.

¹⁰⁵ Odborný překlad provedl královéhradecký pravoslavný duchovní Milan Augustýn Jareš.

7. ÚŘAD JOSEFA DOUBRAVY V PŘEDVÁLEČNÉM OBDOBÍ

Do biskupského úřadu nastoupil královéhradecký biskup Josef Doubrava v roce 1903. Na tuto počest se konala v Hradci Králové ve dnech 11. a 12. července 1903 intronizační slavnost. 11. července 1903 byl Josef Doubrava v 16.48 hod. přivítán katedrální kapitulou i jinými deputacemi na nádraží v Hradci Králové. Po uvítání biskupa následovala jízda městem k chrámu Panny Marie na Velkém náměstí, kde byla biskupem požehnána Nejsvětější Svátost oltářní. Odtud směřoval biskup do biskupské rezidence, kde si odpočinul a poté přijal všechny ty, kteří ho chtěli pozdravit.¹⁰⁶

Tento sobotní večer se uskutečnila v Klicperově divadle pěvecko-hudební akademie na počest jeho intronizace. Začátek byl stanoven na 19.30 hod. a předpokládaný konec na 21 hod. Vstupenky byly k dostání v předprodeji v knihkupectví B. E. Tolmana. Ceny vstupenek se pohybovaly od 10 kr. do 3 zl. (lože 3 zl., křeslo 60 kr., tribuna a sedadlo I. tř. 50 kr., II. tř. 40 kr., parket a sedadlo na galerii 20 kr., Parterre 10 kr.). Pořad byl složen z pěti představení: 1. Nešvera, *Slavnostní kantáta* pro smíšený sbor a orchestr c. a k. pěšího pluku č. 42., 2. Pergolese – Dr. Witt, *Stabat Mater*, oratorium pro smíšený sbor, smyčcový orchestr, barytonové sólo p. Novák, člen českého pěveckého kvarteta z Prahy, 3. Horník, *Slavnostní pochod* pro orchestr, 4. Thomas, *Vlaštovčí dueto* z op. *Magnon*, pí. Jančová, p. Novák, u piana značky Petrof pí. Bertheldyová, 5. V. Novák, *Neščasná vojna*, balada pro smíšený sbor a orchestr. Čistý zisk ze vstupného byl využit ve prospěch katedrálních věží a podpůrného studentského spolku.¹⁰⁷

Druhý den, v neděli 12. července 1903, v 9 hod. přišlo duchovenstvo do biskupské rezidence pro biskupskou milost. Potom se biskup odebral do katedrály Sv. Ducha za doprovodu *Te Deum laudamus*, které se z katedrály ozývalo. Zde J. Doubrava uctil Nejsvětější Svátost oltářní. U hlavního oltáře se pomodlil a poté zasedl na biskupský trůn. Vyslechl si oslovení kapitulního děkana, na které odpověděl a přijal hold duchovenstva. Mezi tím se na kůru zpívalo *Ecce sacerdos magnus*. Městský děkan četl z kazatelny papežskou listinu k věřícím a ohlásil udělení plnomocných odpustků. Biskup vykonal u oltáře modlitbu k Svatému Duchu, kterému je katedrála zasvěcena a slavnostním pontifikálním požehnáním udělil plnomocné odpustky. Následovala promluva ke všem

¹⁰⁶ SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv Hradec Králové 1659-1934, *Intronizace Josefa Doubravy*, sign. 1500.

¹⁰⁷ Tamtéž.

věřícím a nakonec sloužil pontifikální slavnostní mši svatou. Po mši se odebral biskup v průvodu zpět do rezidence.¹⁰⁸

Důležitou událostí v době Doubravova úřadu byl V. všeobecný sjezd katolíků československých, který se v Hradci Králové udál ve dnech 28. – 31. srpna 1909. Tomuto sjezdu předcházely velké přípravy. Na 5. října 1908 svolal biskup Doubrava schůzi ve své rezidenci. Cílem jednání byla diskuze o přípravách ohlášeného sjezdu katolíků v Hradci Králové. Všichni členové konference souhlasili s pořádáním sjezdu, který byl brán jako nutnost a morální povinnost. Učinili oznámení o zřízeném komitétu, který měl na starost přípravy a program celého sjezdu. Komitét začal ihned důkladně pracovat a již 10. října 1908 předložili pracovní program sjezdu, který kladl důraz na myšlenku, že „náboženství jest věcí veřejnou“. Tím chtěli upozornit na to, že by se měly křesťanské zásady uplatňovat v politické, hospodářské, kulturní i charitativní oblasti.¹⁰⁹

Další schůze se konala 26. října 1908, kde se ustavily jednotlivé odbory. Byly to odbory řečnický a redakční, finanční, ubytovací, zábavní, pořadatelský a okrašlovací. První plenární schůze se uskutečnila 20 prosince 1908 v budově Adalbertina. Zde byl definitivně schválen sjezdový program a rozhodovalo se o vhodných jedincích do předsednictva. Heslem každého katolíka se mělo stát provolání „*Vzhůru na pátý všeobecný sjezd katolíků československých do Hradce Králové!*“. O tomto sjezdu též komitét informoval papeže Pia X., kterému biskup Doubrava poslal zprávu o blížícím se sjezdu.¹¹⁰

Na sjezd se chystalo tak obrovské množství návštěvníků, že se s takovým počtem Hradec Králové dosud nesetkal. Chystaly se hromadné výpravy i z jiných zemí a bylo zapotřebí vypravit mnoho zvláštních vlaků. Reklamu sjezdu za katolický tisk zdarma obstaraly pokrokařské noviny, jejichž často opakované fráze vyvolávaly posměch. Rozesílaly se přihlašovací listy, které bylo nutné vyplnit, aby se mohlo začít pracovat na ubytovacím rozvrhu apod.¹¹¹

Všichni ti, kteří se chtěli účastnit jednotlivých sjezdových schůzí, se museli legitimizovat ve sjezdové kanceláři, která se nacházela v Adalbertinu a byla označena č. 2. V těchto dveřích byli zájemci informováni o všem potřebném a byli jim zodpovězeny veškeré dotazy. V Adalbertinu ve dveřích č. 1 se nacházela ubytovací kancelář, která měla na starost noclehy jednotlivých návštěvníků sjezdu. Žádosti o ubytování však museli být

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ REYL, František, *Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých, který slaven v Hradci Králové ve dnech od 28. do 31. srpna 1909*, Hradec Králové 1910, s. 10.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 20.

¹¹¹ SVK Hradec Králové, *Český východ*, Přípravy k V. sjezdu katolíků československých v Hradci Králové, 7. 8. 1909, č. 32, roč. 32, nestr., sign. II-55953/1909.

zaslány předem, jinak nebyl na ubytování nárok. Vedle seminářské zahrady Adalbertina byl vymezen prostor pro úschovu kol a motocyklů. Ženy označené zvláštním sjezdovým odznakem prodávaly pamětní brožuru s programem sjezdu, která byl k této příležitosti vydána. Prodavačky, které nebyly sjezdovým odznakem označeny neměly povoleno cokoli prodávat. Rolníci, kteří přijeli na sjezd plovkem, měli svá stanoviště u budovy Borromea za zahradou.¹¹²

V sobotu 28. srpna 1909 proběhlo na nádraží slavnostní vítání návštěvníků sjezdu. Poté se všichni sešli v budově Adalbertina. V 17 hod. se konala slavnostní schůze v Klicperově divadle. Program se skládal ze sedmi částí: 1. Chorál *Sv. Václave*, 2. *Uvítací řeč předsedy přípravného komitétu*, 3. Volba předsednictva sjezdu a odborů, 4. *Řeč Jeho Excellence nejdůstojnějšího pana biskupa dra. Josefa Doubravy*, 5. *Řeč dra. Františka Šulce z Hradce Králové: „Proč konáme katolické sjezdy?“*, 6. Pozdravy hostům, 7. Hymny: papežská, císařská, národní. Večer probíhal ve stylu volné zábavy na nádvoří Adalbertina.¹¹³

V neděli 29. srpna se v 7 hod. ráno shromáždili účastníci sjezdu k slavnostnímu průvodu. O hodinu později začal průvod směřovat ke katedrále Sv. Ducha, ve kterém se konala promluva. Zároveň probíhala promluva na Děkanském náměstí před katedrálou. Následoval pontifikální mše svatá, která se konala v katedrále a současně se uskutečnila mše svatá u improvizovaného oltáře na Děkanském náměstí. Po mši byl rozchod, během kterého si účastníci sjezdu prohlédli město Hradec Králové a jeho památky. Na 11. hod byla připravena porada předsedů a důvěrníků dělnických odborových organizací. Současně proběhla v budově Borromea valná hromada ústředního svazu katolických spolků královéhradecké diecéze.¹¹⁴

Na 14. hodinu byla připravena dělnická schůze v Adalbertinu, na které se řešila problematika Říšského svazu československého odborově organizovaného dělnictva v Rakousku, úkoly odborové organizace křesťansko-sociálního dělnictva a sociální postavení dělnic v továrně. V prostorách Klicperova divadla se sešli zástupci živnostníků. Zde se probíraly otázky týkající se malovýroby, svépomoci a podpůrné akce maloživnostníků a organizace živnostníků na křesťanských základech. Schůze mládeže se uskutečnila v budově Borromea na orlickém nábřeží. Diskutovalo se o nutnosti sociální výchovy mládeže, o ochraně mládeže před „moderním morem“ a o organizaci mládeže.

¹¹² SVK Hradec Králové, *Český východ*, Upozornění pro účastníky sjezdu v Hradci Králové, 21. 8. 1909, č. 34, roč. 32, nestr., sign. II-55953/1909.

¹¹³ REYL, František, *Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých*, Hradec Králové 1910, s. 21.

¹¹⁴ Tamtéž.

Večer v 18 hod. proběhly současně dvě slavností schůze. Jedna se konala v Klicperově divadle, druhá v Adalbertinu. V divadle i Adalbertinu byla předmětem diskuze dělnická otázka a působení církve na poli charity a kultury. Ve 20.30 hod. byli účastníci pozváni do Adalbertina na zábavní večírek.¹¹⁵

Na 7. hodinu následujícího dne, tj. pondělí 30. srpna, se katolíci sešli na pontifikální mši za zemřelé v katedrále Sv. Ducha. O hodinu později se konala rolnická schůze v Klicperově divadle. Jednali o příčinách zemědělské krize, o úkolech odborové rolnické organizace, o otázce pracovních sil v zemědělství a o významu organizace mládeže v rolnickém hnutí. Na 21. hodinu byla v Adalbertinu připravena schůze žen. Hlavními body jednání bylo vyšší vzdělání ženy, společenská a politická práva žen, problematika služebných a organizace žen na křesťanských základech. Po obědě, ve 14 hod., se v Klicperově divadle diskutovalo o křesťanské společnosti. Důležitými body programu bylo církevní a občanské manželství a úkol rodiny. V Adalbertinu se sešla valná hromada Hospodářského sdružení a v Borromeu se konala porada středoškolské a vysokoškolské inteligence. Hovořili o středoškolském a vysokoškolském vzdělání a o součinnosti kléru s inteligencí. V 18 hod. se účastníci sjezdu sešli v Klicperově divadle, kde vedli řeč o rolnické otázce, o škole v sociálním a pedagogickém ohledu a o významu Spolku sv. Bonifáce pro církevní život v Čechách. Po třech hodinách diskuzí je čekal v Adalbertinu zábavní večírek.¹¹⁶

Poslední sjezdový den, tj. v úterý 31. srpna 1909, se v 7 hod. uskutečnila v katedrále Sv. Ducha mše. O hodinu déle se sešli katolíci v Klicperově divadle, aby jednali o církevním tisku, organizaci církve a o praktické národohospodářské činnosti. V 9 hod. se kostele Panny Marie se konala mše svatá. Po obědě se rozebírala otázka křesťanské politiky v Klicperově divadle. Hlavními body byla civilizace národů, poměry mezi státem a církví a o cyrilometodějské idey. V semináři jednali o moderní pastoraci a o církevním umění a zachování církevních památek. V Adalbertinu se konala porada katolických redaktorů a agitátorů. Večer byla na programu slavnostní schůze v Klicperově divadle. Předmětem diskuze byla budoucnost církve. Slavnostní řeč pronesl královéhradecký biskup Josef Doubrava, poté přednesl řeč předseda sjezdu pan dr. Hurban a místopředseda sjezdu a zástupce města Hradce Králové městský rada Julius Russ. V. všeobecný sjezd katolíků československých v Hradci Králové byl zakončen papežskou, císařskou a národní hymnou.¹¹⁷ Národní písně se ozývaly ulicemi města do brzkých ranních hodin.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 22.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁷ Tamtéž.

Velkolepý královéhradecký sjezd katolíků se velmi vydařil a vzbudil obrovskou pozornost denního tisku. Jmenujme např. *Štít*, věstník katolických organizací královéhradecké diecéze, který 2. září 1909 vytiskl ve svém úvodníku poděkování přípravnému komitétu sjezdu pod názvem „*Díky vám*“. První dík patřil všem biskupům, kteří sjezd navštívili. A nebylo jich málo. Sjezdu se zúčastnil pražský arcibiskup, olomoucký arcibiskup, budějovický biskup a lvovský arcibiskup. Druhý dík byl věnován zástupcům české šlechty. Třetí poděkování bylo patřilo poslanců, např. zemskému a říšskému poslanci Janu Šrámkovi nebo dru. Josefu Myslivcovi. Čtvrtý dík směřoval k české inteligenci, tj. k českým učitelům a profesorům. Poslední díky patřilo všem ostatním, pracujícím mužům, ženám, mládeži, duchovním a zástupcům města Hradce Králové.

Velký dík patřil biskupu Doubravovi, který vše za pomoci svých služebníků připravil. Do paměti všech řečníků se jistě zapsal tím, že je pozval na společnou hostinu do své rezidence, a to ne jednou, ale několikrát v průběhu celého sjezdu. Vytvořil pro své hosty v rezidenci příjemnou atmosféru. Z výsledku tohoto sjezdu byl biskup Doubrava nadšen. Byl na něj hrdý. Úvodního slavnostního průvodu se účastnilo téměř třicet tisíc katolíků. V závěru sjezdu Doubrava pronesl: „*Všeobecné nadšení, jehož jsem byl svědkem, ozářilo mi přímo vyhlídku do budoucnosti tou nadějí, že po trudné zkoušce valně bezbožecké a nevěrecké přítomnosti s pomocí Boží brzo nadejde obrození k víře a lásce Boží*“.¹¹⁸

O dojmech z V. všeobecného sjezdu katolíků českoslovanských se psalo v tisku v následujících dnech. *Osvěta lidu* prý sjezd kritizovala takto: „*...byl to sjezd lidí zfanatizovaných klerikály.*“. Chrudimské noviny „*Český východ*“ na obranu sjezdu napsal: „*...byl to lid poctivý, který ve své prosté a neotrávené dosud myslí dovede činiti rozdíl mezi naukou Kristovou a mezi různými macharovštinami*¹¹⁹ *a masarykovštinami.*¹²⁰ *Sjezd*

¹¹⁸ Tamtéž, s. 545.

¹¹⁹ Básník Josef Svatopluk Machar (1864-1942) vyslovil svůj názor na smysl dějin hlavně ve sbírkách *V záři helénského slunce* a *Jedu z Judey*. Macharův pohled na antický svět a křesťanství je velmi subjektivní, promítá se do něho básníkova averze vůči klerikalismu. Podle jeho představ byl antický člověk šťastný a vyrovnaný, křesťanství však potlačilo životní přirozenost a ze svobodných lidí učinilo vyznavače smrti a odříkání. BALAJKA, Bohuš-SOLDÁN, Ladislav-CHAROUS, Emil, *Přehledné dějiny literatury II*, Praha 1997, s. 36, 2. vydání, ISBN 80-7168-501-1.

¹²⁰ Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) se svými názory, polemikami a politickými stanovisky narážel, vzbuzoval rozhořčení, odpor a nenávisť, byl obviňován z „cizáctví“ a „zaprodanosti“. Získával však také ohlas, porozumění a podporu. Problémy české současnosti promýšlel v návaznosti na moderní evropské filozofické a politické myšlení. KVAČEK, Robert, *České dějiny II*, Praha 2002, s. 100, 1. vydání, ISBN 80-86287-48-3 SPL PRÁCE, ISBN 80-86490-19-X ALBRA.

*katolického lidu ukázal nepříteli, kolik příslušníků národa stojí věrně v zásadách náboženských“.*¹²¹

*„Masaryk odzváněl umíráčkem katolicismu vůbec – chtěl snad založiti nějaké světové náboženství, které by bylo bez pravovědy, bez dogmatu, které by nikomu nepřekáželo nijak a v ničem a za tím účelem hledal a hledá snad dosud nějakého boha, který by proti jeho názorům nestál „napříč“. Přišel v nejnovější době Machar, který dle vzoru římských císařů a zvláště Netona, který se mu tolik zamlouvá, chtěl křesťanství opravití násilím – ne sice fyzickým – ale za to mravním, tj. lží, která v Macharově kulturním dějepisu slaví pravé triumfy. K těmto dvěma přistupují spojenci. Volnomyšlenkářské, socialistické a liberální listy vůbec volají do světa, že katolicismus přežil, vyžil, že je zatemňováním širokých vrstev lidových, že je neštěstím lidstva. A jako odpověď na toto plácání různých nedouků objevuje se na katolickém sjezdu celá řada přednášek ze všech oborů sociální práce.“*¹²²

Dále tisk informoval o tom, že se sjezdu zúčastnilo přes 20 000 lidí a sjezdový průvod tvořilo kolem 12 000 osob. Jednotlivé schůze se konaly na 3 – 4 stanovištích zároveň. Všude bylo vždy plno do posledního místa. Řečníci diskutovali o všech aktuálních otázkách tehdejší doby a vynikaly důkladnou znalostí sociálních a politických poměrů. Sjezd byl prodchnutý báječnou atmosférou, ze které bylo cítit hluboké přesvědčení, láska k pravdě a nadšení. To vše vyznívalo ze sjezdových jednání. Sjezd končil slovy řečníka J. M. Metodem Zavoralem, strahovským opatem, že „*církev má budoucnost a umíráček, jímž nepřátelé zvoní církvi a náboženství vůbec doprovodí masarykovské „zvoníky“ do říše zapomenutí a filozofického poblouznění.*“¹²³

Všeobecný sjezd katolíků československých v Hradci Králové měl však také své odpůrce. Byli to tzv. pokrokáři, kteří svolali na neděli 29. srpna 1909 do Hradce Králové Protiklerikální tábor lidu pokrokových lidí českého severovýchodu. Tito pokrokáři považovali katolický sjezd za provokaci pokrokových snah českého lidu. Tvrdili, že klerikálům nejde o víru, ale o upevnění politické víry v Čechách. Za tyto pokrokáře promluvil v Hradci Králové člen sociálně demokratické strany Dr. Bohumil Šmeral. Účastníci sjezdu se sešli v neděli 29. srpna 1909 ve 12.30 hod. v hostinci „Na nové“ na Pražském předměstí.¹²⁴ Nepřátelé sjezdu, tedy pokrokáři, sledovali začátek průvodu a doprovázeli katolíky s pošklebky. Když zjistili, že na jejich pošklebky nikdo

¹²¹ SVK Hradec Králové, *Český východ*, Dojmy z V. sjezdu katolíků československých, 4. 9. 1909, č. 36, roč. 32, nestr., sign. II-55953/1909.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ *Pochodeň*, Týdeník strany sociálně demokratické IX. kraje, 27. 8. 1909, č. 35, roč. 4, nestr.

neraguje, a že do průvodu přibývá více a více příznivců sjezdu, zdrceně se začali rozcházet. Jeden z pokrokářů vykřikl: „*Hrome, je těch havranů přece jen mnoho, dá nám to hodně práce, než je přemůžeme.*“

Řada příznivců sjezdu se naopak rozrostla o české katolíky v Americe. Přípravnému komitétu katolického sjezdu v Hradci Králové byl poslán dopis od amerických katolických Čechů, kteří se ve 2. polovině 19. století vystěhovali z Hradce Králové a jeho okolí do tzv. Nového Hradce v Nové Dakotě u řeky Missouri. Dopis z 31. července 1909 zní:

„Čeští katolíci z Nového Hradce a okolí posílají sjezdu svůj upřímný, bratrský pozdrav. Asi tak, kde Missouri počíná sbírat vody své mezi dvěma indiánskými rezervacemi, asi 1 000 českých duší rozhozeno nás kolem kostela jako kuřata kolem matky-slepice. Jsme všichni rolníci s rukama od práce ztvrdlýma. Jak mnoho mohly by ty naše ruce mozolné vypravovat... My všichni byli kdysi hradeckými diecesány. Jenže byli jsme té naší diecese dětmi snad nejbědnějšími. Bída a hlad nás před 40 lety z vlasti nás vyhnala.

Pěšky, jen malé děti se skrovňoučkým majetkem společně na vozíku vezouce, mezidobými lidmi se živíce, vydali jsme se hledat si práci a – chléb. Tak proputovali jsme Rakousko, Rusko, a až na březích Černého moře našli si na čas domov. Na čas. Našli jsme domov, ale za to brali nám naši víru.

A my v našich útrapách poznali, že ona je nám pokladem nenahraditelným. A my vydali se na novou pouť, nový domov si hledat. Snad by ani nám mnohý neuvěřil, co jsme vytrpěli. Co potu, slzí, zápasu s divokou přírodou, s cizím národem to stálo, než mohli jsme říci, že máme – domov. To víme jen my a Bůh, který slyšel naše modlitby.

A díky Jemu, konečně můžeme se pochlubit, že ten náš Nový Hradec, nejzápadnější místo na zeměkouli, kde v kostele, ve škole, v občanských schůzích naše drahá mateřština se ozývá, není k necti naší bývalé hradecké diecézi.

Hlásáme tu svojí přítomností, že Čechové jsou národ přičinlivý, že i v cizině jsou věrni své národnosti a svojí víře. A to je zásluhou – a to Vám vlastně říci chceme – církve svaté. Ne my, ale všechny ty kvetoucí české osady po Spojených státech jsou toho důkazem. Čeští kněží to byli a jsou, kteří nám a našim dětem víru i řeč chrání, nás a naše děti nejen Boha, ale i národnost milovati učí, naši mateřštinu v kostelech, školách, spolcích, v tisku pěstují, osad, bratrské jednoty organizují a tím v požehnané svornosti nás chrání před odnárodněním a zánikem v moři ciziny.

Ať vyvrátí někdo tuto skutečnost. A proto my všichni jsme chceme býti katolíky upřímně lnoucími k církvi svaté, jelikož ona jediná svými biskupy nás se ujímá, nám obětavé vůdce – kněze vychovává. To nejsou jen planá slova, naše obětavost pro naše náboženské účely, ty

statisíce, ba miliony, uložené v našich českých kostelech, školách, pokladnách podpůrných spolků to dokazují. Milí bratři naši, my američtí Čechové směle můžeme Vám říci: V náboženském uvědomění je naše síla a budoucnost.

*Za českou obec v Novém Hradci: Jos. E. Rydl, Josef Kárský, Rev. Edv. Kasal, úřadující členové obecního výboru.*¹²⁵

Pro všechny katolíky byl dopis ze Spojených států amerických dokladem toho, že je víra stále živá.

¹²⁵ SVK Hradec Králové, *Český východ*, Dopis z Missouri z 31.7. 1909, č. 36, roč.32, nestr. , sign. II-56053/1909.

8.POSLEDNÍ ROKY ŽIVOTA JOSEFA DOUBRAVY

8.1. OSLAVA 60. NAROZENIN A 10. VÝROČÍ NASTOLENÍ

Jednou z velkých událostí Doubravova života byla oslava jeho šedesátých narozenin. Již samotná příprava na ně, vyvolala nejen v Hradci Králové, ale v celé diecézi velký ohlas. Tato oslava poskytla Doubravovým ctitelům vhodnou příležitost k tomu, aby dali průchod svým sympatiím a opravdové úctě k biskupovi formou nejrůznějších druhů umění. Sám papež mu zaslal blahopřání v podobě telegramu a udělil mu apoštolské požehnání. V předvečer jubilea se uskutečnila akademie sdružených divadelních spolků v Klicperově divadle pod záštitou městské rady.¹²⁶

29. února 1912 v 7 hodin ráno, v den narozenin Josefa Doubravy, se sešli členové plukovní kapely c. a k. pěšího pluku č. 18 před biskupskou rezidencí a zahráli biskupovi slavnostně pod jeho okny. O hodinu později, tj. v 8 hodin ráno, vykonal J. Doubrava v katedrále Sv. Ducha mši svatou. Během celého dopoledne se do biskupské rezidence sjížděli představitelé všech katolických spolků, důstojnického sboru, městské rady, úřadů a škol, duchovenstva a také řada jeho přátel. Ti všichni chtěli biskupovi srdečně poblahopřát. Metropolitní pražská kapitula vyslala k blahopřejnému projevu svého zástupce J. M. světícího biskupa Brusáka a preláta Dr. Tampacha. Osobní pozvání přijal také J. M. strahovský opat Zavoral. Za všech blahopřejných projevů bylo patrné přání, aby se biskup dožil co nejdelšího věku a setrval v čele královéhradecké diecéze co nejdéle.¹²⁷

Katolické sdružené spolky oslavily šedesáté narozeniny biskupa Josefa Doubravy důstojným způsobem. Slavnostní večer se uskutečnil o den dříve, tj. 28. února, a účastnily se ho nejširší kruhy hradeckého obyvatelstva. Sám biskup se těšil všeobecné úctě a lásce. Na rozdíl od svého předchůdce Edvarda Jana Brynycha vyhledával styky s obyvateli města Hradce Králové. Rád si na procházkách městem s kýmkoli pohovořil. Ke každému byl vždy vlídný a milý. Průběh slavnostního večera v Klicperově divadle byl toho skvělým důkazem. Jakmile se rozkřiklo, že se v prostorách Klicperova divadla bude konat večer na počest biskupových narozenin, byl o divadlo projevován neobyčejný zájem a snahám pořadatelů se vycházelo co nejochotněji vstříc. Přípravy divadelního představení trvaly celé tři měsíce. Hlavní účast na přípravách měla obecná škola, jejíž žactvo zkoušelo denně až

¹²⁶ *Obnova*, 1912, č. 9, s. 3.

¹²⁷ Tamtéž.

do šesti do večera.¹²⁸ Městská rada převzala nad slavností záštitu. Hudbu si vzalo na svá bedra velitelství c. a k .pěšího pluku č. 18. Zpěvu se ujaly obyvatelky města. Již před vylepením plakátů na veřejných místech byla téměř všechna sedadla divadla pro obecnost obsazená a v „den D“ bylo divadlo plné do posledního místa.¹²⁹

Na biskupa čekalo milé přivítání již ve vestibulu divadla, kde na něho čekal divadelní intendant Dr. Batěk a zástupci katolických spolků. Ve foyer byl pozdraven členy městské rady v čele se samotným starostou města Hradce Králové Dr. Františkem Ulrichem. Poté byl biskup uveden do čestné lože za nadšeného potlesku obecnosti a za jásavých zvuků fanfár. Josef Doubrava byl hluboce dojat. Ze své lože pak obecnosti poděkoval za milé ovace.¹³⁰

Program večera byl zahájen slavnostní kantátou, kterou složil pro osmihlasý smíšený sbor, pro sopránové sólo a pro dechový orchestr kapelník Jan Nepomuk Wunsch. Wunschova skladba byla mistrovským dílem, svědčícím o umělecké inteligenci a skladatelově tvořivosti. Toto hudební dílo bylo doprovázeno zpěvem slečny Jiřiny Růžičkové. K slavnostní kantátě se připojila ještě skladba kapelníka Mádla – Veresse „Slavnostní předehra svatováclavská“. Toto hudební představení na biskupa silně zapůsobilo, neboť sám byl hudebně vzdělán a tato část programu mu byla též velmi blízká.

Ve druhé polovině večera se na jevišti odehrála Hrašeho národní báchorka „Krasata“, jejíž děj byl obohacen úpravou a případnými zpěvy od prof. Vladimíra Hornofa. Velké uznání patřilo panu Wunschovi, kterému se podařilo nacvičit všechny zpěvy, připravit notový materiál a zpěvní partie pouze během jednoho měsíce. Slavnostní jubilejní večer lze oprávněně zařadit mezi světlé doby katolických spolků a hradeckých katolíků vůbec. Na provedených produkcích, které se konaly na Doubravovu oslavu, byla znát velká píle a umělecká zdatnost ctihodných sester.¹³¹

Účinkující děti měly zkoušky v obecní škole až do večerních hodin. Šlo pouze o vyvolené žáky, kteří byli za poplatky soukromě vyučováni jeptiškami. Přípravy na oslavu biskupových šedesátin byly velice nákladné. Někteří z rodičů odřekly účast svých dětí na zkouškách trvajících až do večera. V novinách se objevily protesty veřejnosti zneužívání školy: „*My protestujeme jménem celé pokrokové veřejnosti proti takovému neslýchanému zneužívání školy, voláme k zodpovědnosti pana inspektora Krčmáře, za jehož souhlasu se všechno děje. Víme, že nedá dopustit a že je spokojen s jeptiškami na obecné škole města*

¹²⁸ *Osvěta lidu*, 1912, č. 18, s. 3.

¹²⁹ *Obnova*, 1912, č. 9, s. 3.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

*Hradce Králové a že i takovouto urážku všem pokrokovým lidem ve tvář vmetenou schvaluje, protože se jedná o oslavu biskupa Doubravy, před níž musí jít stranou všecken význam a prospěch školy.*¹³² Oslava 60. narozenin biskupa Josefa Doubravy však proběhla s perfektní organizací a oslavenec byl velmi mile potěšen.

S oslavou 60. narozenin biskupa Doubravy souvisela i slavnostní akademie pořádaná v neděli 10. března 1912. Organizovali ji bohoslovci biskupského kněžského semináře a chovanci biskupského Borromea na oslavu biskupových 60. narozenin a jmenin. Celou akci řídil důstojný pán Josef Cibulka a spoluúčinkovali vededůstojní páni V. Hornof, J. Sahula a O. Svoboda. Začátek akademie byl stanoven na 5. hodinu odpolední. Vstup byl volný a pouze pro zvané.¹³³

Program se skládal z osmi ukázek děl hudebních skladatelů: 1. J. Haydn, *Symfonie D-dur*, 2. J. B. Foerster, op. 82, Dvojzpěvy pro chlapecké hlasy s doprovodem klavíru, 3. L. van Beethoven, *Andante noc moto quasi Allegretto* z kvarteta op. 59 č. 3, 4. B. Smetana, *Vivace* z kvarteta *Z mého života*, 5. V. Říhovský, op. 37, *Balada o Starém hradě*, mužský sbor, 6. R. Reinhardt, *Fantazie* na houslové sólo z *Dalibora* B. Smetany, 7. V. Štětka, *Vzpomínka*, 8. E. Kincl, op. 36, *Bohu buď čest!*, závěrečný sbor z oratoria *Sv. František*.¹³⁴

Podobná akce se konala v roce 1913, kdy se uskutečnil slavnostní večer na počest 10. výročí nastolení královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy. Na slavnostní akci účinkoval ženský pěvecký sbor a hudbu zajistil c. a k. pěší pluk č. 18. Večer začínal ve 20 hodin. Vstupenky byly k dostání v předprodeji v Družstevním knihkupectví v Adalbertinu. Ceny vstupenek se lišily podle místa: lože 10 K, křeslo a balkon 2 K, I. místo 1 K 20 ha, II. místo 80 ha, I. galerie 60 ha, II. galerie 40 ha, k stání parket 40 ha, k stání přízemí 20 ha, studenti a vojáci 20 ha.¹³⁵

Program byl velice bohatý a skládal se ze sedmi představení: 1. V. Hornof, Proslov, přednes slečna Erika Lendechová, 2. Hornof-Wünsch, *Slavnostní kantáta*, řídil J. N. Wünsch, ředitel katedrálního kůru, 3. prof. Th. Dr. Domabyl, Jubilejní vzpomínky, řeč, 4. B. Smetana, předehra k opeře *Hubička*, 5. Fr. Picka, zpěv mužský sbor, řídil Dr. O.

¹³² *Osvěta lidu*, 1912, č. 18, s. 3.

¹³³ Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Hudební archiv, Program, *Akademie k 60. narozeninám biskupa Dr. J. Doubravy*, Hradec Králové, 1912, inv. č. HU/02 571.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Hudební archiv, Program, *Večer na počest 10letého jubilea královéhradeckého biskupa Dr. J. Doubravy*, Hradec Králové 1913, inv.č. HU/02 560.

Svoboda, 6. R. Wagner, *Sbor poutníků*, z opery *Taunhäser*, 7. L. van Beethoven, závěrečný sbor oratoria *Kristus na hoře Olivetské*.¹³⁶

8.2. POSLEDNÍ VŮLE JOSEFA DOUBRAVY

Nejbližším přítelem-umělcem byl Josefu Doubravovi bezesporu architekt Josef Fanta. Svědčí o tom bohatá korespondence, kterou si mezi sebou tito dva muži během jejich života vyměnili. Dopisy jsou plné milých, zdvořilých slov. Biskup Doubrava se Fantovi často svěřoval se svými myšlenkami, které se mu honily hlavou. Především to byly myšlenky týkající se rekonstrukcí, přestaveb a návrhů různých církevních, ale i světských staveb. V posledních letech života Doubrava neváhal svěřit Fantovi i svou poslední vůli, kterou mu poslal v dopise z roku 1917. Josef Doubrava Josefu Fantovi píše:

Slovutný pane profesore!

Raďte laskavě přijmout náš nejuctivější dík za přátelská slova účasti jakož i za oběť, kterou jste přinesl váše dalekou cestu a potřebu biskupa. V poslední vůli zvěčnělého vyskytuje se často jméno Vaše a proto se domnívám, že zavděčím se Vaší Slovutnosti cituje příslušné odstavce:

VIII.

Nábytek náležející v biskupských domech skládá se částečně z uměleckých památek, částečně z nutného zařízení pokojového. Vzhledem k antikvární ceně nábytku dlouholetým úsilím shromážděného, je mým vroucím přáním, aby soubor tento nebyl rozházen, nýbrž aby zůstal zařízením domů biskupských na památku našeho umění, jakou nyní shledati sotva více bude možno. Proto jsem již před lety vymohl zásadní svolení dozorcích úřadů, aby menza zakoupila zařízení toto v příslušenství biskupství Královéhradeckého. Poněvadž však pro poměry válečné nebylo možno akci tuto skoncovati, žádám, aby se tak stalo po mé smrti a menza, jak již zásadně bylo rozhodnuto, nábytek všečen, pokud mnou již za živa vyloučen nebyl, dle přiloženého soupisu do příslušenství domů biskupských zakoupila. K odbornému odhadu žádám svého přítele slovutného pana profesora Josefa Fantu v Praze

¹³⁶ Tamtéž.

III., popřípadě, že by mu bylo nemožno mé žádosti vyhověti, pana architekta Božu Dvořáka z Pardubic.

XIX.

K slovutnému panu profesoru Josefu Fantovi v Praze III. a milému svém příteli a rádcí v uměleckých snahách vynáším prosbu, aby z přátelství ke mně a z lásky k umění neopustil tři objekty, které mi k srdci přirostly: vybudování kněžského semináře v Hradci Králové, zřízení cella sanctissimi v katedrále královéhradecké a dokončení projektu druhého kostela v Trutnově. Na úhradu prací s tím spojených tudíž užito vzhledem k semináři mého příspěvku již dříve daného, vzhledem na trutnovský kostel částky tomuto náboženskému národnímu projektu v této závěti věnované (5.000 K) a potřebné částky z mé pozůstalosti. V přátelskou upomínku prosím, by profesor Fanta z pozůstalosti mé přijal safírový smaltovaný prsten.

XXI.

Z mé pozůstalosti náleží univerzální dědic (tj. římskokatolické biskupství královéhradecké) takto: 1. Na zvelebení služeb Božích v katedrálním chrámu Sv. Ducha v Hradci Králové. V té příčině jest mým nejprřednějším přáním, aby pokud jen poněkud možno, uskutečnil se co nejdříve záměr můj a v kobce pod severní věží zřízeno bylo sacellum sanctissimi způsobem, jenž jsem blíže architektu Fantovi označil, totiž aby oltář sv. Antonína přeložen byl na místo jiné, v uvolnění zdi prolomil se arcus do kaplice, kteráž by byla bohatě vyzdobena z kompozice tohoto sacella, vyprošoval jsem si opětně od architekta Josefa Fanty a doufám, že by mu snad bylo možné podjati se v posmrtnou přátelskou oběť práce této. Jsem srozuměn, aby zčásti zvelebení služeb Božích v katedrále z mé pozůstalosti na náklad sebevětší uhrazen byl. V mou vzpomínku prosil bych, aby ve stěně sacella na vhodném a skromném místě zasazena byla bronzová deska s nápisem: Josefhus Doubrava, Episcopus Regina Hradecensis 1903-19 Christo Eucharistiae vovit. Jesu Salvator, esta mihi Salvator et salva me.

Prosil bych, aby svým časem, až by kaplice vybudována byla, kosti mé z hrobky na Pouchově sem byly přeneseny a ve sklípku na místě liturgicky příjstném uloženy.¹³⁷

¹³⁷ Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Josefa Fanty, Korespondence přijatá, Dopis Josefa Doubravy pro Josefa Fantu z roku 1917, inv. č. 72, přír. č. 2/17.

8.3. VÁLEČNÁ LÉTA 1914-1918

Do života římskokatolické církve zasáhla, stejně jako do všeho ostatního dění v našich zemích, 1. světová válka. Velká většina představitelů naší římskokatolické hierarchie vystoupila s podporou monarchie a jejích válečných cílů, nejvýrazněji pak brněnský biskup Pavel Huyn (od roku 1916 pražský arcibiskup), který již 29. července 1914 nařídil konán bohoslužeb za vítězství rakouských zbraní. Arcibiskup Lev Skrbenský se obrátil s podobným požadavkem, ale mírněji formulovaném, v svolání k věřícím pražské arcidiecéze. O to bouřlivěji vyjadřoval poválečné a prorakouské nadšení ve svých prvních úvodnicích přední pražský katolický list *Čech*, překonaný v tom snad jen brněnským časopisem *Hlas*. Také prohlášení vedoucích představitelů katolických politických stran bylo koncipováno v podobném legitimistickém duchu.¹³⁸

Tento postoj vedoucích činitelů církevního života i katolického politického tábora v českých zemích byl pak typický téměř v celém období 1. světové války. Je ovšem třeba zdůraznit, že se až do poloviny roku 1917 vcelku nelišil od postojů většiny ostatních českých politických i společenských kruhů v rakousko-uherské monarchii. I ty byly vůči Rakousku-Uhersku plně loajální a vystupovaly vůči císařskému dvoru i válečné byrokracii často až s devotností.¹³⁹ U těch to však bylo většinou diktováno strachem z teroru vojensko-byrokratické rakouské mašinerie, který zahájila po rozpoutání války a zvláště po zatčení a odsouzení českých politiků v čele s dr. Karlem Kramářem. Přední činitelé katolicismu navíc vytrvali ve svém legitimismu i v době, kdy se habsburská monarchie pod tíhou válečných událostí hroutila a ostatní představitelé českého politického tábora ji již opustili a orientovali se na státní samostatnost. Biskup Doubrava Josefu Fantovi 21. prosince 1914 píše:

Vážený pane profesore!

S vřelým díkem za milý list a laskavou přípořád' ujati se novostavby fary činěvské, dnes především projevuji upřímné přání, aby Pán Bůh ráčil Vám a rodině Vaší dát blahých svátků, šťastného roka nového: aby Prozřetelnost Boží válečné hrůzy co nejdříve odvrátily se a ná-rodům dala zaplesati v míru a pokoji!

¹³⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka-PONC, Jaroslav, V., *Pražské arcibiskupství 1344-1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*, Praha 1994, s. 267, 1. vydání, ISBN 80-7113-091-5.

¹³⁹ „Typické bylo, že i nejrevolučnější politik sociální demokracie dr. Bohumír Smetal chodil s dalšími politiky gratulovat císaři k rakouským vojenským úspěchům“, TRAPL, Miloš, *Církevní poměry v letech 1848-1938*, Tamtáž, s. 276.

Zmínil jste se, že as také na mne doléhá tato zlá doba: Ovšem, starosti mám o tisíce diecesánů i o příbuzné: synovec Dr. Holzner z těžké služby válečné v bitevní čáře ochuravěl a pobyt krátce jen v nemocnici přispěchal na 14 dní k rodině, dle rozkazu jest mu, ale již 27 tam zase vrátili se na bojiště ke pluku, nebude-li mu dovolená prodloužena. Velmi sešel – však tolik měsíců býti na bojišti zahrnut lékařskou námahou o raněné, není úkolem snadným...I druhý synovec na bojišti ochuravěl a pobyt dále v nemocnici, byl dovezen do Prahy, kde nyní koná službu u zdravotního sboru nemocničního...

U nás raněných a nemocných hojně, navštěvuji je...Srdce mne bolí. V Chrasti sám v zámku ošetřuji šest rekonvalescentů, pečuji o to, aby co nejlépe se měli a z ran svých se zotavili. Válečnými bídami ovšem trpí i ti, kdož nejsou vojíny, mimo jiné umělci, živnostníci. Vydal jsem výzvu, aby dle možností zadávaly se práce chrámové, a mám za to, že z mé diecéze se staráme dosti. Z tohoto hlediska jde mi též o uskutečnění oněch prací, jež zamýšlím v katedrále, prosil mne i zdejší stavitel Schmidt...Tou příčinou opakuji ještě žádost za vrácenou Vaši návštěvu – mne slibnou – abychom shlédli kobku a sakristii a mohli dle Vašnostina plánu pořídit rekonstrukci, na niž se tolik těším!!!

Račte mi laskavě sdělit, kdy bych mohl průběhem prázdnin vánočních Vás očekávat. Připomínám, že též do Poděbrad jsem oznámil patronátnímu úřadu laskavou přípověď Vaši zajetí do Činěvsi na shlédnutí staveniště farního – snad by se to dalo spojit s návštěvou v Hradci. Račte svůj příjezd oznámiti zmíněnému úřadu – ten postará se o dovoz do Činěvsi z Poděbrad a porřízení přípravných prací, jež ráčíte potřebovat k plánům. Připadá mi jen podotknouti, že svého času bylo tam žádáno porřízení chlebové pece – a pan kaplan. Ono dál se zajistí v podsklepení snadno provedení a pro kaplana v I. poschodí bude místa dosti. Archiv bude klenutý a rozšíří-li se jeho osa, může snadno sloužiti zároveň za depozitář chrámových parametrů.

V skizze mně původně pro faru v Chlumu dané jest tato možnost dána. Na Chlumu dá-li Bůh z jara bychom rádi počali se stavbou, byl jsem tam na podzim rozhodnout záležitost staveniště. Nyní ovšem bylo nutno pro nepohodu horskou ustati u veškerých prací. Jinak dosud Bohu dík – snáším i starosti s prací za dosti dobrého zdraví...

Pozdravem a opětným přáním všeho dobra končím, znamená se ve Vaší Slovnosti oddaný Josef Doubrava, biskup.

V Hradci Králové, 21/XII 1914.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Josef Fanta, Korespondence přijatá, *Dopis Josefa Doubravy pro Josefa Fantu z 21.12. 1914*, inv. č. 60, přír. č. 16/14.

Díky svým postojům v 1. světové válce těšil se biskup Doubrava důvěře představitelů vznikající Československé republiky. Za války intervenoval ve prospěch dr. Karla Kramáře a královéhradeckého starosty dr. Františka Ulricha. Na jaře roku 1918 se přihlásil k myšlence vzniku českého autonomního státu a postoje jeho diecéze k evropským změnám dokládají vystoupení čtyř vikariátů, které podpořily květnový manifest českých spisovatelů.

Ve válečné době se biskup Doubrava zasloužil o záchranu starobylých zvonů ve věžích katedrály Sv. Ducha před vojenskou rekvizicí. Nepodařilo se zachránit pouze jeden zvon, a to malý zvon umíráček, který byl později nahrazen zvонem Barbora. Tento zvon katedrále daroval probošt František Reyl. Na zvonu se nachází nápis: „*Nejsvětější hlásám chvíli, nad zemřelým můj hlas kvílí*“.¹⁴¹

¹⁴¹ SRP, Zdeněk, *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*, Hradec Králové 2005, s. 97, 1. vydání, ISBN 80-724-091-6.

8.4. OBDOBÍ PO 1. SVĚTOVÉ VÁLCE

Poslední roky života Josefa Doubravy byly provázeny vleklou nemocí. Přesto J. Doubrava nerezignoval a v letech 1918 – 1919 působil ve funkci apoštolského administrátora pražské arcidiecéze. Tehdejšího pražského arcibiskupa Pavla Huyna¹⁴² zastihlo 28. října 1918 v Chebu, kde byl na vizitaci, vyhlášení Československé republiky. Arcibiskup se na popud vídeňské nunciatury odmítl vrátit do Prahy a na svůj úřad z politických důvodů rezignoval. Stalo se tak na pokyn papeže Benedikta XV. Administrátorem pražské arcidiecéze „ad tempus“ byl J. Doubrava z Říma jmenován 13. prosince 1918 a v jejím čele setrval do 7. října 1919. Jediným zástupcem a mluvčím katolické církve v nově vzniklém státě byla Jednota katolického duchovenstva. Do jejího čela byl zvolen Jindřich Šimon Baar a místopředsedou Xaver Dvořák. Členskou základnu jednoty tvořilo 90 % českého kléru. Jmenujme např. kanovníka Antonína Podlahu, budějovického biskupa Josefa Hůlku a královéhradeckého biskupa Josefa Doubravu.¹⁴³

Konec 1. světové války a rozpad Rakouska-Uherska přinesl římskokatolické církvi ve všech nástupnických státech řadu nových problémů. Zánik monarchie a ochrany církve vedl k znásobení protikatolického vystupování jejích odpůrců, především ve třech hlavních aspektech. Byla to jednak silná poválečná revoluční vlna, inspirovaná ruskými bolševiky, která církve považovala za součást kapitalistického systému a zároveň za jeho ochránkyni. Také to byla národně osvobozovací hnutí v nástupnických státech a konečně snahy o reformu a modernizaci v církvi samé, v jejichž čele stáli i četní duchovní.¹⁴⁴

V českých zemích se všechny tyto problémy mimořádně vyhroutily. Nebylo to ani tak výrazné u radikálních levicových sil, které útočily proti církvi jen v souvislosti s bojem

¹⁴² Pavel Huyn, celým jménem Pavel Maria Josef Antonín hrabě Huyn, se narodil 17. února 1868 v Brně. Pocházel z lotrinského rodu. Jeho otcem byl polní zbrojmistr Jan hrabě Huyn, který byl v 70. letech 19. století velícím generálem v Praze. Matkou P. Huyna byla hraběnka Natalie ze Sarntheimu. V roce 1889 získal po studiích v Římě doktorát z filozofie. Studium teologie absolvoval v Innsbrucku. V roce 1892 byl vysvěcen na kněze a o tři roky později získal titul ThDr. V letech 1895-1897 působil jako kaplan v Compo Santo dei Tedschi v Římě, kde získal doktorát kanonického práva. O rok později přešel do brněnské diecéze. V roce 1899 se stal zámeckým kaplanem v Křetíně u Boskovic na majetku hraběnky Augusty Desfoursové-Walderode. Od roku 1901 působil jako kooperátor v Prostoměřicích na Znojemsku a v Křtěnicích u Moravského Krumlova. V roce 1900 se stal farářem v Běhařovicích u Moravského Krumlova. V období od května 1904 do října 1906 působil ve funkci brněnského biskupa. V letech 1906-1919 stál v čele pražského arcibiskupství. V roce 1919 byl jmenován titulárním sardickým a o dva roky později alexandrijským patriarchou. Z politických důvodů abdikoval a dožil v severoitalském Bolzanu, kde 1. října 1946 zemřel, BEJČEK, Martin aj., *Pavel Huyn*, In: *Pražské arcibiskupství 1344-1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*, Praha 1994, s. 339-340, 1. vydání, ISBN 80-7113-091-5.

¹⁴³ PUTNA, M. C., *Česká katolická literatura 1848-1918*, Praha 1998, s. 346, 1. vydání, ISBN 80-7215-059-6.

¹⁴⁴ TRAPL, Miloš a kol., *Církevní poměry v českých zemích 1848-1938*, In: *Pražské arcibiskupství 1344-1994: sborník statí o jeho působení s významu v české zemi*, Praha 1994, s. 268, 1. vydání, ISBN 80-7113-091-5.

proti celému systému, jako v národním hnutí. To vystupovalo se silných protikatolickým akcentem a uplatňovaly jej jak socialistické, tak i občanské politické strany se snahou upevnit nově nabytou moc a vyřadit církve z politického i společenského dění. Protikatolický postoj byl odůvodňován především minulostí, sepětím církve s bývalou monarchií, tendencí „odčinit Bílou horu“, reformačními a pokrokařskými tradicemi.¹⁴⁵

Ještě větším problémem se po vzniku Československé republiky stalo reformní hnutí kněží. To se projevovalo nejvýrazněji v pražské Jednotě katolického duchovenstva, která se v podstatě ujala vedení záležitostí týkajících se církve. Do jejího čela se dostali někteří z představitelů někdejší Katolické moderny, např. F. X. Dvořák nebo J. Š. Baar. Téměř 90% duchovních se stalo členy Jednoty katolického duchovenstva. Výbor spolku vypracoval na jaře roku 1919 reformní požadavky, které předložila delegace kněží papeži Benediktovi XV. Nijak výrazně však neuspěla. Jednota katolického duchovenstva však nadále na svých požadavcích trvala. Tím ale docílili toho, že je v lednu 1920 pražský arcibiskup Karel Kordač rozpustil. Většina duchovních toto arcibiskupovo rozhodnutí akceptovala, jen malá část kněží se rozhodla vystoupit z katolické církve a založit novou „národní“ církev československou.¹⁴⁶

Do čela obranného boje českých katolíků se z této situace postavil český politický katolicismus. Katolické strany se po vzniku Československé republiky sjednotily v nové Československé straně lidové¹⁴⁷, ve které měl vedoucí postavení msgr. Jan Šrámek.¹⁴⁸ Strana hledala záchranu především v jednotě a pevné organizaci. Ve veřejnosti a zvláště v parlamentu se sice dostala pod silný tlak „protiklerikálních“ sil, dokázala si však již během prvních dvou let trvání Československé republiky vynutit mezi politickými odpůrci respekt. Dosáhla toho jak pevnou organizací a obětavou prací svých složek, tak i svým politickým vystupováním. Zaujala hned od vzniku ČSR důsledný národní státotvorný postoj a obratnou taktickou politikou odvracela útoky svých protivníků. Její postoj v kritických obdobích státu, především za vpádu Maďarů na slovenské území v roce 1919 a za generální stávkou v prosinci 1920, ale i při pokusu o restauraci Habsburků v Maďarsku v roce 1921¹⁴⁹, jí umožnil vrátit se k lepšímu postavení v české politice.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 269.

¹⁴⁷ Československá strana lidová byla výsledkem spojení dřívějších moravských a českých křesťansko-sociálních stran. Programově se hlásila k zásadám křesťanství, pěstovala křesťanský solidarismus, stala se stranou politického středu s účinným působením na politický život. KVAČEK, Robert, *České dějiny II*, Praha 2002, s. 108, 1. vydání, ISBN 80-86287-48-3 SPL-PRÁCE, ISBN 80-86490-19-X ALBRA.

¹⁴⁸ Jan Šrámek (1870-1956), český politik, předseda československé zahraniční vlády v letech 1940-1945, Tamtéž, s. 243.

¹⁴⁹ Do čela Maďarské republiky chtěl usednout na trůn excísař Karel Habsburský.

Na podzim roku 1920 se stal Jan Šrámek členem tzv. Pětky.¹⁵⁰ Po vstupu lidové strany do vlády Edvarda Beneše v září 1921 bylo největší nebezpečí pro český katolicismus odvráceno. Je nutno konstatovat, že to byla lidová strana, která pomohla začlenit římskokatolickou církev do nového státu.

¹⁵⁰ Stranicko-politickou vládu vystřídala 15. září 1920 úřednická vláda Jana Černého. Ministry nebyli zástupci stran, ale odborníci pro jednotlivé resorty. Takové vládě ovšem mohla chybět opora v parlamentu, neměla přímou vazbu ke stranám a hrozilo jí, že její návrhy a rozhodnutí v Národním shromáždění neprojdou. Závažnost vládních těžkostí stupňovalo napětí v sociální demokracii, které se přenášelo do celého státu. V této situaci vznikla tzv. Pětka, neformální seskupení zástupců stran, jež se považovaly za „státotvorné“. Šlo o strany agrární, sociálně demokratickou, socialistickou, lidovou a národně demokratickou. Představitelé těchto stran se dohadovali o hlavních politických problémech, řešení bylo směrnicí pro vládu a byla pro ně zajišťována parlamentní podpora. Pětka tak získávala rozhodný vliv na politický vývoj. KVAČEK, Robert, *České dějiny II*, Praha 2002, s. 113-114, 1. vydání, ISBN80-86287-48-3 SPL-PRÁCE, ISBN 80-86490-19-X ALBRA.

8.5 POZŮSTALOST JOSEFA DOUBRAVY

Po smrti biskupa Josefa Doubravy na příkaz Okresního soudu v Hradci Králové z 29.3. 1921 č.j. A III 51/21-16 bylo ustanovené stání k popsání a ocenění obrazů a starožitností z biskupovi pozůstalosti. Soudního znaleství se ujal jeho přítel pardubický architekt Boža Dvořák. V Doubravově závěti se však píše, že si přál, aby se odborného odhadu děl ujal jeho přítel architekt Josef Fanta. Architekt Boža Dvořák měl být druhým v pořadí, v případě, že by Josef Fanta z nějakého důvodu odhad učinit nemohl. Proč se úkolu nakonec neujal, není známo. Dále se na odhadních cenách podíleli A. Hrubý a J. Kutner. Celková odhadní cena uměleckých děl a starožitností z pozůstalosti biskupa Josefa Doubravy činila 43.971 K. Zde je soupis oceněných památek:

SALÓN – Jídelna velká

Název, autor, technika	Odhadní cena v K
Prodavačka třešní, it. škola, olej na plátně	400 K
Muzikantky, it. škola, olej na plátně	400 K
Potopa světa, Felix Jenewein, rytina	200 K
Ježíš v zahradě Getsemanské	10 K
Sv. Jakub starší, Götz, lept	10 K
Sv. Pavel, Götz, lept	10 K
Sv. Šimon, Götz, lept	10 K
Sv. Jan Evangelista, Götz, lept	10 K
Sv. Petr, Götz, lept	10 K
Sv. Jakub mladší, Götz, lept	10 K =1. 070 K

SALÓN I.

Lesní krajina, Jan Novopacký, olej	40 K
Krajina s kostelem, týž, olej	120 K

Kras, K. Langer, olej na plátně	150 K	
Uhelný trh, V. Bartoněk, olej na plátně	1.500 K	
Mlýn nad hrází v jižních Čechách, V. Jansa, olej na plátně	100 K	= 1.910 K
Večerní nálada - kříž, F. Engelmüller, olej	100 K	
Lov v lese, Jan Novopacký, olej na plátně	50 K	
Les, Týž, olej na plátně	50 K	
Údolí u Přehonic, O. Bubeníček, olej	100 K	
Krajina, F. Engelmüller, olej na plátně	100 K	
Knižní trh na nábřeží u Seiny v Paříži, Viktor Foerster, olej na plátně	80 K	
Kostelík, K. Langer, olej na plátně	60 K	
U splavu v zimě, Jaroslav Panuška, olej	700 K	
Sv. Mikuláš, Z. Rudl, olej na plátně	50 K	
Ovčák pasoucí ovce, St. Lolek, olej	220 K	
Madonka s Ježíškem, Fr. Urban, olej	250 K	
Karlův most na podzim, V. Jansa, olej	200 K	
Dachstein, Jan Novopacký, olej na plátně	100 K	= 5.040 K

SALÓN II.

Věruška Hobzová, Fr. Urban, olej na plátně	200 K
Karlův most-Hradčany, V. Jansa, olej	150 K
Navštívení Panny Marie, F. Sequens, olej	600 K
Krajina na Třeboňsku, F. Engelmüller, olej	250 K
Sv. Metod diktuje mnichům svaté písmo, Fr. Ženíšek, olej na plátně	1.000 K
Topoly, V. Březina, olej na plátně	200 K
Podlažický rybník, V. Jansa, olej na plátně	100 K
Krajina, Antonín Waldhauser, olej na plátně	30 K
Orání, St. Lolek, olej na plátně	800 K

Madona, reliéf	400 K
Horská louka, Fr.Kaván, olej na plátně	100 K
Krajina u Kameniček, Antonín Slavíček, olej na plátně	100 K (300 K)
Příboj, B. Knüpfer, olej na plátně	800 K
Praha Hradčany, F. Engelmüller, olej	600 K
Malá Praha, Týž, olej na plátně	600 K
Krajina s větrníkem u jezera, A. Kirnig, olej	100 K
Kostelíček, Týž, olej na plátně	60 K
Kostelíček u Vysočan, A. Hudeček, olej	40 K
Na řece, Durchánek,olej na plátně	50 K
Jedle, Emanuel Dítě, olej na plátně	70 K
Dolina, K Langer, olej na plátně	120 K
Těšín, Durchánek, olej na plátně	50 K
Krucifix s ostatky sv. [Viktoria], slonová kost	500 K
Věci z prosklené skříně odhadnuty zvlášť	= 6.920 K

PRACOVNA

Valdštejnská ulice v Praze, T. Wolf, akvarel	80 K
Sv. Cecilie, Viktor Foerster, mozaika	50 K
Zátiší (Růženec), []	100 K
Krucifix s hodinami na psacím stole	100 K = 330 K

LOŽNICE

Sv. Mikuláš přivádí děti ke Kristu, []	400 K
--	-------

ČEKÁRNA

Krucifix na podstavci, imitace stříbra	120 K	
Les březový, V. Bartoněk, olej na plátně	150 K	
Dvůr, Týž, olej na plátně	150 K	
Podlažický rybník, V. Jansa, olej na plátně	1.500 K	
Ovčák s ovce, Josef Holub, olej na plátně	120 K	
Husy na pastvě, B. Jaroš, olej na plátně	100 K	
Portrét biskupa J. Doubravy, A. Vlček, olej na plátně	1.200 K	= 3.340 K

JÍDELNA

Počátek jara, Rus, mědirytina	10 K	
Partie, Šindler	10 K	
Empírové hodiny ze dřeva zlacené bronzem	60 K	= 80 K

KUŘÁCKÝ POKOJ

Rafael v disputaci, heliografie	60 K	
---------------------------------	------	--

CÍSAŘSKÝ POKOJ I.

Podobizna biskupa Dr. Doubravy, E. Dítě, olej na plátně	1.500 K	
Podobizna kardinála [Schönborna], kopie od E. Dítěte	120 K	
Madona s Ježíškem v růžích, Fr. Urban, olej	2.000 K	
Hřbitůvek na březích Adrie, V. Jansa, olej	200 K	
Bárky, Týž, olej na plátně	200 K	

Lesní víla, Jan Novopacký, olej na plátně	250 K	= 4.270 K
---	-------	-----------

CÍSAŘSKÝ POKOJ II.

Podobizna dr. Josefa Doubravy, Max Švabinský, kolorovaná kresba	3.000 K	
Madonka s Ježíškem, český mistr, reprodukce	100 K	
Snímání z kříže, M. Pirner, olej na plátně	3.000 K	
Borovice v západu slunce, V. Jansa, olej	200 K	
Rozbouřené moře, B. Knüpfel, olej na plátně	200 K	
Lodčky na Seině, T. F. Šimon, olej na plátně	800 K	
Katedrála Sv. Duch v Hradci Králové, V. Jansa, akvarel	200 K	
Betlém, Mikoláš Aleš, olej na plátně	1.000 K	
Sv. Hubert, H. Schweiger, kolorovaná kresba	2.000 K	
Sv. Vincenc Fererský káže židům a mohamedánům, E. Dítě, olej na plátně	200 K	= 10. 700 K

CÍSAŘSKÝ POKOJ III.

Na přástky, Jaroslav Špillar, olej na plátně	1.000 K	
Paříž, Viktor Foerster, olej na plátně	150 K	
Sv. Anna, Fr, Urban, akvarel	200 K	
Tři Králové, Týž, akvarel	230 K	
Narození Páně, Týž, akvarel	350 K	
Sv. Josef, Týž, akvarel	200 K	
Pieta, E. Dítě, olej na plátně	2.500 K	
Madonka, Josef Scheiwl, olej na plátně	60 K	
Sv. Benedikt, Fr. Urban, akvarel	150 K	
Madonka, Fr. Urban, olej na plátně	100 K	

Sv. Josef – soška, patří klášteru v Kuksu		
Madonka s Ježíškem, patří faře v Sezemicích		
Hřbitov, Luděk Marold, kresba	80 K	
Snímání z kříže, A. Vlček, olej na plátně	60 K	
Heliograf hraběte Harracha	10 K	
[], autor neznámý	10 K	
Bukový les, Julius Mařák, olej na plátně	250 K	
Příjezd dr. Doubravy do Hradce	5 K	
Dr. Doubrava, Jakubec, křídlová kresba	50 K	= 5.405 K
Sv. Salvator, fotografie	5 K	
Bouře na moři, Rutt, mědirytina	5 K	
Madona s anděly, V. Foerster, olej	60 K	
Lev XIII., mědirytina	5 K	
Pěšina v parku, Neumann	40 K	
Alpská krajina, autor neznámý	51 K	
Madona, litografie		
Jupiterův chrám Albínů, J. []	60 K	
Kostelík v Čachticích, Pospíšil	10 K	
Nastolení p. biskupa Doubravy, fotografie	5 K	
Biskup Šebl, fotografie	5 K	
Pražský seminář, Rošlapil	50 K	
Andělé, Fr. Urban, akvarel	150 K	
Sv. Jan Nepomucký, fototyp	5 K	
Kristus na kříži, kamenotisk	5 K	
Měsíční noc na silnici	5 K	
Madonka, sklo	5 K	
Sv. Otec Lev XII., olej na plátně	50 K	
Sv. Otec Lev VIII.	50 K	
Sv. František, A. Krisan, olejomalba	40 K	
Madonka s Ježíškem	20 K	
Madonka s Ježíškem, sádrový odlitek	70 K	= 6.101 K

SALON – III. POSCHODÍ

Krajina na břehu, autor neznámý, olej na plátn+	30 K	
Lesní zátíší: Jeleni, Kanci, Lišky, Srnci, Julius Mařák, kresba	200 K	= 230 K

PRACOVNA NAD KAPLÍ

Zvěstování Panně Marii, Z. Rudl, olej	200 K	
Pastevec, Felix Jenewein, olej na plátně	300 K	= 500 K

LOŽNICE – II. POSCHODÍ

Kristus, Vosmík, sádrový odlitek	10 K	
Sv. Petr, fotografie	10 K	
Pietas, [Krejza]	1.000 K	= 1.020 K

VELKÁ PRACOVNA – II. POSCHODÍ

Immaculata, František Ženíšek, olej	300 K	
Srdce Páně, J. Riedl	30 K	
Sv. Petr, soška	30 K	
Pastýř, A. Vlček, olej na plátně	30 K	
Madona s Ježíškem	200 K	
Zámek poděbradský, L. Kuba	80 K	
Lesní tůně	50 K	
Smrk, Julius Mařák	50 K	
Hradec Králové z roku 1798, rytina?	50 K	
Váza, mramor	100 K	= 920 K

PŘEDSÍŇ

Andělé, František Urban, akvarel	150 K
----------------------------------	-------

SALON – PROSKLENÁ SKŘÍŇ

Madona, stříbro	50 K	
Miniatura neznámého pána, vosk	40 K	
Staroruské obrázky, dřevo	100 K	
Kardinál, vosk	30 K	
Sv. Emerich s ostatky s podobiznou v litém postříbřeném rámečku	20 K	
Hrob sv. Jana, slonová kost	30 K	
Krucifix, slonová kost, železo	600 K	
Skříňka v podobě tabatěrky obsahující zem ze žaláře sv. Petra, rohovina	10 K	
Jeruzalémský kříž, zlacené tělo	10 K	= 930 K

8.6 SMRT JOSEFA DOUBRAVY

Královéhradecký biskup Josef Doubrava, v pořadí 20. biskup v Hradci Králové, zemřel 20. února 1921 ve věku 69 let. Smrt ho zastihla po delší nemoci v královéhradecké biskupské rezidenci kolem pravého poledne. Bylo to 45 let od doby, kdy se stal knězem a 18 let uplynulo od jeho jmenování biskupem v Hradci Králové. Církevními a politickými otázkami se zabýval do posledních dní svého života. Jeho Biskupská Milost Nejdůstojnější Pán Monsignore Josef Doubrava zemřel jako královéhradecký biskup, asistent papežského trůnu, římský hrabě, doktor bohosloví a církevního práva, člen mnoha církevních, vlasteneckých, kulturních a humanitních spolků, vyznamenaný čestným křížem *pro Ecclesia et Pontifice* a čestný měšťan mnoha měst královéhradecké diecéze.¹⁵¹

Ve čtvrtek 24. února 1921 bylo jeho tělo vysvěceno v biskupské rezidenci po církevních hodinkách v 10 hodin dopoledne. Poté bylo přeneseno do katedrály Sv. Ducha, a po kázání a zádušních modlitbách byl pohřben ve vlastní hrobce na katolickém občanském hřbitově na Pouchově v Hradci Králové. Oznámení o biskupově smrti vydala katedrální kapitula jménem světícího biskupa Karla Kašpara. Parte bylo vytištěno v pohřebním ústavu J. Elsnera v Hradci Králové.¹⁵² Josef Doubrava si však přál, aby po vybudování „kaplice“ v katedrále Sv. Ducha, byly jeho ostatky přeneseny z pouchovského hřbitova právě do katedrály. Sám si navrhl i bronzovou desku, která by nesla jeho jméno. To je další z požadavků, který po jeho smrti nebyl vyplněn. V časopise *Obnova* se ale v roce 1921 píše: „*Dr. Doubrava však ustanovil, aby pochován byl na hřbitově pouchovském, kde již odpočívá jeho sestra*“, což je v rozporu s tím, co píše biskup Doubrava ve své poslední vůli. Avšak to, že si biskup Doubrava přál být pohřben v hrobě se svou sestrou, potvrdila i řádová sestra z Biskupství královéhradeckého.

Orgán Československé sociálnědemokratické strany dělnické pro severovýchodní Čechy *Rozhledy* otiskl 4. března 1921 na titulní straně fejeton z 24. února t. r. o pohřbu biskupa Doubravy. Pohřbu se zúčastnil sám redaktor a vydavatel *Rozhledů* Josef Vaněk. O svých dojmech z biskupova pohřbu se chtěl podělit s čtenáři. S pohřbem by mohl být Josef Doubrava spokojen, neboť si duchovní dali na jeho přípravě velmi záležet. Josef Vaněk

¹⁵¹ SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv Hradec Králové 1659-1934, *Úmrtí Josefa Doubravy 1921*, inv. č. 1501, sign. 33.

¹⁵² Tamtéž.

však ironicky píše: „*Snad chtěli podepřít kymácející se reputaci své samospasitelné a zahladit nemilé dojmy, které hromadným vystupováním z církve utrpěli. A proto bylo zapotřebí hodně pozlátka, aby ukázali světu, kolik moci ještě mají. A právem mohl se chlubit. Když viděli, kdo všechno přišli, aby se církevnímu hodnostáři poklonili, mohli být plně spokojeni.*“¹⁵³

Fejeton byl psán s velkou dávkou ironie a kritikou církve: „*V průvodu viděli jsme přes 200 dobře vypasených kněží a jak viděti, nemohou si na svoje zaměstnání stěžovati.*“ Anebo: „*...klerikálové chtěli pohřbu využít hodně agitačně...*“ Ostrá kritika církve pokračuje pak až na samý konec fejetonu. Vydavatel J. Vaněk pokračuje: „*Ale co se mně nelíbilo a nač chci veřejně poukázati, jsou jiné věci. Předně nemohl jsem pochopit, jak mohli naši novověcí husité z městské rady dovolit, aby na obecní útraty svítilo se po celém náměstí po více jak tři hodiny obloukovými žárovkami. (Jen socialisté hlasovali proti.) Již při slavnosti „Božího těla“ jsme na nepřístojnost tuto ukázali, ale jak viděti bezvýsledně. Ovšem, co se ve dne za jasného slunečního svitu zbytečně prosvítí, to sena straně druhé ušetří. A tak večerní chodci, kteří jdou Karlovou třídou aneb Čelakovského ulicí od večerních vlaků, mohou si nohy po tmě zpřerážet. Nač také té chudé pakáži svítit. Hlavně že za mostem a na náměstí je světla dost.*“

Další co mě zaráželo byla účast učitelů se školními dětmi. Bylo to na vyšší rozkaz nebo chtěli páni učitelé v čele s řiditelem dívčí měšťanské školy ukázati to své husitství? A děti, které nechtěly se pohřbu zúčastniti, nuceny byly zůstat na obecné škole o hodinu déle. Kdyby se byli páni učitelé viděli, jak uboze, až otrocky se vyjímali, zajisté že by se sami zastyděli.

I důstojnický sbor zúčastnil se korporativně. Snad proto, aby se nezapomnělo na družnou alianci šavle s kropáčem. Myslím, že mnohému při pohledu na pohřeb zastesklo se po blahých časech za Rakouska. Zdá se, že pánům důstojníkům narůstá vůbec v republice naší hřebínek. Jak se oznamuje, přihlásilo se u posádky v Čáslavi přes polovic důstojníků na Němce. U nás to asi o mnoho lepší nebude. A to vše vláda a nadřízené úřady nevidí...“

Na Velkém náměstí za výlohou ateliéru fotografa J. F. Langhane byla fotografie zemřelého biskupa Josefa Doubravy a pod ním podobizna jeho nástupce Dr. Karla Kašpara.¹⁵⁴ Upřímnou soustrast nad ztrátou královéhradeckého biskupa vyjádřili např. Lobkovicové, Harrachové, Šporkové, Thurn-Taxisové, Thunové, Bělehradské duchovenstvo, kongregace Sester Nejsv. Svátosti, Josef Pilnáček – průmyslník a bývalý

¹⁵³ *Rozhledy*, 4. 3. 1921, č. 9, roč. 3, s. 1.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 1-2.

starosta, rodina Skuherských – majitelé továrny nábytku a tmelu, František Ulrich – starosta Hradce Králové, Klub duchovenstva Československé strany lidové v Praze aj.¹⁵⁵

Co bylo bezprostřední příčinou biskupova úmrtí, nelze konstatovat se stoprocentní jistotou. Na úmrtním oznámení Josefa Doubravy se píše, že „...*smrt ho zastihla po delší nemoci...*“. Pátrání po příčině jeho smrti mne přivedlo k rodině Hoškových, kteří jsou potomky královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy. Manželé Eva a Richard Hoškovi žijí ve vile, která byla postavena architektem Josefem Fantou, blízkým přítelem biskupa Doubravy, pro profesora královéhradeckého dívčího gymnázia Bohumila Hobzka¹⁵⁶ z Hradce Králové. Bohumil Hobzek byl manželem Růženy Holznerové, dcery biskupovi sestry Johannы, tedy i neteře biskupa Doubravy. Sám Josef Doubrava byl v této vile mnohokrát. Často své příbuzné navštěvoval a chodíval si sem hrát s malými dětmi – s babičkou pana PhDr. Richarda Hoška a jejím bratrem.

Vstoupíte-li do této historizující vily, ihned na vás dýchne duch minulé doby. Díky péči současných majitelů, je dům zachován v téměř nezměněné podobě. Schody vedoucí do prvního podlaží, a po kterých kráčel i Josef Doubrava, dovedou návštěvníky do rozměrného obývacího pokoje, který je galerií a zároveň archivem této rodiny. Stěny obývacího pokoje zdobí portréty rodinných příslušníků, mezi nimiž nechybí i podobizna biskupa Josefa Doubravy od malíře Vlčka. Dobové skříně a komody v sobě ukrývají alba s fotografiemi Josefa Doubravy, jeho rodiny, příbuzných, přátel, zachycují Josefa Doubravu ve chvílích odpočinku v Chrasti nebo ve Vortové u Hlinska.

Moje návštěva ve vile Bohumila Hobzka u rodiny Hoškových byla pro mne a pro mou práci velkým přínosem. Naše diskuze mi potvrdila to, co jsem se o Josefu Doubravovi dozvěděla z archivních materiálů. Byl to člověk velice moudrý, vzdělaný, citlivý a především umělecky založený. Poměrně dlouhou část jeho života trápily Josefa Doubravu potíže s trávicím traktem. Dle slov pana Richarda Hoška zemřel Josef Doubrava na cirhózu jater. Alespoň tak označila babička pana Hoška příčinu biskupovy smrti. Toto onemocnění

¹⁵⁵ SOkA Hradec Králové, Biskupský archiv Hradec Králové 1659-1934, *Úmrtí Josefa Doubravy*, inv. č. 1501, sign. 31.

¹⁵⁶ Bohumil Hobzek (1876-1935), profesor, později ředitel dívčího gymnázia v Hradci Králové, působil v mnoha spolcích, byl předsedou královéhradeckého odboru Ústředního spolku českých profesorů nebo Vysoko-školského svazu Studentský domov. Jeho velkou zálibou byla umělecká fotografie a působil také jako předseda kroužku fotografů – amatérů. Vila Bohumila Hobzka byla zařazena do publikace *Slavné vily Královéhradeckého kraje*. Pro B. Hobzka byla stavba vlastní vily jedním z nejdůležitějších okamžiků jeho života. Dochovala se po něm kolekce fotografií, které dokumentují jednotlivé fáze stavby domu, i pečlivě vedený stavební deník. Stavba vily probíhala v letech 1909-1910 a Bohumil Hobzek jako vášnivý fotograf celý průběh stavby zaznamenal. Nezaznamenal však pouze stavbu svého domu, ale věnoval se i rodinné fotografii, která zachycuje jeho rodinu, příbuzné i biskupa Doubravu při rodinné pohodě a odpočinku. *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Petr Ulrich (ed.), Praha 2007, s. 45-46, ISBN 9778-80-87073-07-0.

si většina z nás spojí s alkoholismem. Nicméně příčin vzniku cirhózy jater je hned několik. K cirhóze může dojít následkem infekční hepatitidy typu B nebo C. Hepatitida mohla přejít do chronického stádia, které způsobilo cirhózu, jejímž následkem byla smrt. Doba od získání infekce hepatitidy po smrt na cirhózu jater je velice individuální, lze ji však vymezit mezi 10 – 20 lety. Mezi další příčiny cirhózy se řadí onemocnění žlučových cest, s kterými se biskup Doubrava, dle dochovaných pramenů, potýkal. Cirhóza jater je onemocnění, které probíhá dlouho a nepozorovaně. Při tomto onemocnění se zhoršuje a zpomaluje funkce jater a vede k významnému omezení průtoku krve játry. Krev se před játry hromadí a vzniká tzv. portální hypertenze, která vede ke zvětšení žil v celém trávicím ústrojí a je nejčastější smrtí cirhotiků. Především v jícnu může žíla prasknout a jedinec vykrváčí nebo se zadusí krví.

Mezi příznaky cirhózy patří červené dlaně, které svědí, tzv. pavoučkové névy po těle, tzv. caput medusae, tzv. flopping tremor rukou, což je třes rukou připomínající mávání motýlích křídel, spavost, tzv. apraxie – nešikovnost (např. člověk se nedokáže podepsat aj.), kožní změny, tvorba modřin, zvětšení obvodu břicha, psychické poruchy a zvracení krve. Kterými příznaky biskup Doubrava trpěl se však nelze dovtípit. Pitevní zpráva, která by příčinu biskupovy smrti objasnila bohužel neexistuje, neboť těla církevních hodnostářů se nepítvají z důvodu zachování neporušené tělesné schránky jedince.

Hrob biskupa Doubravy na katolickém hřbitově na Pouchově však slouží jako místo odpočinku i jeho příbuzným a potomkům. Když byl hrob pro biskupa Doubravu ještě za jeho života zřízen, nechal do Hradce Králové převézt ostatky své matky Terezie (1824-1870) a svého švagra Burharda Holznera (1848-1895), aby byly uloženy na pouchovském hřbitově. Po smrti Josefa Doubravy zde byla pohřbena biskupova sestra Johanna Holznerová (1850-1940), Bohumil Hobzek (1876-1935) – manžel Růženy Holznerové - dcery Johanny Holznerové, JUDr. Josef Hobzek (1908-1989) – syn Bohumila Hobzka, Marie Hobzková (1910-1989) – pravděpodobně manželka JUDr. Josefa Hobzka, a Věra Vitvarová (1904-1982) – pravděpodobně sestra JUDr. Josefa Hobzka. Dodnes na tento hrob kdosi nosí v době Svátku zesnulých věnec. Rodině Hoškových se však nepodařilo vypátrat, kdo je oním člověkem.

Devatenáct let po smrti biskupa Doubravy, tj. v roce 1940, vznikla na klenbě presbytáře katedrály Sv. Ducha malovaná erbovní galerie. Státní památkový úřad to tehdy akceptoval jako určitý kompromis doplnění presbytáře o nové malby. Erbovní galerie má prostřednictvím heraldické výzdoby představovat všechny tehdejší biskupy, kterých bylo

dvacet dva. Doplňuje je erb města Hradce Králové.¹⁵⁷ Tato erbovní galerie vznikla podle návrhu pardubického architekta Boží Dvořáka a Msgr. Hugo Doskočila a za spolupráce Václava Doležala a Štěpána Bašty.

Erb biskupa Doubravy je umístěn v jižní části východní kápě nejzápadnějšího travé presbytáře. Je příčně dělený, hlava štítu v červené barvě, dolní dvě třetiny v modré barvě. V hlavě štítu vzlétající stříbrná holubice Ducha svatého se zlatou zbrojí a svatozáří, od níž dolů směřuje sedm zlatých plamenů. V dolních dvou třetinách štítu zlatý heroldský kříž v modrém poli, v jehož horní levé části se nachází zlatá hvězda, symbolizující pravděpodobně Pannu Marii. Nad štítem zelený biskupský klobouk se šesti zelenými střapci po každé straně. Za štítem uprostřed latinský kříž, vpravo kříže mitra, vlevo dovnitř obrácená zlatá berla. V současné době tvoří erbovní galerii 24 erbů sídelních biskupů, erb města Hradce Králové a erb papeže Jana Pavla II. k příležitosti papežovy návštěvy v Hradci Králové 26. dubna 1997.

Na Josefa Doubravu však dnes máme mnohem víc památek. Jednou z nich je tzv. chodník Josefa Doubravy. Málokdo možná ví, že byl biskup Doubrava vášnivým turistou, který se rád procházel po vrcholcích našich nejvyšších hor Krkonoš. Dostaneme-li se ke Lvímu dolu a po 2 kilometrech u nefunkčního limnigrafu odbočíme z lesní silnice doprava, dostaneme se na nenápadný chodník označený obrázkem Josefa Doubravy putujícího téměř před sto lety v biskupském rouchu po hřebenech Krkonoš. Hraběnka Aloisie Czernin-Morzin byla velice zbožná žena, zaplatila např. stavbu kostela ve Vrchlabí a v Maršově, a měla s představiteli církve dobré vztahy. Jeden ze svých posledních projektů připsala právě biskupu Doubravovi. Chodník, po kterém se stoupá, vznikl dávno před nástupem Josefa Doubravy na biskupský stolec.¹⁵⁸

Původně se tato cesta jmenovala Přední lví cesta a mladší Biskupský chodník začínal až u lovecké chaty Jana. Teprve současní lesníci obě cesty pojmenováním propojili. Mladým porostem se projde na první paseku s výhledem na protější Rennerovu horu s mohutnými suťovisky a zakrslým lesem. Při generální opravě Biskupského chodníku v letech 2000-2001 se cestáři dozvěděli o založení cesty hraběnkou Aloisií v roce 1885, o nebezpečném svážení dřeva na saních rohačkách i o proměně pojmenování cesty. Poté jeden z kameníků za 6 hodin na kótě 710 m vytesal do bočního kamene v opěrné zídce připomínku o vzniku cesty. Místo s krásným rozhledem po horní části Lvího dolu se

¹⁵⁷ HRUBÝ, V.- PODHRÁZSKÝ, M., *Katedrála Sv. Ducha, Kaple Sv. Klimenta a Biskupská rezidence v Hradci Králové*, Hradec Králové 2002, s. 113, 1. vydání, ISBN 80-86472-10-8.

¹⁵⁸ *Josef Doubrava a Malá Úpa*, Veselý výlet, Krkonoše, č. 32, léto 2009, s. 8-10.

Sněžkou se naskytne až na Velkém polomu, kde Biskupský chodník v roce 1981 protнула lesní silnice.¹⁵⁹

Další památkou na Josefa Doubravu je okno Josefa Doubravy v chrámu Sv. Barbory v Kutné Hoře. Na začátku 20. století čekala chrám rekonstrukce dosavadního stavu. Členové Archeologického sboru Voceľ¹⁶⁰ vrátili chrámu jeho původní stanovou střechu a nechali nově postavit i čelní zeď. Chrám Sv. Barbory byl opět vysvěcen 15. října 1905 právě Josefem Doubravou. Celková cena opravy byla 909 988 K 48 h. Dnes by se tato suma rovnala částce 140 miliónů korun.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 8-10.

¹⁶⁰ Archeologický sbor Voceľ byl jedním z nejstarších a nejvýznamnějších muzejních spolků v Čechách a předchůdce dnešního Českého muzea stříbra v Kutné Hoře. Počátky sboru sahají až do roku 1877, kdy prozatímní výbor zvolil do svého čela Václava Otokara Předáka (1822-1879). Výbor vytvořil sborové stanovy, které schválilo České místodržitelství v Praze. Archeologický sbor nesl jméno po kutnohorském rodákovi Janu Erazimu Vocelovi (1802-1871), významném historikovi a literátovi, zakladateli české archeologie a dějin umění. Byl 1. řádným profesorem archeologie na pražské Karlo – Ferdinandově univerzitě.

9. KORESPONDENCE JOSEFA DOUBRAVY S VÝZNAMNÝMI UMĚLCI

Korespondence, kterou si Josef Doubrava vyměňoval s řadou významných českých umělců, je uložena v mnoha důležitých archivech České republiky. Nejvíce dopisů psaných Doubravovou rukou adresovaných českým malířům, sochařům a architektům je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví.

9.1. JOSEF DOUBRAVA JOSEFU FANTOVI

Nejobsáhlejší složka dopisů v sobě ukrývá korespondenci Josefa Doubravy s Josefem Fantou. Josef Fanta (7. 12. 1856 – 20. 6. 1954) byl jedním z nejvýznamnějších představitelů české secesní architektury. Věnoval se také návrhům nábytku, malířství nebo psaní. Po studiích se stal J. Fanta asistentem svého profesora architekta Josefa Zítka při stavbě Národního divadla. Josef Fanta při této příležitosti vytvořil novorenesanční lampu, která dodnes stojí před Národním divadlem. Poté působil jako asistent na České technice a jako profesor na ČVUT. Od roku 1918 byl členem České akademie věd a umění.¹⁶¹

Autorsky se podílel například na stavbách Hlávkových kolejí, haly Hlavního nádraží v Praze, budov ondřejovské observatoře, domu Hlahol v Praze. Zabýval se rekonstrukcemi památek a návrhy náhrobků, architektonických sgrafit, výzdoby interiérů a uměleckoprůmyslových děl. Je považován za tvůrce secesní architektury a navazoval v ní na českou novorenesanční tradici 19. století.¹⁶²

Jelikož se korespondence, kterou psal biskup Doubrava architektu Fantovi dochovala nejlépe ucelená, čitelná a na sebe navazující, zvolila jsem právě tyto dopisy, které během Doubravova episkopátu Josef Doubrava Josefu Fantovi napsal. Jedná se o korespondenci z let 1904-1920, kterou tvoří celkem 17 dopisů adresovaných architektu Fantovi. Ze 17 dopisů bylo 10 psaných v Hradci Králové (v biskupské rezidenci), 6 dopisů psaných v Chrastí u Chrudimi (letní sídlo královéhradeckých biskupů) a 1 dopis z Vortové u Hlinska (odpočinkové sídlo s loveckým zámečkem).

¹⁶¹ <http://www.artmuseum/umelci/josef-fanta>.

¹⁶² Tamtéž.

1. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 23. 2. 1904, Hradec Králové. Biskup Doubrava posílá Fantovi dodatek ke stavebnímu programu České koleje, o jejíž figurální výzdobu by se postaral sochař Čeněk Vosmík (1868-1944), který pracoval u sochaře J. V. Myslbeka. Provedl například sousoší Záboj a Slavoj nebo mu pomohl při pomníku Svatého Václava. V roce 1900 získal čestné uznání na světové výstavě v Paříži. Hlavní náplní jeho tvorby byla především biblická témata. Provedl také podobizny několika významných osobností (např. B. Němcové, E. Krásnohorské, F. Palackého). Jeho dílo vyniká klidem, harmonií a vyvážeností. Obsahuje lyrické náboženské náměty, prostoupené smutkem a melancholií konce 19. století i sociálně zbarvená témata.¹⁶³

Milý pane profesore!

Hledě k Vaší vzácné ochotě posoudili a pokud možno nahraditi na shodný návrh k stavbě koleje České návrhem jiným, dovoluji si zasílati dodatkem k zběžnému programu stavebnímu, jež jsem před odjezdem Vašnosti naznačil, ještě seznam poněkud podrobnější. Z něho budu [] J. Kýž dá Bůh, aby České koleji dostalo se plánu, který by nám byl záchranou před pohromou hrozící a z nešťastného pojetí [] – lituje, že jsem se ve středu slyšel o objednané návštěvě p. Stejskala ve věži, nepřipomenout, jak lze býti na informaci, [] on sám po tolik roků byl [] České koleje. Těším se, že budu Vám též zpravodajem a poctěn jsa důvěrou Vaší, též mi která práce budu dle Vašnostiny dispozice – jak ráčil toto sezónní něco z prací mne [].

Dovolují si opětovně připomenouti, že honorář jest za tyto práce zabezpečen. [] třeba zaslal. Ráčil jste se zmínit, že výzdoba figurální na oltáři kapličky [] dáti modelovat mohu Vosmíkovi, sám jej též [], aby práci tuto uspíšil – Konečně i to podotýkám uvidíte-li se Vám potřebným o [] neb oni [] sjednat si informace, a nebylo by možno [] se z Vaší návštěvy, uvítám s radostí p. asistenta, jemuž ovšem dostane se dle Vašnostina pokynu příslušného honoráře. Očekávaje zprávy a svým časem i nástin posudku o koleji – jak ráčil jste se zmíniti – k nahlédnutí, znamenám se Vaši Slozutnosti

oddaný přítel Josef Doubrava

Hradec Králové 23/II 1904.

¹⁶³ <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/mchuchle/cenek-vosmik.htm>.

2. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 13. 10. 1904, Chrast u Chrudimi. Biskup Doubrava zve architekta Fantu na návštěvu na letní sídlo královéhradeckých biskupů do Chrasti.

Vážený pane architekto!

Těše se na Vaši návštěvu, za dobré mám, ještě jednou poznamenati vzhledem k naší ústní dohodě následující.

Příští týden vrátím se dne 18. navečer z Vysokého Mýta do Chrasti, kdež pobudu až do 29. [], v této době, dá Bůh, nevyskytne se žádná překážka, která by mne odvolala, a proto zvu Vašnost k smluvené návštěvě na tyto dny, vyjímaje dny 26 – 29, kdy bych nemohl s Vámi vyjeti do horských revírů u Hlinska, jak jsme dohodnuti učinit.

Zdá se mi, že počasí asi by nejspíše nám posloužilo ve dnech 20 – 22 aneb 23 – 25, musím to ovšem ponechat volbě Vaší – jen připomínám, že bude mi Vaše návštěva tím vítanější, čím déle z ní budu moci se těšiti.

Delší pobyt Váš – jak trvám – jest možný, [] záměr Váš, vydati se na nějakou cestu do ciziny pustit jste [] takový delší pobyt byl by ale též – jak doufám občerstvující. Račte tedy v brzkou jen sděliti, že souhlasíte s mým názorem, a udati den a vlak, kdy do Chrasti zavítáte.

Přál jste si sděliti nápis na rám a věnování na kalich. Onen zní: „Ovce ho následují, nebo znají hlas jeho.“ Hodí se Vám nápis tento? Věnování na kalich by mohlo takto být: + Josephus Doubrava Episcopus Reginaehradecensis Ecclesiae Cathedrali obtula ad memoriam suae inthronisationis, XII. Julii A. D. MCMIII. concelebratae obtulite. Bude-li třeba zkratků, dohodli bychom se o nich. Na [] račte zvoliti známý již nápis. Možno-li račte sebou experta náčrtek kalicha, abychom dohodli se ještě o podrobnostech některých, pokud by třeba bylo.

Srdečný pozdrav rodině i Vám

vzkazuje oddaný + Josef Doubrava

V Chrasti 13 .10. 1904.

3. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 22. 3. 1908, Hradec Králové. Biskup Doubrava plní svůj slib a posílá architektu Fantovi dárek pro poutní svatyni a sděluje mu náklady na vybavení Biskupské rezidence v Hradci Králové nábytkem a doplňky.

Milý pane architektke!

Plním především slib a sděluji, že votivní dárek šlechtné Vaší choti pro poutní svatyni v Mariánské [Celi] jest zaslati: Zu das hoch würdige Superiorat das Benediktines [] bei der [] kirche Maria Zell. Kéž modlitby, jimiž tento dárek provázím, dojdou vyslyšení a zpraví nemocné zdraví, jak bývalo! Vyřídte toto přání moje... Dále podávám výkaz s [] pílí, tak na úhradu výloh vzniklých s používáním nábytku laskavostí Vaší pořízeného: Ráčil jste výlohy vykázati takto:

Řemeslníkům 2 499 K
Za [] 170 K
 = 2 699 K

Na to jsem poslal:

12/9 1907 12. 200
3/11 1907 12. 908
10/12 1907 12. 1 500
 = 12. 2 608

[Dlužíte] mi tedy doplatit [], jež zašlu Vašnosti poštovní poukázkou hned vůbec, a dnes vzkazuji opětovný dík i za přátelskou sužbu, jež jste mi obstaráním svíček prokázal. Dva lustry u [Hiesche] objednané již [], Hiesch se svojí manželkou tu byl a [] je od pondělka do pátku a []. Jsou velmi pěkné, ovšem [] daleko. Rozpočet najednou byl 490 K a skutečný účet za jednu jest 896 K!!! Kdyby [] jednou tolik. Ještě že se mi to zlevní poněkud tím, že [] zbylo tolik, co na montování třetího [prostředního] lustru – [] do jídelny. Však toužím, abych byl s tím zařízením hotov – sice.... Těšil bych se velmi, kdyby []. Abyste s chotí svojí přijeli se na to podívat, a moji snahu, bude-li toho hodna i po její umělecké stránce pochválit...Snad potěší se z obrovské mé péče můj nástupce, jenž [nejel] rezidenci v takovém pořádku! Ovšem, zachová-li mne Bůh, jest ještě mnoho doplnit – musím však nyní pomalu.

Pozdrav choti i Vám vzkazuje

Váš oddaný přítel Josef Doubrava biskup

V Hradci Králové 22/3 1908.

4. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 30. 4. 1910, Chrast u Chrudimi. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavební plány, přestavby a návrhy na chrám v Trutnově, nápisy k hrobkám pod katedrálou Sv. Ducha v Hradci Králové, přestavbu domu v Chrasti, stavbu semináře v Hradci Králové, nákres kalichu pro interiér Biskupství královéhradeckého a oltář do katedrály Sv. Ducha v Hradci Králové.

Milý pane profesore!

Račte především přijati srdečné díky za informace v listech Vašich mi daná a za nápisy, jež mne včera došly. Na dohodu v otázkách, ve kterých mi laskavé své služby umělecké zaslibujete, dovoluji si poznamenati toto:

I. Chrám trutnovský: Želím, že nelze mi stěžovat ve stavby, která by daleko přesahovala síly mé. Toho odvažují se Školské sestry na Vinohradech. Komité, které vydalo na sebe úkol sháněti náklad sbírkami, mně vyhlídka Sadové []. Já musím počítati s určitou možností, zaplatit i z toho důvodu, že jinak ministerstvo nepovolí žádnou subvenci, jsou [] zkušenosti, kdepak muselo přes svoji vůli doplatit na dostavbu, aby víc vůbec nebyla ponechána v sutinách. Račte tedy počítati s 200.000 a dle toho [] jinak možno- [] půdorys a zachovat v něm jen [], nad ní místnost pro parametry, poboční kapli – popřípadě i kapli pro Boží [] a pamatovati na spojení s budovou kláštera, jenž bude svým časem přistaven – mně o to nejde, abych ustavil kostel tolik nutný a zachránil české služby Boží – rád bych to ovšem učinil stavbou monumentální, už nemaje prostředku na takovou stavbu, musím postarati se alespoň o chrám účelný, a to tak, aby postupem času vnitřek byl umělecky spraven. Naléhavost věci této nutí mne svoji prosbu o božský plán opětovati, rád bych ovšem dříve nahlédl na náčrtek, jenž bude pak po konečné dohodě základem plánu. Zadání musí se stát v brzku, než bude vyčerpán povolený rozpočet vládní, jinak nedostanu nic: nyní jest příznivé, že nám osobní příznivec v ministerstvu – kdyby ti odešli – 100.000 ztratím!

II. V příčině hrobek: Hrobka kanovnická: Dnes jedu do Hradce a budu mít příležitost uviděti odlitek Krista, a přehlédnouti nápis: Z poznámky v listu nemohu četně ještě zjistiti, jenom to jež vidím, že komplikován text se slovy a ty panem knězem na [] dle [] Aleluja! Což přesně teologicky vzato se méně hodí. Škoda, že nebyla ani dána možnost text shlédnouti, než byl odlit. Na hrobce rodinné souhlasím s nápisem, aby odpadlo vše a zaslal jsem holý krátký nápis – dle toho se pořídím. Budu však muset na obou hrobkách – zvlášť ale na hrobce kanovnické – dát nápis zmenšiti – zvlášť zde – poněvadž by jeden nápis zaplatil téměř celou desku – pro další by nebylo místa – stejně se to ovšem upřesní rázem

písma zaslánoho. Prosil bych jen ještě o udání nápisu za reliéfem hlavy Kristovy – rád bych porovnal jej.

III. Použiju ochoty Vašnostiny k plánu na přestavbu resp. přestavbu domu v Chrasti, nařídil jsem řediteli, aby Vám zaslal půdorysy a polohopisy domu i místa vysvětlením: já připomínám toto: Mně by se nejlépe zamlouvalo za příčinou přestavby [] o dům průčelní, a kdyby to nešlo, neb kdyby peněžní náklad tím se příliš nezvýšil, napřed bych viděl, aby [] vnitřku s celým domem se vycházelo a tím by se plán jednotný na účelné postavení nového domu použil, zřízeného místnostmi spolkovými... Račte laskavě a brzy prosaditi – jsem hotov i zde obětovati, co možno, aby se uskutečnila potřeba místností. Rádi bychom přes zimu připravili stavební hmoty a v létě začneme stavbu. Ze starých budov zbylo by hmoty kamenné do základů dosti, i do zdiva, čím by se náklad snížil.

IV. Proším dále o [zaslání] zdůvodnění nároku na staveniště [špitální] pro stavbu semináře.

V. Ráčil jste dát Fünfeldovi nákres pro kalich z Chrasti – a ráčíte dobrotivě moci mi dát k nahlédnutí náčrtek na kalich, jenž pro mne [] za dar od náměstka Bílka? Hned bych o tento dar přišel, kdyby snad dárce z úmyslu svého upadl...Jak jsem podotkl maje to býti vše již nádhernější a těšilo by mne, kdybych mohl tím obohatiti poklad biskupství hradeckého.

VI. Ovšem mám i to přání, abych mohl ministerstvu předložiti návrh k nádhernému oltáři do katedrály, jež mi chtějí z domu dělati. Ptají se po tom ustavičně! Co tu útoků na ubohého architekta Fantu, duši dobrou, ochotnou a často – jak dobrou poslední – k všemu ještě []. Já ovšem taky bývám netrpěliv – mi snad nevděku, aby z bázně, že všechny mé záměry zůstanou neuskutečněny – pro krátkost [] jenž letem mizí: Osm let usiluji – a ještě jsem vlastně nepostavil nic. Jest to zoufalé pomyšlení – muset zápasit o věci tolik naléhavé hlemýždím krokem byrokratického [] a projednávání...Nejkrutější jest zápas o seminář!!!

Odpusťte, že tolik obtěžuji – v přátelství snad i přetěžuje Váš oddaný přítel

Josef Doubrava.

V Chrasti 30/4 1910

/. Odepsal p. [] Uhlíř?/

5. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 26. 7. 1910, Chrast u Chrudimi. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavební plány k faře na Chlumu a děkuje mu za zasláný nákres fary.

Milý pane profesore!

Jsem Vám zavázán vřelým díkem za krásný náčrtek k faře chlumské, jimž také ráčil jste překvapiti. Povděčně k Vaší výzvě spěchám, abych dal na vědomí pokyny, dle nichž by se bez průtahy mohly udělati stavební plány:

I. Vzhledem k budově farní:

Půdorysné rozdělení jest velice účelné a tou předsíní, že podsklepi a výšený [] Vám úplně vyhovím potřebám faráře chlumského – vzhledem k tomuto půdorysu, jenž výstupkem z místnosti kancelářské zjednává farář velice útulnou místnost, hodící se k obývacímu pokoji, vidím, že nebude ani třeba prvního poschodí, prosím tedy, byste ráčil na přízemek postaviti hned podkroví s místnostmi, které se vně dají zkonstruovati a hodí se za pokoj hostinský, za pokojík služčin, popřípadě i za obývací pokoj – k nimž třeba – jak v náčrtku, případně již naznačeno, též záchodku. Pokud z náčrtku patrně, dají se i podkrovní místnosti vytápěti sluncem u vstupu, úplně vhodný vzhledem k pohorskému podnebí u Chlumu, kde třeba chrániti se vánicím, veranda pak příjemnou pro posezení letní. Že upouštím od I. poschodí a žádám za změnu v ten způsob za zvýšené přízemí – jak v náčrtku – postavilo se hned podkroví děje se z toho ohledu:

a) Že opravdu i tak bude fara útulná a dodatečně prostorná pro faráře malinké pohorské osady, jenž máje nyní obydlí strnitá o třech místnostech, bude z nové fary ale šťastným z tolika krásných místností.

b) Že musí celou faru staviti svým nákladem a tou příčinou toužím, aby stavba mi nezpůsobovala příliš velký náklad.

II. Vzhledem k hospodářským stanovám prohlásil ředitel:

a) Že plánky, jež jste ráčil svého času zhotovit pro hospodářství myslivny ve Vortové, jsou úplně shodné i pro hospodářství faráře chlumského. Poněvadž plánky tyto máme zde, nebude třeba pracovati nových.

b) Že plánky ony hodí se dobře též k zastírání baráků jiných.

III. Vzhledem k polohopisu:

Želím, že okamžitě ani plánek ani fotografii nemám - že to dal jsem alespoň okreslit plánek z katastrální mapy, ježh přikládám. Budova farní stavěti by se dle Vašeho náčrtku zcela

vhodně na místě každém [], jež bude dosti rovná a prostorná. Hospodářská stavení přišla by proti barákům. Abyste ráčil míti jasný přehled, dám ještě zhotoviti vrstevnice dvora a v blesku je zašlu. S plánem budovy farní však netřeba čekat, poněvadž – jak podotkl jsem již – místo, kam fara půjde je rovné.

IV. Vzhledem k úpravě stavby připomínám, že Chlum je 650 m nad mořem – rázu pohorského. Za zmínku o ochotě panu Vosmíkovi věnovati model anděla do Hradce Králové vděčně prohlašuji, že bych věnováním tímto byl velmi potěšen, a sochu byl přijal rád do sbírek děl uměleckých, jimiž bych rád vyzdobil jednu diecézní dům, který jak jsem pravil – má být přikomponován k plánu nového semináře, a v němž hodlám umístiti celou sbírku svých obrazů – darem městu a diecézi.

Očekávám toužebně plánky fary, abych mohl učiniti potřebnou komisi a připraviti stavbu. Ovšem že potěšen budu, před začátkem mi zaslat zprávu s náčrtkem, dle dnešní dispozice – abych byl jist, že smím se těšiti na plány. Připomínám ještě jednou, že s půdorysem daným a šťastně řešeným jsem srdečně spokojen, takže nebude ani změn podstatných.

Vzkazuje srdečný pozdrav dítkám, znamenám se Vaši Slovnosti přátelsky oddaný Josef Doubrava.

V Chrasti 26/VII 1910.

6. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 30. 10. 1910, Chrast u Chrudimi. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavební plány k semináři v Hradci Králové, ke kterému by si přál přičlenit galerii, kam by rád umístil sbírku svých obrazů a po své smrti je věnoval městu Hradci Králové.

Milý pane profesore!

V aktech o stavbě semináře našel jsem spis protokolu, v němž obsažen nálezn ministrantského expecta v příčinu [] budoucího semináře. Ač nesouhlasím zcela s nálezem, jenž reaguje na názor ministerstva, část špitálu poslouchati k zastavení jinou budovou, mám předem vyjádření toto za informativní, a zejména proto též za dobré, že k němu přiloženy jsou dva [] náčrty, jež Vašnosti přijdou asi vhod.

Zasílám to k nahlédnutí a pokud uznáte za dobré k opisu, zejména budu Vám asi k stavebním studiím vhodný náčrtek větší, v němž jsou zakresleny koty a regulační čára. Žádám však, byste mi, nahlédnouti do nich a pořídív – pokud Vám bude potřebno, kopie vše mi zase zaslat...jak zřejmě z plánek, jsou to přílohy ministerského aktu, jenž mi byl zapůjčen, a k němuž musím plánky zase vrátit. [] – osm archů obsažené – tyto dny zasílám do ministerstva k opětovné urgenci, s programem stavebním.

Slyšte však, co mi napadlo: Jak víte, hodlám svoji sbírku obrazů darovati Hradci Králové. Nejráději bych je zanechal v biskupské rezidenci, mám však obavu, že nenajde tu vhodného umístění, a nástupce náležitého ocenění. Mluvili jsme spolu o tom, k umístění obrazů, kdyby místo bylo, upravit dvoranu [] resp. galerii. U residence to nemožno. Zdá se mi, že by stálo za zváženou při novostavbě semináře zbudovati pavilon, jenž by mohl tvořiti snad protějšek k slavnostní aule, neb jinak se přičleniti k ostatní budově...

Ovšem na to nedá ministerstvo ani haléř, pokusil bych se však náklad opatřiti, a tak zanechati obrazárnu jako majetek diecézní pod dozorem semináře: Co říkáte?!

V pátek, dá-li Bůh, pojedu do Vídně, kde tam [] mnoho práce a starosti. Velmi mi na tom záleží, abych mohl sebou vzíti náčrtek chrámu Trutnovského a rozpočet nákladu. Dvě léta čeká ministerstvo na tento doklad mé žádosti za []: propásati zase tuto lhůtu, zkrátím o půl rok do nového rozpočtu....a bojím se do Trutnova...má biskupská autorita utopila již mnoho. Po jaru, dá-li Bůh, musím na vizitaci, tuším, co mi připraví, nebudu-li moci vykážati se, nejsem s ministerstvem vyjednával. Prosím tady opět, račte uvážiti moji situaci a nezalít, že ještě očekávám slíbený plánec [] krásného –mnou s povděkem schváleného náčrtku, mám za to, že budu již hotov a budu jej očekávati do pátku v Chrasti. Kdyby však do té doby nebyl úplný, prosím o jeho zaslání do Vídně, kdež bydlím: Vídeň I., Baumabaturkloster bei St. Michael, Habsburges Strasse. O své návštěvě zapomněl jsem požádati o náčrtek k stojanům na knihy dle míry, jež jste ráčil si poznamenat. Zítřejdu na dva dny Hradce, na dušičky po službách Božích se vrátím zase sem...

S pozdravem Váš přátelsky oddaný Josef Doubrava

V Chrasti 30/10 1910.

7. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 16. 3. 1914, Hradec Králové. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou přestavbu Biskupské rezidence v Hradci Králové.

Milý pane profesore!

Není to hluchou frází, píš-li, že Vám k svátku na Pánu Bohu přeji všeho blaha a dobra, ano přeji toho z plna srdce!

Stěžujete, že nemáte klidu, a vyřizuje jedno, že druhé zanedbáváte, celou tíží tohoto stesku pochopuji, sám věze po krk v podobném, ba ještě horším vím, těžko vypsát co [] starosti – [] biskup za našich dnů – plných surovosti a mravní zpuštění – snáší! Než nesmím blahopřání své nalévat pelyňku...

Píšete, že byste přál si pohovořiti se mnou o plánech mi zaslaných, jak rád bych si zajel do Prahy, tou dobou však nemohu ještě říci, zda bude mi to možno v nejbližší době. Přesto již dnes srdečné díky vzdávám za laskavou službu Vaší, a listem alespoň něco sdělím z toho, čeho ráčíte se dotazovat: Především musím doznati, že projekt jest velice krásný, jen zda-li podružné místnosti, které ovšem účelné jsou, nebudou vyžadovati velikého nákladu, myslím totiž trakt předsíní s bytem hostinského, tvořící druhou budovu. Nemám ovšem jasného přehledu o tom vůbec by bylo možno hloubku traktu snížit, aniž by se důmyslnému řešení celku ublížilo. Pokud jednotlivostí se týče, k dotazům Vašnostiným dovoluji si poznamenati toto:

1. *Ráčíte podotýkati, že vyloučeno jest užívati sálu jako divadla se zařízeným jevištěm, a že ve výklenku užívati může pouze pro besední malá představení. Nemohu si dobře [] smysl toho, a dovoluji si k dotazu Vašemu zda souhlasím sděliti, že pomýšlí se na to, aby v sále [] na jevišti po případě, aby mohl se sál propůjčiti i divadelnímu společenstvem kočujícím, jež po našich městech své stagione mají. Stačí výklenek projektovaný na podobné představení, byť nebyla veliká? Zvláště ochotnická divadla v ruchu společenském na venkově jsou oblíbena, stačí k nim místnost projektovaná?*

[] prosím o případnou úpravu, aby scena [] dle potřeby se včas postavila – třeba-li k tomu jinde úspory, může odpadnouti galerie.

2. *Z místnosti nad kuchyní a [] a může se bude-li třeba na úsporu – učiniti pouze místnost podkrovní.*

3. *Spodní místnost hostinskou nutno připojiti ve dvě jednak, aby se získalo místnosti pro společnost lepší, která nerada sedá v téže místnosti s lidem méně společenským, jednak, aby v zimě kdy méně hostů nemusela se veliká síň vytápět.*

4. Zatím toho vím, že nová budova bude úplně zastrčena za půdním domem, kdežto by bylo na ozdobu náměstí, kdyby stála v popředí, zde ale nebylo jiné pomoci. Dle toho ovšem lze budovu vypravit zcela jednoduše bez následných ozdob, vím ostatně, že pouhými poměry bude krásně působiti.

5. Výkazy na truhlářskou práci lze alespoň hned pořizovati do sálu a hostinské místnosti. Obložení stěn nám asi lze jen do sálu dáti kvůli úspoře...

Neračte zazlíti, připomínám-li snažně naléhavou nutnost plánu trutnovského chrámu: jak jsme to smluvili:

Prostředkům, tudíž v půdorysu dle potřeby zmenšeného. Nemám slibných zpráv z Trutnova: štvu se tam již nyní- co bude než přijdu? Kéž mohu se legitimizovat proti štváčům zadáním plánu úřadům. Cítím, že []. Prosím za prominutí a pozdravuji co nejsrdečněji žádaje [] za vládné přijetí ze slavných []. Vaši Slovatnosti upřímně oddaný + Josef Doubrava.

V Hradci Králové 16. března 1911.

8. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 13. 2. 1912 v Hradci Králové. Biskup Doubrava informuje architekta Fantu, že díky jeho přímluvě bylo Fantovi vyhověno a jeho syn Josef bude přijat k dělostřelectvu.

Milý pane profesore!

V přiloženém listě zvíte příznivý výsledek mé přímluvy v zájmu Pepově, těší mne, že mohl jsem přičiniti k zmírnění starostí, jež Vám působí branná povinnost synáčkova...

Dle listu račte tedy – bude-li Pepa uznán k obraně schopným hned a přímo c. a k. vojenskému komandu podati žádost náležitě doloženou za přijetí k dělostřelectvu – list Jeho Excellence budiž mi svým činem vrácen. Díky panu [] generálovi dopíše hned vůbec. Jsem přesvědčen, že vyhověl tak „ochotně mé přímluvě“...

Netřeba mi [], že i na dálku jsem ochoten dle potřeby a možnosti míti ochrannou ruku nad Pepou!

S přátelským pozdravem znamenám se dětem i Vaši Slovatnosti

oddaný Josef Doubrava, biskup

V Hradci Králové 13. února 1912.

9. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 22. 5. 1912 v Hradci Králové. Biskup Doubrava informuje architekta Fantu o svém zdravotním stavu, který se na podzim roku 1911 zhoršil a kvůli kterému dlouho Fantovi dopis nenapsal. I v těchto těžkých chvílích však nezapomíná na stavební plány trutnovského chrámu a královéhradecké katedrály.

Vážený pane profesore!

Dlouho neopětuji – ovšem písemně nikoliv v duchu – Vaši blahopřejnou vzpomínku novoroční, však ráčíte vědět proč: Na pokraji hrobu v bolestech a vážném rozjímání přechodném trávil jsem letošní vánoce. Nemoc, jež rázem vypukla 26. září a často opakujícími se kolikami mne trápila, po léčbě v Karlových Varech propukla krizí na Hod Boží vánoční, tak že 29. prosince moji příbuzní povolali prof. Meissnera a prof. Kukulku na lékařské konsilium – úsudek zněl, že jakmile úpadek sil poněkud ustoupí, bude mi podrobit se operaci na odstranění žlučového kamene, který dle rozpoznání lékařského zaklíněn vězel v žlučovodu a ohrožoval život – na příští pátek slíbili oba pánové opětnou návštěvu, aby určili den operace - [] po jejich odjezdu v neděli – zvláštním přispěním Božím – odešel osudný kámen dlouhý 23 mm a 13 mm v průměru, obsahu téměř 3 cm krychlových. Obrat tento byl tak neočekávaný a spolu mimořádný, že zmínění pánové žasli, kterak kámen tento prodral se žlučovodem, aniž by byl poruchu neb komplikaci přivodil – úsudek byl na radost moji, že operace více netřeba! Nyní poznenáhlu se zotavuji z těžkého poklesnutí sil k novému životu, s nímž jsem se loučil...

Zmínil jsem se, že v kritické době v bolestech a rozjímání stál jsem na pokraji hrobu: V tom rozjímání byly též smutné vzpomínky, že životní úkoly biskupské v některých směrech nevykonány! Na mysli [] mi seminář, chrám Trutnovský a katedrála Hradecká. V dojmech těch [] jsa, a maje to že velikou milost Boží, že popřáno mi ještě něco života – kdo ví, zda na dlouhého, obracím se k vám, milý pane příteli, s důvěrnou prosbou, abych nabył klidu a určitého výhledu do nejbližší budoucnosti v zájmu zmíněných záměrů.

Předně mi jde tedy o seminář: Právě v krizi mé nemoci došla třetí urgence ministerská, abych dal vyjádření, jak pokročila záležitost tato, v níž mi uloženo předložit náčrty stavební a vyjádřit se o úhradě stavební. Ještě v posteli musel jsem vyjádření dát, abych nepopudil ministerstvo, učinil jsem to připovědí, že žádané a slíbené náčrty, k nimž jsem na své zvláštní prosby získal, co nejdříve dodám.

Druhá záležitost jest stavba chrámu Trutnovského, k němuž mám pět roků koupené staveniště a [] subvencí za tou podmínkou, že předložím plán o rozpočtu. Ráčil jste dobrotivě slíbit i v té věci pomoci svoje a já v úzkostech očekávám plány, jsa u Trutnovských podezříván, že za kulisního snažení slibu svého.

Třetí tužba odráží se ku katedrále: V té toužím jak ráčíte vězet v kobce podvěžní, zříditi kapli Nejsv. Svátosti, uměním a láskou hodnou Tajemství Nejvyššího – to má být můj odkaz katedrále a pokorná oběť Spasiteli – dále chci opravití chórovou kapli – jenž v sousedství věže – a budoucí kaple Nejsv. Svátosti: Pak chci dátí dvě okna v presbytáři: Votivní dary – jedno sv. Klimenta – druhá sv. Jana Nepomuckého – potom to [].

I v těchto věcech utekl jsem se k Vám o pomoc. Vám jest toho mnoho, než [] má zaviněna zkušeností, jak obětavý jste, kde lze Vám přispěti uměním svým k pomníkům umění, zaviněna ale též důvěrným přesvědčením, že jste mi přítelem.

K těmto dvěma motivům odkazuje se i v žádosti, kterou dnes zase k Vám vynáším. Račte laskavě a upřímně mi říci, zda – napravám jsem ochoten – ochoty jsem jist, zda byste mi prokázal tu lásku, o níž žádám: Vypracováním návrhů k úkolům vyčteným. Jednak závazky k úřadům a veřejnosti, jednak vážné memento, jež mi ukázalo k []a takové blízkosti [] mi připomínají, že NESMÍM otáletí...

Proto též upřímný – a důvěrný doraz k Vám – očekávám upřímnou odpověď, v naději, že bude příznivá, předem mám za povinnost říci, že by ani zamítavé stanovisko neztratilo ve mne přesvědčení o přátelství Vašem, které dovede jen o nepřekonatelné nemožnosti odříci službu přátelskou.

Trvám Váš oddaný Josef Doubrava, biskup

V Hradci Králové 22/5 1913.

10. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 5. 2. 1913 v Hradci Králové. Biskup Doubrava sděluje architektu Fantovi záležitosti týkající se Fantova syna Josefa a branné povinnosti.

Adresa: Slovatný pán

Josef Fanta

*architekt a profesor na c. k.
vysokých školách technických
v Praze III*

u Sněmovny 164

Milý pane profesore,

ochotně spěchám s přímluvou v zájmu Pepově : Posílám list svědčící Jeho Excellenci panu komandujícímu v Praze – obálku [], byste mohl přičísti si obsah přímluvy, pak raďte list zalepit a dodat do sborového velitelství co nejdříve. Postrádal jsem v lístku Vašem bližší data o Pepovi: kde a v které třídě studuje, ostatně to se zjistí z jeho žádosti: Přál bych, aby přímluva byla platna.

Za sdělení v příčině [] předmětů a pozůstalosti [] děkuji, podržím to na zřeteli, snad svým časem udá se mi něco z toho doporučiti, sám nemám tou dobou úmyslu toho zakoupiti...

Budu se těšit na zprávu, jak Pepova záležitost se zdaří, když šťastně! S pozdravem znamenám se oddaný Vám Jos. Doubrava.

V Hradci Králové 5.II. 1913.

11. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 12. 1. 1914 v Hradci Králové. Biskup Doubrava posílá architektu Fantovi slíbený sborník se svými vzpomínkami na chvíle ve Vortové u Hlinska. Konzultuje s ním záležitosti týkající se kaple na Rožberku v Hradci Králové, fary na Chlumu a plánu sakristie v královéhradecké katedrále Sv. Ducha.

Slovutný Pane profesore!

O své návštěvě u Vás zmínil jsem se, že jsem k žádosti [Mora hlineckého] napsal do jubilejního sborníku několik vzpomínek, slíbil jsem, že svým časem Vám sborník zašlu, činíme to dnes, kdy konečně knihy mne došly. Ovšem, není to žádné literární dílo, bez zájmu všech [] maje pro Vás, jenž o Vortovou tolik jste zasloužil krásným plánem svým, nebudu...

Však jest mi – jako obyčejně – i dnes pokoušeli opětnými prosbami: Ředitel Nový již před nedávnem jednu z nich dopsal: žádost na plánek na faru u Chlumu. Záležitost tato velice [neláká], musím letos započít stavbu.

Dále útočí na mne v Hradci Králové, abych posvětil kapli Rožmberskou, byl jsem nucen zavázati se, že se tak stane v srpnu, slib ten učinil jsem, vzpomínaje, že ráčil jste mi sdělití úmysl svůj, posvětit mistra [experta] s modelováním figurální výzdoby oltáře – sekretář můj byl minulý týden u něho [], že práci rád vykoná, že tou dobou nemá nic naléhavého, a ujistil, že k Vašnosti si dojde pro nákres – doufám, že již si jej val...Račte, prosím, pobízeti mistra, aby práce se vykonala...Já zase dnes jedu na visitaci, budu [] v zámku knížete [] v Žlebech.

Kýž dá Bůh šťastný průběh...

Sekretář mi, vrátiv se z Prahy ulehl s zánětem plic...

Na [] jsme tomu vydáni velmi, a v tom [] starosti a práce těžko se ušetřiti! Právě stavitel Schmied mi zaslal plán přesný věžní kobky a sakristii v katedrále, o jejíž úpravu [] se vrátím, dovolím si to poodložiti s opatrnou prosbou úpravu.

Za milý lístek z Jevan díky!!

Pozdravuje celou rodinu, znamenám se Vaši Slovatnosti

Oddaný přítel Josef Doubrava, biskup

V Hradci Králové 12/01 1914.

12. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 13. 1. 1914 v Hradci Králové. Biskup Doubrava vyjadřuje lítost nad úmrtím Fantovi příbuzné.

Milý pane profesore!

Kolikrát slýchal jsem za hovoru s Vámi o „tetince“, již jsem i osobně poznal, dnes zvídám, že nebožku: [Requiescet] – Vzpomenu ji na modlitbách! Krásného věku dosáhla, bude Vám v kruhu domácím scházet, ačkoli zajisté pro věk svůj tu a tam již byla dětinnou.

Jak se úží kruh známých a přátel, přemýšlím tom často – zvláště od loňské těžké nemoci – ani nevěřím, že tomu jest rok tak [] blíží se meta životní, a úkolů jest tolik...Dá-li Bůh, musím do Prahy na několik dní, vyhledat Vás, snad bude tentokrát šťastnější.

Pozdravte děti, trvám v přátelství,

Váš oddaný Josef Doubrava

V Hradci Králové 13/I 1914.

13. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 7. 12. 1914 v Hradci Králové. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavební plány k farám na Chlumu a Číněvsi.

Vážený pane profesore!

Loni ráčil jste k stavbě fary na Chlumu navrhnouti budovu o patře a mansardě, což vymykalo se z meze chlumských poměrů, k mé žádosti zhotoven byl pak návrh téhož půdorysu, ale o patro skromnější!

Dle tohoto návrhu hodlám, dá-li Bůh, po něm pustiti se do stavby... Než původní návrh mne zaujal svojí malebností i účelností v té míře, že jsem si přál, aby dle něho bylo za dané příležitosti stanoveno.

Příležitost taková se naskytla: v Číněvsi u Poděbrad třeba stavěti faru, bohaté záduší tamní, má tolik prostředků, že bych bez rozpaků do stavby se dal, jak si toho i patronát Poděbradský přeje. Akt o tom vyřídil jsem souhlasně, ale s výhodou, že se musí staviti dle plánu, mně se bude zamlouvati. Patronát vděčně výhradu tuto přijal a žádal mne, bez plánu [] ba dle vůle své stavitele zvolil...

Z vizitace znám situaci, kde bude místo staré fary zbudovati novou, a [navazuje], že do místa toho hodí se úplně návrh zmíněný, jen s malou odchylkou: průčelí hlavní bude totiž směřovati k jihozápadu – dvůr je na východ – boční průčelí od cesty je k jihu a průčelí boku druhého s verandou je na sever. Tak jest orientována i dosavadní fara. Než akt definitivně vyřídím, žádám Vašnost:

- 1. Abyste ráčil projekt první postoupiti k stavbě fary číněvské.*
- 2. Abyste jednou vyjel si do Poděbrad a odtud do Číněvsi shlédnout staveniště, popřípadě uložil patronátnímu úřadu zadati polohopis snad s fotografií.*
- 3. Abyste dodal potřebný plán stavební –kníž. úřad má tam stavitele Fialu, jež asi ráčíte sám znát - snad by mu stavba mohla býti zadána.*

Jak jsem již podotkl, záduší Číněvské tolik bohato, že honoráři architektovi a stavební náklad uhradí beze všech obtíží.

Prázdniny vánoční umožní – jak doufám – návštěvu Vaši i u nás v Hradci Králové na mé potěšení a na shlédnutí kobky i sakristie v katedrále, s nimiž bych rád také hnul, jak jsem žádal.

Očekávaje laskavou odpověď, s pozdravem se znamenám Vaši Slovnosti oddaný Josef Doubrava, biskup.

V Hradci Králové 7/12 1914.

14. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 20. 11. 1915 v Hradci Králové. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavbu semináře v Hradci Králové a žádá ho, aby navštívil Číněves za účelem stavebního plánu k číněvské faře.

Milý pane profesore!

Ráčil jste velký zájem osvědčit o bývalou kolej jezuitskou, kterou vojenská správa hodlá prodati a k mé žádosti laskavé jste slíbil býti mi radou, kdyby nastalo jednání o koupi budovy této pro diecézi.

K lepší orientaci žádal jsem stavitele Schmidta, jenž byl vojenskou správou přizván do odhadní komise, aby mi opatřil k nahlédnutí plány kolejní – slíbil, že tak učiní, dosud mi jich ale nedodal, za to alespoň zapůjčil k orientaci o odhadu protokol odhadní komise. Maje za to, že pro odborné předběžné poznání záležitosti Vaší Slovutnosti bude protokol vítán, zasílám jej, abyste ráčil – pokud by bez plánu možno – se informovat – až dojde mi plán, učiním o tom hned sdělení a požádám za prohlédnutí budovy na místě.

Ovšem toužebně očekávám za tou příležitostí návštěvu Vašnosti a doufám, že spolu ráčíte shlédnouti kobku ve věži a chórovou kapli, kterou musím již dát do pořádku.

V příčině semináře sděluji, že do ministerstva z Prahy dodám akt, doporučující správě vojenské poskytnouti z fondu nouzových staveb subvencí k stavbě vojenské nemocnice, čímž by otázkou stavby seminářské []. Mně tolik teskno, že všechny snahy mé propadají tolika obtížím a z těch tolikerým průtahům, že snad do smrtkami jedna nebude uskutečněná!

A ještě jednu snažnou žádost mám: Ráčil jste svoliti, aby se ujal k stavbě číněvské fary plánu, pro Chlum určený a pak zjednodušený. Těším se z toho velice, že první plán o I. poschodí s mansardovými místnostmi dojde upotřebení. Dle toho jsem dal patronátnímu úřadu v Poděbradech zprávu, že se to stane, a že ráčíte zajeti si do Číněvsi shlédnout staveniště. Patronátní úřad snažně prosí v urychlení této návštěvy a pak o dispozici k stavbě, aby mohlo se počati se svážením hmoty a co možno nejdříve též se stavbou samou. Vše jest velice naléhavé, teče do budovy střechou a tato hrozí sesutím. Mou zásluhou – či vinou stavba resp. rekonstrukce zdržovala se několik let – nyní ovšem vidím, že zodpovědnost z možné nehody nesmím na sebe více bráti.

Vím, že jste pracemi zahrnut, ale vyjíždka do Číněvsi nezabere ani celý den:

<i>Z Prahy odjezd: ráno 6:17</i>	<i>Poděbrady 8:07</i>
<i>ráno 8:45</i>	<i>Poděbrady 10:20</i>
<i>ráno 10:48</i>	<i>Poděbrady 12:21</i>
<i>Z Poděbrad: odjezd 12:17</i>	<i>Praha 1:57</i>
<i>odjezd 4:26</i>	<i>Praha 6:15</i>
<i>odjezd 5:29</i>	<i>Praha 7:24</i>

Jak patronátní úřad již sdělil, je pouze z Poděbrad do Číněvsi k službám, a třeba jen, abyste ráčil telegrafovat, neb jinak udat dobu příjezdu tomuto patronátnímu úřadu v Poděbradech, s nímž pak ráčíte se též dohodnout o dalším.

Připomínám opět, že záduší stačí úplně a netřeba se ohlížeti na zkrácení plánu. Abyste poněkud se zorientoval o věci zasílám plán s rozpočtem, dle něžž se měla díti konstrukce fary! K orientaci- ovšem jen zcela povrchní – o koleji v HK přikládám pohlednici s kostelem Panny Marie a sousedící budovu kolejní.

Bude mi na radost, ráčíte-li mi dle možnosti v brzku odepsati: Se srdečným pozdravem Vaší Slovnosti oddaný Josef Doubrava, biskup.

V Hradci Králové 20/11 1915.

15. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 9. 10. 1917 ve Vortové u Hlinska. Biskup Doubrava žádá architekta Fantu, aby ho přijel navštívit do Chrasti, kde by prodiskutovali veškeré záležitosti, které mají v řešení.

Vážený pane profesore!

S vřelou účastí spěchám přispět v záležitosti, o které zvidám z Vašnostina listu, kterýž bohužel teprve dnes na Vortové mi byl dodán po třídení cestě z Hradce přes Chrast...

Posledním lístkem , psaným 30. září v Chrasti a opisem zaslaného prof. [] do Jevan, oznamoval jsem, že maje vzácný Váš slib v Praze laskavě mně daný, očekávám v Chrasti slíbenou návštěvu, abychom odtud vybrali se shlédnout blízký chrám na Chlumečku, a prosil jsem, abych ráčil slibnou prohlídku v Poděbrady vykonat pak na zpáteční cestě. Když nedošla mně žádná zpráva do pátku, odjel jsem na Vortovou shlédnout požářiště –ohořelo mi tady 20 hektarů lesa – a je nutné vykonat dispozice na celý rok: Bohužel si od té chvíle, co jsem zde, prší a sněží tak, až kraj má ráz zimní: Plouhám se v tom a ostatní dobou pracuji: jest mi velice smutno, a nenacházím toho zotavení, kterého bych tolik potřeboval – a jež jsem si sliboval i z milé Vaší návštěvy. Už nechci znarovat tímto mým zájmům – jde o Vaši starost, a z té odnáší moje následující sdělení:

Především shledávám, že třeba jednat co nejrychleji a tu odkazuje Vás k svému příteli Dr. Josefu Píchovi c. a k. hejtmanu auditorovi ve Vídni II. k. a k. Kriegs: ministerium Abteilung 4/II Praterstrasse 25. A. Já ještě dnes mu píši a přikládám Váš list na informaci se žádostí, aby – možno-li mu přispět Pepovi k přidělení méně nebezpečnému, a aby dle možnosti Vám přímo v té věci poradil – co počítí, a mne sdělil, zda a kde bych já ještě mohl píky nasadit. Vím sice, že jest zapovězeno z ministerstva intervenovat, p. auditor však [] – jsa z pramene – bude moci prokázat službu dobrou na tu první rozhodnou chvíli. Uvidíme. Jakmile pojedu do Vídně, další bych hleděl opatřiti sám. Velmi želim, že zvěděl jsem o celé věci s takovým průtahem...

V sobotu dne 13. budu zase navečer v Chrasti. Nebylo by Vám možno přijeti tam na dva dny resp. alespoň na neděli? Ovšem za tou podmínkou, že do té doby nabudete nějaké určitější zprávy v záležitosti Pepově. Mohli bychom snad to z jiné ještě věci v neděli projednat. Ad informandum opětuji dispozice jízdy, jak jsem je napsal 30. září:

Vlak ze st. nádraží vyjíždí – tuším 1.40 odpoledne, k 5 h je v Pardubicích a má pak za krátko spojení do Chrasti!!!, kamž přijíždí 6.50 navečer. Třeba jen lístkem otevřeným – aby za mého snad zpožděného příjezdu o tom domácí zvěděli v biskupském sekretárku oznámili svůj příjezd. Nezazlíte – prosím-li ve starostech Vašich – o laskavý náčrt čestného daru rozpočtu, abychom k vánocům najisto mohli dar dodati!

Další Vaše přání začlo mi bud' snahou odchrasti přivézt, neb dojde-li tento list včas – do pátku dopsati ještě do Vortové u Hlinska. Se srdečným pozdravem trvám rodině. Vaši Slovnosti oddaný biskup Josef Doubrava.

Ve Vortové u Hlinska 9. října 1917.

16. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 18. 11. 1917 v Chrasti u Chrudimi. Biskup Doubrava sděluje architektu Fantovi, že se zotavuje po těžké nemoci. Konzultuje s ním rodinné záležitosti týkající se Fantova syna Josefa a vnitřní úpravu Křesťanské akademie. Kritizuje tvorbu českého architekta Kamila Hilberta (1869-1933), který se zabýval rekonstrukcemi církevních budov. Jeho nejdůležitější dostavbou bylo dokončení stavby katedrály sv. Víta v Praze. Na vídeňské akademii získal výborné znalosti historických slohů, ze kterých námětově čerpal po celé jeho tvůrčí období. Projektoval i řadu nových staveb v historizujícím pojetí.

Milý pane profesore!

Vyležev čtyři neděle nepouhnouti na lůžku, smím s dovolením lékařským denně nyní trávit několik hodin v lenošce. Používám této příležitosti k psaní, jež sice jest obtížna, ale pomalu přece jde.

Této možnosti výsledkem jest dnešní list k Vám: Musím vřele poděkovat za přátelskou účast v mé nemoci, dejž Bůh, aby splnila se všechna ta tklivá přání k mému uzdravení, a vrátily se mi dřívější síly k pracím a snahám [] dosud tolik nedosaženo. Mám však chvíle navzájem projevit účast svoji v starostech Vaší a Pepovo, činím to, připomínaje Vám ochotný slib auditora Píchy, že jest hotov starati se o Pepu, aby jen až bude u svého oddílu udal mu jména komandanta.

Po mém zdání spíše tato [] by prospěla záchráně Pepově, že [] za ním, popřípadě [] p. Píchovo by vyhledala možný způsob nejvhodnější pomoci. Přeji toho ze srdce. Dále jest mi [] díky za ochotu k podání odborného posudku a direktivy k umělecko architektonické jeho opravě a úpravě: Mou tužbou ovšem přitom jest, aby Vašnostin duch byl přitom rozhodující vůdčí silou i tehda, ráčíte-li míti za vhodné pověřiti Dr. Pitrosse provedením, což bych s dvorským radou Salichem dle pokynů Vašich projednal.

S pokynem Vaším, aby vnitřní úprava svěřena byla Křesťanské akademii a tak podřízena byla jejímu dozoru, souhlasím, předpokládaje, že by umělecké vedení zůstalo ve Vašich rukou. Upřímně se totiž přiznávám, že modernizující způsob tvrdých linií v gotice, jaký shledávám i v tvorbě Hilbertově mně se přičítá - [] ovšem toho umí a mám za to, že Dr. Pitross [] duchem se vyvinuje, též dalek tohoto směru, rád bych se těšil, chrám Poděbradský uzřel v jeho [] formě a vnitřní kráse!

Ta tupost jeho restaurace z let devadesátých se mi přímo oškliví! Jak svěží ten dojem z Chlumečku! Vítám úmysl Váš vyzvati arch. Málka k reprodukci tamních zajímavostí, poslal bych po [] Jeho Veličenstvu a knížeti Thun Taxisovi dokladem k své žádosti za obnovení řeholního domu při chrámu!

Jak ráčíte vidět kradou se mi bezděky z péra záměry... vše lze za tou podmínkou – poněkud tísnící – až jak usoudí Bůh o mém pozdravení. Minule jsem se zmínil o čerstvém daru R. [Manzerovi], prosím, lze mi čekati, že podaří se jej však dostati z ruk zúčastněných uměleckých živnostníků? Rád bych též zvěděl rozpočet, alespoň přibližný, abych mol dáti na vědomí spoluvěnovatelům a pak jejich změna co připadá udat pro pouzdro.

Jest mi však též požádati za laskavou zprávu o ceně obrázků Vašnosti pro mne zakoupených, došly již do Hradce, těším se dá-li Bůh to shlédnout, až přesídlím. Tak bude mi na radost, přijedete-li mne navštívit a poznat, na kolik jsem se zotavil – že Vás přátelsky uvítám ráčíte zajisté býti jest, vždyť i doma laskavě o tom pobytu v Chrasti vypravujete. Dle Vaši poznámky, Evička zvlášť se zájmem sledovala výklad ten. Vyřídte jí, že musí – budu-li živ – z jara, až v Chrasti rozkvete zámecký sad přijet návštěvou.

Pomalu a s přestávkami za odpoledne dopisuji list tento – budiž Vám důkazem má přátelská úcta a oddanost. Končím pozdravem dětem i Vám, trvaje Vaší Slovnosti přítel biskup Josef Doubrava.

V Chrasti 18/XI 1917.

17. Josef Doubrava Josefu Fantovi, 18. 10. 1920 v Chrasti u Chrudimi, fragment. Biskup Doubrava konzultuje s architektem Fantou stavební plány diecézního domu v Chrasti a stěžerský chrám u Hradce Králové.

...stavbu nového chrámu dle plánu p. Vosmíkových přijatých a zaplacených...Vůbec trpím mnoho pro umění církevní: tyto dny hrozí mi zase jeden truhlář, jenž i objednávky p. faráři zhotovil nový oltář do chrámu, i jehož chtěl vyhodit starý krásný oltář – že jsem to překazil, vyhrožuje mi žalobou – a „Osvětou lidu“, „Září“ „Právem lidu“ atd...

To odměnou za práci svědomitou a obětavou hmotně i morálně. Jak klidně vyvíjí tyto věci, kde v [] nechají je běžet...

6. A nová starost: Loni jsem sdělil s Vámi, že musím stavět spolkovou místnost v diecézním domě v Chrasti, a přitom, že musím pomýšlet na jednotný plán dle něhož by se svým časem zkonstruoval resp. přestavil celý dům blízky rezidenci v Chrasti. Nyní na mě usilovně naléhají, abych najisto započal a splnil čestné své slovo i svoji povinnost nejdéle během příštího roku. Jsem ochoten tak učinit, ale tady potřebuji pomoci. Netroufám si ani říci, jak bych byl nadšen, kdybyste na půl dne přijel do Chrasti, abyste na místě vše shlédli a

dal mi pokyn, kterak uraviti a jak projektovat seřazení místností: Jedná se o stavbu spolkových sálů, galerií pro [], přitom šatna, záchody, místnost pro schůze [], bibliotéku a zařízení místnosti hostinské. Loni jsem tento program blíže udal Vám, že by stačilo Vám vše shlédnout, zavolal bych stavitele, který by přijal vzkazy co mám připravit k projektu...

Nesmím otálet: Kdyby nebylo možno Vám pro spousty věcí by tak Vás [] prosbu má vyhověti, byl bych vděčen, alespoň za radu, [] by mi pomohl. Nebyl by to p. []? Mám s ním jednati o projektu k rekonstrukci chrámu Stěžerského, slíbil mi návštěvu, snad by ji učinil v Chrasti a ujal se plánu [], co ráčíte si odíti? Prosím o [] zprostředkování... Bylo-li by možno do Chrasti, jsem tuto neděli zde. Taktéž příští pátek.

Jak z mého listu poznáte jsem starostmi zahrnut a list můj bude Vám sotva čitelný. P. Vosmíkovi peníze pošlu a sice 1 000 K pak za odlitek kříže 600 K - [] jemu peníze laskavě odevzdat. Prosím však ještě za účty ostatní, zejména za účty pro Vašnostinu kancelář včetně honoráře za plánky.

Jsem tolikerym dlužníkem!! Prosím o odpověď. S přátelským pozdravem trvám Vaší Slovnosti oddaný Josef Doubrava.

V Chrasti 18. XI. 1920.

ZÁVĚR

Na samém počátku mé práce, když jsem se se jménem a osobou Josefa Doubravy poprvé setkala a teprve se s ním pozvolna začala seznamovat, v době, kdy jsem před sebou měla jen onen pomyslný nepopsaný list papíru, který se zprvu jen velmi nesměle a pomalu začínal zaplňovat, byl pro mě dvacátý královéhradecký biskup jen velkou neznámou. Netušila jsem, odkud pocházel, jaké prožíval dětství, neznala jsem okolnosti formující jeho osobnost, kým a jakými událostmi byl v mládí ovlivněn, ani jaká šťastná náhoda ho přivedla do našeho kraje, do města na soutoku Labe a Orlice, do Hradce Králové, a na téměř dvacet let z něj učinila prvního muže na žebříčku církevní hierarchie královéhradecké diecéze se sídlem při katedrále Sv. Ducha, zrozené kdysi dávno z moudrosti a prozíravosti „hradecké“ královny Elišky Rejčky.

Vydala jsem se tedy proti proudu času, vrátila se o celé jedno století zpět, a začala pod obrovským, téměř nepropustným nánosem událostí, jimiž nás obdařilo chaotické a dramatické události oplývající 20. století, hledat prameny, které by mi pomohly zaplnit bílá místa v tajence života tohoto, jak jsem časem zjistila, obdivuhodného a pro mě osobně velmi charismatického muže. Byla to práce často velmi svízelná, neboť dokumentů, mapujících jeho životní dráhu, nebyl zrovna nadbytek, přestože patřil, zcela samozřejmě a neodmyslitelně, mezi ústřední osobnosti tehdejšího duchovního, kulturního a vůbec společenského života naší společnosti. Nedostatek pramenů byl snad, alespoň z části, způsoben i skutečností, že Dr. Doubrava byl osobou duchovní, a církevní archivy, k velké škodě nás všech, ne vždy oplývají vstřícností, a v některých případech bohužel nejsou přístupné ani badatelům a odborné veřejnosti. Obrnila jsem se proto trpělivostí, a časem, navzdory dílčím neúspěchům, které jsou však naprosto přirozeným průvodním jevem u prací tohoto druhu, se přede mnou začala objevovat úžasná mozaika poznání, do které jsem postupně, a musím říci, že i dychtivě a se stále větší zvědavostí, přidávala jeden malý kamínek vedle druhého. A pak jsem znenadání měla možnost spatřit zprvu trochu nesměle, ale potom stále jasněji a zřetelněji fascinující obraz jeho života, plasticky vystupující ze zdánlivě nepropustné mlhy minulosti...

Byla to taková malá detektivní práce, ve které jsem ze zhostila role vyšetřovatele a pečlivě zkoumala jednotlivé podrobnosti a informace, které mě v budoucnu měly dovést k vytouženému cíli, který jsem si stanovila. Tímto cílem bylo samozřejmě pokud možno co nejobsáhlejší zmapování života, díla a skutků biskupa Josefa

Doubravy. Velkou motivací a výzvou přitom pro mě byla právě i skutečnost, že žádné ucelené dílo o tomto člověku nebylo doposud zpracováno a publikováno, a existují vlastně jen články s víceméně kusými zprávami z různých období jeho života.

Životní pouť Josefa Doubravy nebyla vůbec tak snadná, jak by se snad mohlo na první pohled zdát. V poměrně mladém věku přišel o oba své rodiče, přesto odešel studovat do Prahy a v 31 letech se stal doktorem teologie. Než se stal roku 1903 královéhradeckým biskupem, prožil mnoho let jako profesor na pražské teologické fakultě a jako kanovník u sv. Víta. Jeho zaměření však nebylo pouze jednostranné a předmětem jeho zájmu nebyla pouze víra a zbožnost, nýbrž disponoval celou škálou činností, kterým se s velkou oblibou věnoval. Dalo by se říci, že biskup Doubrava byl člověkem v tom nejlepší smyslu renesančním, a lze jistě jen obdivovat, jakému množství činností se dokázal při svém postavení a pracovním vytížení plnohodnotně věnovat. Svým zájmem o umění byl všeobecně známý. Vedle aktivity v oblasti hudby vedl i skutečně čilou korespondenci s mnohými architekty, sochaři a malíři, s nimiž byl také v pravidelném kontaktu, čehož je dodnes němým svědkem třeba obec Kameničky na Vysočině. Jeho vášeň ve sbírání obrazů byla impulsem pro založení hradecké galerie, a jistě by se našlo ještě mnoho dalších příkladů ušlechtilých počinů, jež byly pro naše město i jeho okolí přínosem. Věnoval se také charitativní činnosti. Finančně přispíval spolku sv. Lukáše, který byl výpomocným a penzijním spolkem pro malíře, sochaře, architekty, jejich vdovy a sirotky.

Myslím, že není vůbec troufalé, nazývat biskupa Doubravu renesančním člověkem. Právě naopak, neboť byl aktivně činný snad ve všech oblastech umění a kultury. Již jako malý kluk se věnoval hudbě, ochotnickému divadlu a miloval procházky v okolí zámku v jeho rodném městě v Mníšku pod Brdy. Během návštěv zámeckého areálu obdivoval architektonické prvky zámku. Je velmi pravděpodobné, že pokud by se nevěnoval církevní dráze, snad by nastoupil na studia některého z uměleckých oborů na akademii. Zvítězilo by divadlo, literatura, hudba anebo výtvarné umění? Jeho odpovědí by jistě bylo výtvarné umění, které hrálo v jeho životě velmi důležitou roli. Nejenže umění sbíral, ale sám byl výtvarně nadaný.

Svůj čas věnoval především portrétování. Jeho kresby se v jeho pozůstalosti bohužel nedochovaly. Mohou být ve vlastnictví jeho příbuzných a přátel. Většinu předmětů odkázal svému nejlepšímu příteli, kterým byl architekt Josef Fanta. Především jeho osoby se týkala velká část Doubravovy poslední vůle. A koho portrétoval? Víme, že často jezdil odpočívat do přírody, kde se setkával s významnými umělci – přáteli. Patřil mezi ně např. Antonín Slavíček, František Kaván, Josef Václav Myslbek, Josef Fanta aj.

Josef Doubrava mě zaujal jako významná osobnost i jako člověk. V období, které jsem věnovala práci o jeho životě, o jeho díle a o něm samém, jsem přes velkou propast času, která nás od sebe dělí, k němu našla cestu, vřelý vztah a skutečné sympatie. Nahlédla jsem, alespoň z části, do jeho duše, a snažila se pochopit jeho vnímání světa, jeho vnímání života. Myslím, že pokud má autor zájem na tom, aby vzešel z jeho rukou kvalitní životopis, musí vzniknout mezi autorem a tím, o kom píše, nějaký vztah. Nezáleží na tom, zda je hlavní postava životopisu ještě naživu nebo již dávno není mezi námi. Je nutné zdůraznit, že každý si život dané osobnosti vyloží tak trochu po svém. Záleží na mnoha okolnostech – z jakého prostředí autor vzešel, jaké má zkušenosti, ale i na samotném vztahu a pohledu na osobnost, který si autor vytvořil. Kdyby o stejném člověku psalo deset různých lidí, vzniklo by tak deset „odlišných“ životopisů. Ne zcela samozřejmě, ale v určitých momentech by se autoři jistě rozcházel. Tím, že o někom píšeme, máme jeho život ve svých rukou. Opravdové svědectví dělá ze životopisu historický kontext, interpretace, vzhled... Autor by měl být schopen kritické práce s fakty. Vlastní práce pro něho ale začíná až tím, co ze shromážděných faktů udělá. Dnes už pro mě biskup Doubrava není tou velkou neznámou, jako na počátku mé cesty do nitra člověka, který zasvětil svůj život bohu, který byl, přes své vysoké postavení, člověkem čestným a příkladně lidským. Snad proto je mi tak trochu líto, že dosud nebyla naplněna jeho poslední vůle a přání. Přání, aby jeho tělo po smrti spočinulo v katedrále, která byla svědkem nejvýznamnější etapy jeho života.

V současné době se můžeme s Josefem Doubravou setkat i v aukčních síních. Bohužel ne však osobně, ale občas se tu a tam vydraží a prodají umělecká díla, která se jeho osoby týkají. V pražské aukční síni Dorotheum¹⁶⁴ se v létě roku 2009 dražil originál portréту biskupa Doubravy od Maxe Švabinského. Jedná se o kombinovanou techniku na papíře o velikosti 50 x 35 cm, pod sklem s poškozeným rámem. Vpravo dole signováno tužkou M. Švabinský. Odhadní cena portrétu byla 9 000 Kč, vyvolávací cena portrétu 6 000 Kč. V největší grafické galerii Art Bohemia se mi podařilo koupit kopii portrétu J. Doubravy od Maxe Švabinského za pouhých 50 Kč a v internetové aukční síni Philashop jsem vydražila nepoužitou pohlednici s portrétem Josefa Doubravy, jejíž vyvolávací cena byla 279 Kč. Zjevně o materiály týkající se biskupa Doubravy není příliš zájem. Stačilo zvýšit cenu o 2 Kč a pohlednice se stala mým majetkem.

¹⁶⁴ Dorotheum bylo založeno v roce 1707 ve Vídni. V České republice je pobočka této sbětoznámé aukční síně od roku 1992. Sídlí v budově v blízkosti Stavovského divadla na Ovocném trhu v Praze. <http://www.dorotheum.cz>.

A ještě něco - město Hradec Králové, město, jemuž věnoval velkou část svých životních sil, město, které z jeho odkazu žije dodnes, nemá jedinou památku, jedinou vzpomínku na tohoto velkého muže. V jeho ulicích a náměstích bychom dnes marně hledali bustu či pamětní desku s nápisem: Josef Doubrava, Jeho Biskupská Milost Nejdůstojnější Pán Monsignore, královéhradecký biskup, asistent papežského trůnu, římský hrabě, doktor bohosloví a církevního práva... Je to škoda. Vůči němu je to náš velký dluh. Zasloužil by si to.

Když jsem začala psát tuto práci, ani v nejmenším by mne nenapadlo, že bych se někdy mohla setkat tváří v tvář s příbuznými Josefa Doubravy. Zejména ta skutečnost, že Doubravovi příbuzní bydlí nedaleko a navíc, že se s nimi už léta osobně znám, je neskutečná náhoda. Na myšlenku setkat se s nimi, mne navedl historik a památkář PhDr. Jiří Němeček, ředitel Biskupského gymnázia v Hradci Králové za mých studií na této střední škole. Oznamil mi, že Mgr. Eva Hošková, profesorka českého jazyka na tomto gymnáziu, je biskupovou příbuznou, myslela jsem, že si ze mne dělá legraci. Bohudík to legrace nebyla a tak jsem měla jedinečnou možnost několikrát rodinu Hoškových navštívit v jejich „slavné“ vile na Orlickém nábřeží v Hradci Králové, kam kdysi chodíval biskup Doubrava.

Samotný interiér domu by mohl psát dějiny... Vstoupíte-li dovnitř, rázem si připadáte, že jste se ocitli v předminulém století. Hoškovi mi podali pomocnou ruku a na všechny mé dotazy odpovídali velice vstřícně a s obrovskou trpělivostí. Během našeho povídání o životě Josefa Doubravy a prohlížení starých rodinných fotografií v historických albech jsem byla dokonce občerstvena grepfruitovou šťávou, kterou jsem popíjela ze sklenice z broušeného skla, ze které pil při každé návštěvě v tomto domě biskup Doubrava. Téměř po 80 letech jsem měla tuto možnost i já. Byl to nezapomenutelný zážitek, který bych přála každému, kdo se zabývá životem někoho slavného.

A na závěr něco pro pobavení. Jednou jsem si v internetovém prohlížeči zadala jméno Josefa Doubravy ze zvědavosti, co se o něm v tomto médiu píše. Na monitoru se objevil odkaz na velice zajímavý článek, který si dovoluji citovat: „*Cimrmanův přítel biskup Doubrava. Josef Doubrava se s Cimrmanem seznámil na schůzích Archeologického sboru Muzea království Českého, jehož byl předsedou. Kromě zájmu o vykopávky je sblížil i zájem o liturgickou hudbu. Při té příležitosti se Josef Doubrava Cimrmana otázal, zda by nebylo možné některé hodně roztahané písničky zkrátit, a eliminovat tím tzv. „békavé babky“.* Výsledkem spolupráce byla Cimrmanova revize kancionálu, který zrychlil řadu kostelních

zpěvů, čímž došlo mimoděk i ke zkrácení celkové doby mše svaté.“¹⁶⁵ Je patrné, že biskup Doubrava měl přátele z široké společnosti.

Josef Doubrava byl, je a bude postavou plnou otazníků. Materiály, které by nám na ně pomohly odpovědět, buď nejsou přístupné (část archivní dokumentace biskupů zůstává v utajení) nebo se do dnešní doby nedochovaly. S jistotou však víme, že to byl člověk velice moudrý, všestranný, s láskou pro umění, které nejenom sbíral, ale sám ho i vytvářel. Jelikož jsem se postavou biskupa Doubravy obírala dosti dopodrobna, a čím déle jsem se prací o jeho životě zabývala, nechala jsem zpracovat na jeho osobu podrobný grafologický rozbor, kterého se odborně ujal pan Ing. Martin Mazánek z firmy Grapis v Rychnově nad Kněžnou, který je členem České grafologické společnosti. Potvrdil mi moje domněnky a ledacos nám může tento rozbor o jeho osobnosti ještě poodhalit.

„Biskup Josef Doubrava byl osobností s přirozenou inteligencí a širokým rozhledem. Převažoval u něho teoretický přístup při řešení různých problémů, racionalizace a jasné pohyblivé myšlení. Kladl důraz na logiku a analýzu při řešení situací. Pro jeho osobnost byl charakteristický široký záběr činnosti, který byl podpořen teoretickými základy, abstraktní myšlení a analytické schopnosti. Byl to člověk otevřený, přístupný k novým podnětům a se silnou schopností empatie. Josef Doubrava měl mnoho životní energie, která se v některých obdobích jeho života snižovala důsledkem prodělané nebo stupňující se nemoci, se kterou se velmi těžko vyrovnával a trpěl pravděpodobně silnými depresemi.

Byl neustále otevřen novým podnětům, snahou něco konat, organizovat, zaštiťovat, ale zároveň byl limitován výdejem velkého množství energie, což ho vyčerpávalo a důsledkem tohoto stavu bylo vnitřní napětí (spolu s jeho vysokou sebekontrolou), které se jistě negativně projevovalo i na jeho zdravotním stavu.

V pracovní oblasti byl velmi přizpůsobivý, snažil se zachovat si za jakýchkoli podmínek pevnost a duchapřítomnost. Uměl dobře využívat svého organizačního talentu. Snadno získával kontakty ke spolupráci a hlavně dokázal „být tzv. nad věcí“. Biskup Doubrava byl schopen uplatnit se v různých pracovních oborech činnosti a dosahoval v nich dobrých výsledků. Při jednání s lidmi působil opatrněji a rozvážněji. Dokázal lidi vyslechnout, vcítit se do jejich problémů a pomoci jim. Byl výborným řečníkem s dobrými prezentačními schopnostmi. Josef Doubrava byl typem charismatického člověka, který dokázal lidi strhnout a přesvědčit o svém. Ve skupině známých lidí se choval otevřeně, nenuceně, spontánně, ale pouze do určité hranice, kdy převládl pud sebezáchovy.

¹⁶⁵ http://iniciium.wz.cz/foto_index.php?fid=181&h=2&hf=185.

Navenek působil jistým dojmem. Uvnitř však byl velmi citlivý se silnou snahou po získání určité volnosti, naplnění svých cílů a ideálů, což bylo vzhledem k tomu, že působil v církevním prostředí velmi náročné. Často sváděl boj mezi racionalitou a emotivitou, kdy vlivem životních zkušeností převládla racionalita, což u něho vedlo k tzv. vnitřní tenzi (silné napětí „uvnitř osobnosti“).

Převládaly u něho umělecké sklony s estetickým zaměřením, dobré písemné vyjádření s literárními sklony, ale i hudební nadání. Právě díky uměleckému nadání byl možná schopen načerpat novou energii a zbavit se vnitřního napětí.“

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha

- Pozůstalost Fanta Josef, Korespondence – Doubrava Josef Fantovi Josefovi, dopisy z let 1904-1918, inv. č. 330.
- Pozůstalost Myslbek Josef Václav, Korespondence – Doubrava Josef Myslbekovi Josefu Václavu, dopis z 29. 3. 1907, přír. č. 150/37, dopis z 16. 3. 1918, přír. č. 150/40.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové

- Fotografický archiv, pozitiv, *Vzpomínková slavnost k bitvě na Chlumu 1866*, Chlum 1916, inv. č. PO/07 383, přír. č. H80/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy – katafalk*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 437, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy – průvod*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 438, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy – církevní hodnostáři*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 439, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy – pohřební průvod*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 440, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 443, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 446, přír. č. H183/1982.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Pohřeb biskupa Josefa Doubravy*, Trsek B. J., Hradec Králové 1921, inv. č. PO/07 447, *Biskup Josef Doubrava*, Langhans, Hradec Králové 1913, inv. č. PO/07 1272, přír. č. H34/1983,
- Fotografický archiv, pozitiv, *Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup*, Eckert, Hradec Králové, inv. č. PO/07 5604.
- Fotografický archiv, pozitiv, *Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup*, Hradec Králové, inv. č. PO/07 5605.

- Fotografický archiv, pozitiv, *Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup – na procházce s ceremonářem dr. Huráněm ?*, Hradec Králové 1908, inv. č. PO/07 5606.
- Hudební archiv, *Program: Večer na počest 10letého jubilea královéhradeckého biskupa Dr. J. Doubravy*, Hradec Králové 1913, inv. č. HU/02 560.
- Hudební archiv, *Program: Akademie k 60. narozeninám královéhradeckého biskupa Dr. J. Doubravy*, Hradec Králové 1912, inv. č. HU/02 571.
- Literární archiv, dopis, *Uspořádání koncertu v Hradci Králové*, Destinová Emma, 1904, inv. č. LI/LA 4784.
- Literární archiv, dopis, *Odložení portrétování biskupa Doubravy*, Švabinský Max, Praha 1911, inv. č. LI/LA 6688.
- Literární archiv, dopis, *Děk za portrét Doubravův od Švabinského*, Hácha Emil Dr., Praha 1913, inv. č. LI/LA 6690.

Státní okresní archiv Hradec Králové

- Archiv města Hradec Králové, FRANCEK, Jindřich-JAKL, Jan, *Biskupové královéhradečtí*, Hradec Králové 1990, sign. K 8796 b.
- Archiv města Hradec Králové, HRUBÝ, Vladimír-NEPILÝ, Ota-BRABEC, Pavel, *Královéhradecká diecéze*, Hradec Králové 1994, sign. K 8795.
- Archiv města Hradec Králové, *Pamětní kniha děkanská*, II. díl – Biskupství, inv. č. 3.
- Archiv města Hradec Králové, *Pamětní kniha města Hradec Králové (1918-1920)*, MÚ-HK/232, inv. č. 512.
- Biskupský archiv Hradec Králové (1659-1934), *Pozůstalost Josefa Doubravy*, sign. 1-32, inv. č. 1471-1533.
- Biskupský archiv Hradec Králové (1659-1934), *Max Švabinský*, sign. II d 340, č. kart 102.

Literatura:

BALAJKA, Bohuš-CHAROUS, Emil-SOLDÁN, Ladislav, *Přehledné dějiny literatury II*, Praha 1997.

BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ, Naděžda, *Julius Mařák a jeho žáci*, katalog výstavy, Praha 1999.

- BRATROVÁ, Jana, *Luděk Marold*, Praha 1988.
- CECHNER, Antonín, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese královéhradeckém*, Praha 1904.
- DOUBRAVA, Josef, *Hrst vzpomínek z Českomoravské vysočiny na Doubravě u Hlinska*, Hradec Králové 1914.
- HRUBÝ, Vladimír-PODHRÁZSKÝ, Miroslav, *Katedrála Sv. Ducha, Kaple Sv. Klimenta, Biskupská rezidence*, Hradec Králové 2002.
- HRUBÝ, Vladimír-NĚMEČEK, Jiří-PODHRÁZSKÝ, Miroslav, *Katedrála Sv. Ducha v životě města a proměnách času: Katedrála a její susedé*, Hradec Králové 2008.
- KLIMEŠ, Lumír, *Slovník cizích slov*, Praha 1981.
- KVAČEK, Robert, *České dějiny II*, Praha 2002.
- MAREK, Pavel, *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*, Brno 2005.
- Týž, *České schizma: Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924*, Olomouc 2000.
- Týž, *Český katolicismus 1890-1914*, Olomouc 2003.
- Týž, *Emil Dlouhý-Pokorný: Život a působení katolického modernisty, politiky a žurnalisty*, Brno 2007.
- Město Mníšek pod Brdy: 650 let od první písemné zmínky o Mníšku 1348-1998*, Mníšek pod Brdy 1998.
- ORLÍKOVÁ, Jana, *Max Švabinský: Ráj a mýtus*, Praha 2001.
- PANOCH, Pavel at al., *Slavné vily Pardubického kraje*, Pardubice 2009.
- Pražské arcibiskupství 1344-1994*, Uspořádali Zdeňka Hladíková a Jaroslav V. Ponc, Praha 1994.
- PUTNA, Martin C., *Česká katolická literatura 1848-1918*, Praha 1998.
- REYL, František, *Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských, který slaven v Hradci Králové ve dnech od 28. do 31. srpna 1909*, Hradec Králové 1910.
- SRP, Zdeněk, *Královéhradecké biskupství v proměnách času*, Hradec Králové 2005.
- WITTLICH, Petr, *Jan Preisler*, Praha 2003.
- ZACHAŘ, Michal, *František Kaván*, Praha 2009.

Dobová periodika a regionální tisk:

AUC-HUCP, 1968.

Časové úvahy, 1909.

Český východ, 1909.

Hradecký kurýr, 1992.

Hradecké noviny, 1994, 1998.

Kraj Královéhradecký

Královéhradecko, 1936-1937.

Obnova, 1903, 1912, 1921.

Osvěta lidu, 1902, 1912.

Pochodeň, 1909.

Rozhledy, 1921.

Světobzor, 1912.

Zpravodaj Městečka pod Skalkou, 1999.

Internetové stránky:

[cit. 2009-09-13] <http://www.artmuseum.cz>

[cit. 2009-08-23] <http://www.artrenewal.org>

[cit. 2009-07-14] <http://www.cs.wikipedia/org>

[cit. 2009-04-27] <http://www.djltrading.com/lalique.htm>

[cit. 2009-04-27] <http://www.RLalique.com>

[cit. 2009-04-27] <http://www.rlalique.com/rene-lalique-biography.html>

[cit. 2009-08-01] <http://www.salve.op.cz>

[cit. 2008-03-22] <http://www.zamek.mnisek.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

1. Josef Doubrava (vlevo) jako malý chlapec.
2. Rodný dům Josefa Doubravy v Mníšku pod Brdy, dům „U Chotů“ č. p. 3.
3. Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup, foto: H. Eckert, 1908?
4. Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup.
5. Josef Doubrava na kresbě od Maxe Švabinského.
6. Josef Doubrava na titulní straně Světozoru, 1912.
7. Josef Doubrava, foto: Langhans, Hradec Králové 1913.
8. Josef Doubrava, foto: Josef Pirkert, Pardubice.
9. Vzpomínková slavnost k bitvě na Chlumu 1866 (J. Doubrava uprostřed), 1916.
10. Vítání J. Doubravy na starém hradeckém nádraží, kolem 1905.
11. Josef Doubrava na procházce z ceremonářem dr. Huráněm?, Hradec Králové 1908.
12. Josef Doubrava při pěší turistice v Krkonoších.
13. Vitráž z období episkopátu J. Doubravy v presbytáři katedrály Sv. Ducha s vyobrazením Jana Nepomuckého, 1913.
14. Detail.
15. Erb Josefa Doubravy.
16. Nápis na vitráži pod erbem.
17. Úmrtní oznámení smrti J. Doubravy, 1921.
18. Pohřeb J. Doubravy – katafalk, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
19. Pohřeb J. Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
20. Pohřeb J. Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
21. Pohřeb J. Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
22. Pohřeb J. Doubravy – průvod, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
23. Pohřeb J. Doubravy – pohřební průvod, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.
24. *Časové úvahy*, periodický měsíčník, roč. XIII, 1909, č. 5-6.
25. Program Akademie k 60. narozeninám královéhradeckého biskupa J. Doubravy, Hradec Králové 1912.

26. Program večera na počest 10letého jubilea královéhradeckého biskupa
Doubravy, Hradec Králové 1913.
27. Dopis pro Josefa Doubravu od Emmy Destinové.

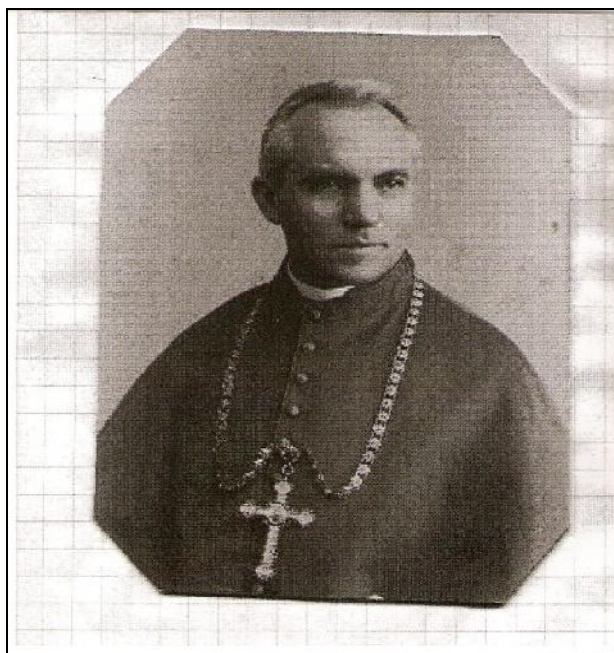
1. Josef Doubrava (vlevo) jako malý chlapec.

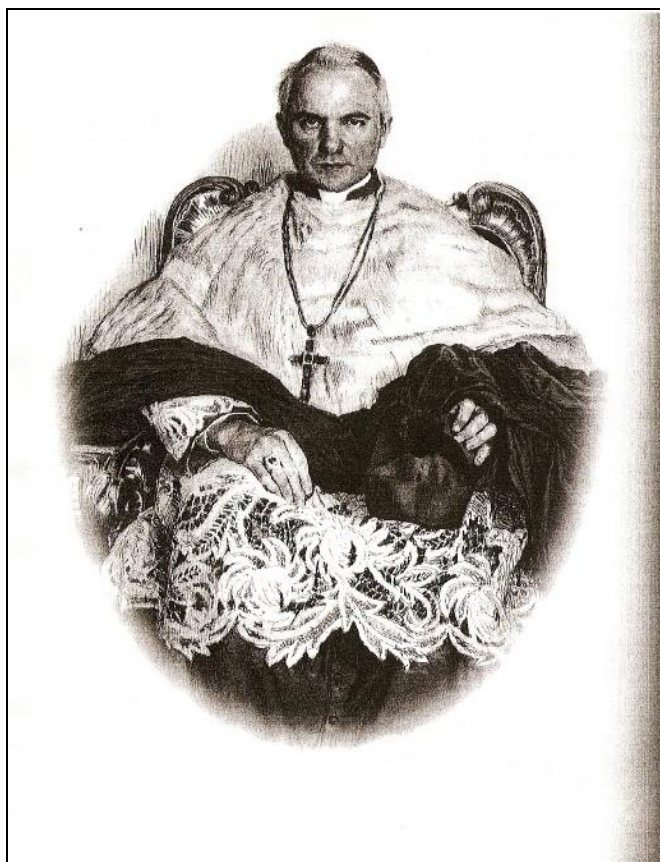
2. Rodný dům J. Doubravy v Mníšku pod Brdy. Dům „U Chotů“ č.p. 3.

3. Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup, foto: H. Eckert, 1908?

4. Josef Doubrava, dvacátý hradecký biskup.

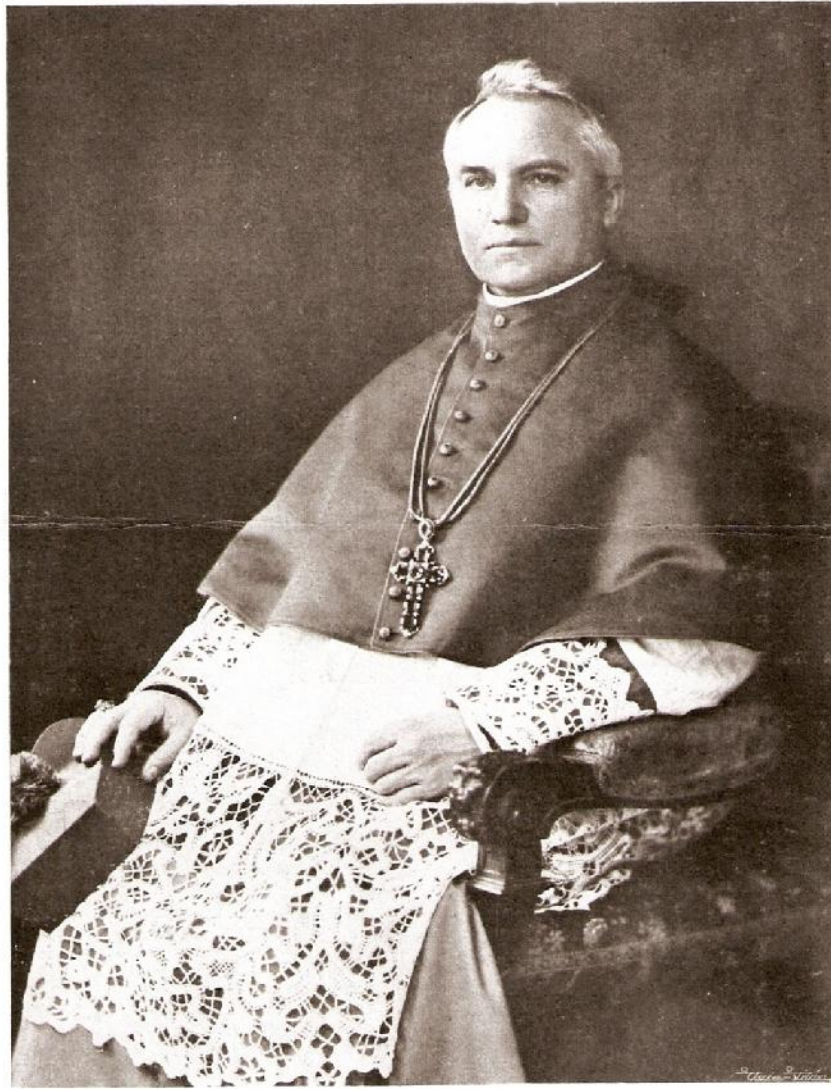

5. Josef Doubrava na kresbě od Maxe Švabinského.

SVĚTOZOR

ROČNÍK 1912.

ČÍSLO 28.

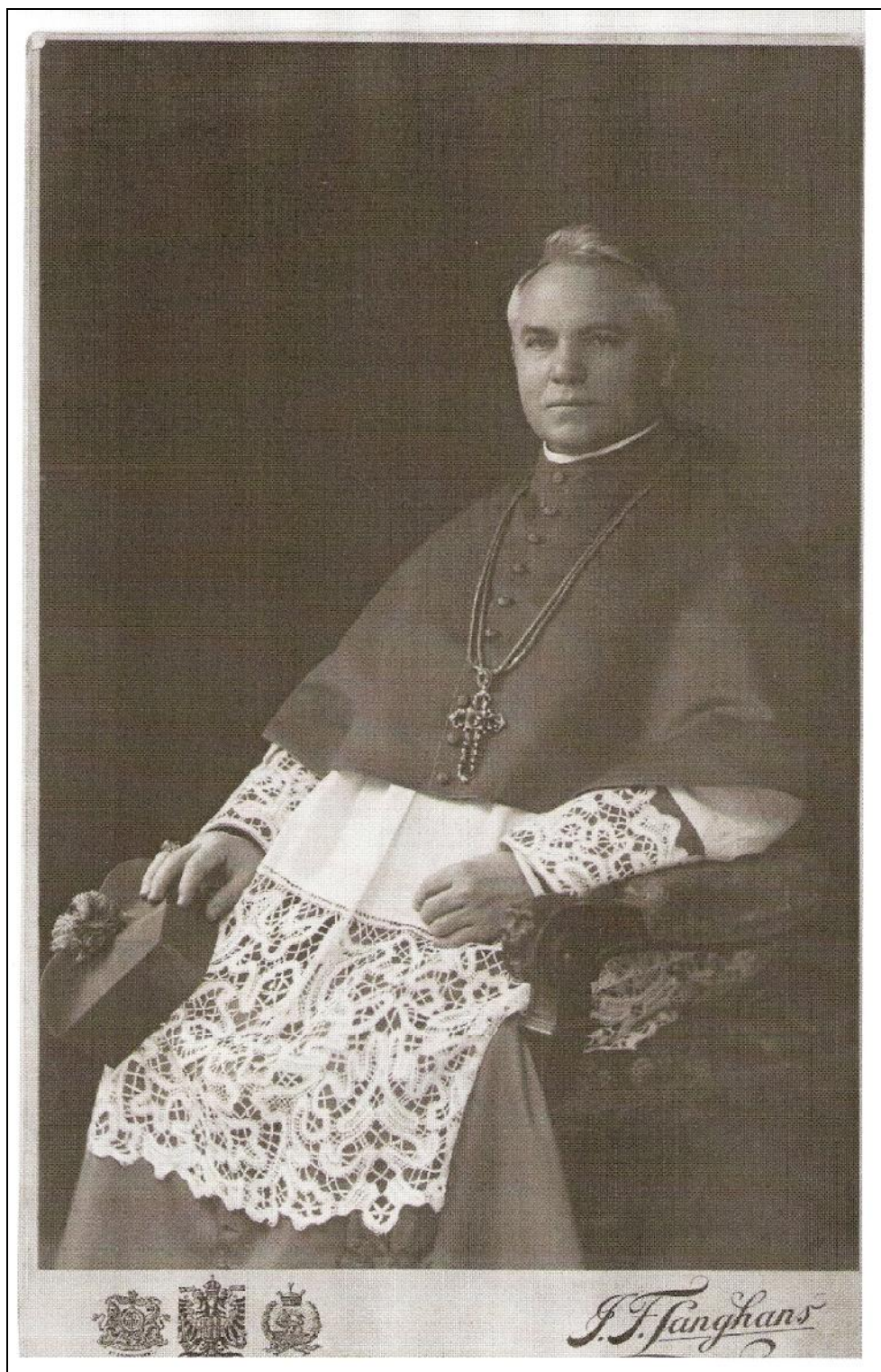
JEHO EXCELLENCE + DR. JOSEF DOUBRAVA,
BISKUP V HRADCI KRÁLOVÉ, JEHO VELÍČENSTVA SKUTEČNÝ
TAJNÝ RADA, VYNIKAJÍCÍ KNĚZ A SPISOVATEL CÍRKEVNÍ, SLAVIL
DNE 29./II. 1912 ŠEDESÁTÉ NAROZENINY.

Dvor. fot. J. F. Langhans.

655

82

6. J. Doubrava na titulní straně *Světozoru* v roce 1912.

7. Josef Doubrava, foto: Langhans, 1913.

8. Josef Doubrava, foto: Josef Pirkert, Pardubice.

9. Vzpomínková slavnost k bitvě na Chlumu 1866, J. Doubrava uprostřed, 1916.

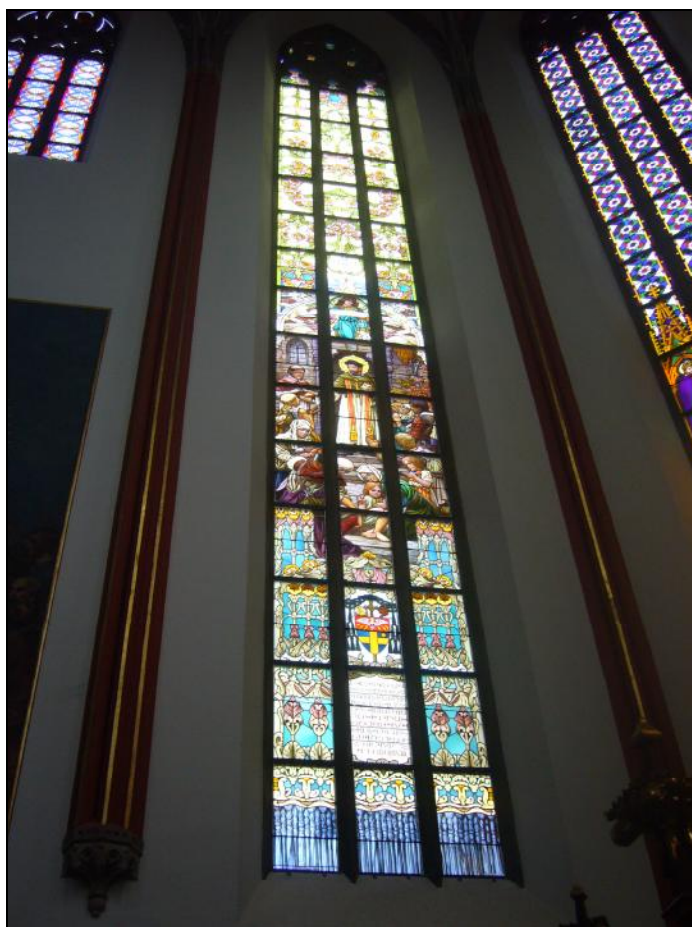
10. Vítání J. Doubravy na starém hradeckém nádraží, kolem 1905.

11. Josef Doubrava na procházce s ceremoniářem
dr. Huráněm?, Hradec Králové 1908.

12. Josef Doubrava při pěší turistice v Krkonoších

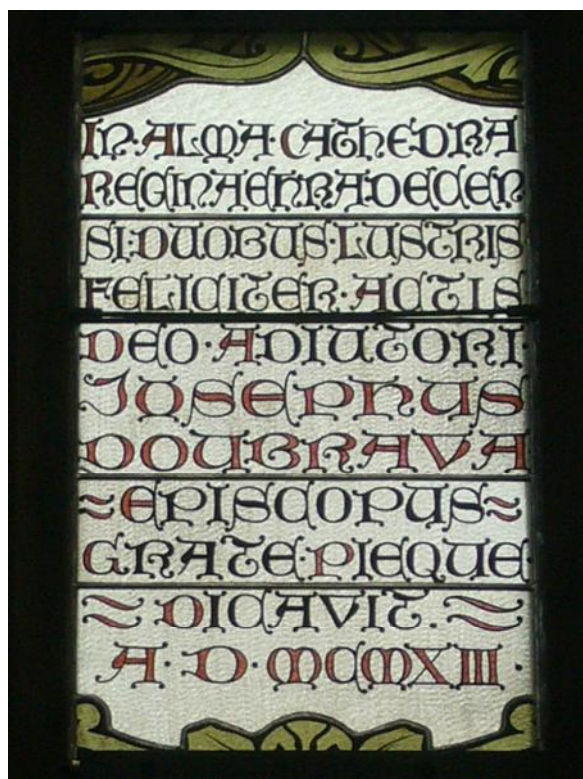
13. Vitráž z období episkopátu J. Doubravy v presbytáři Katedrály Sv. Ducha s vyobrazením Jana Nep., 1913.

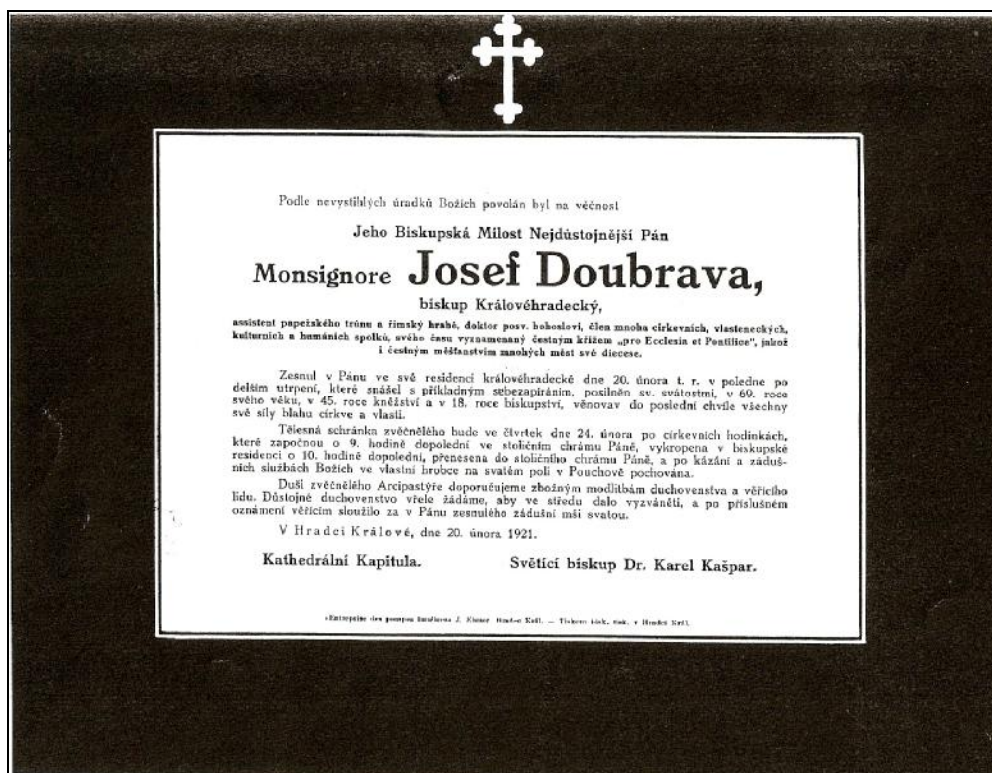
14. Detail: Erb J. Doubravy, pod ním nápis.

15. Erb Josefa Doubravy.

16. Nápis na vitráži pod erbem.

17. Úmrtní oznámení smrti Josefa Doubravy, 1921.

18. Pohřeb Josefa Doubravy – katafalk, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové, 1921.

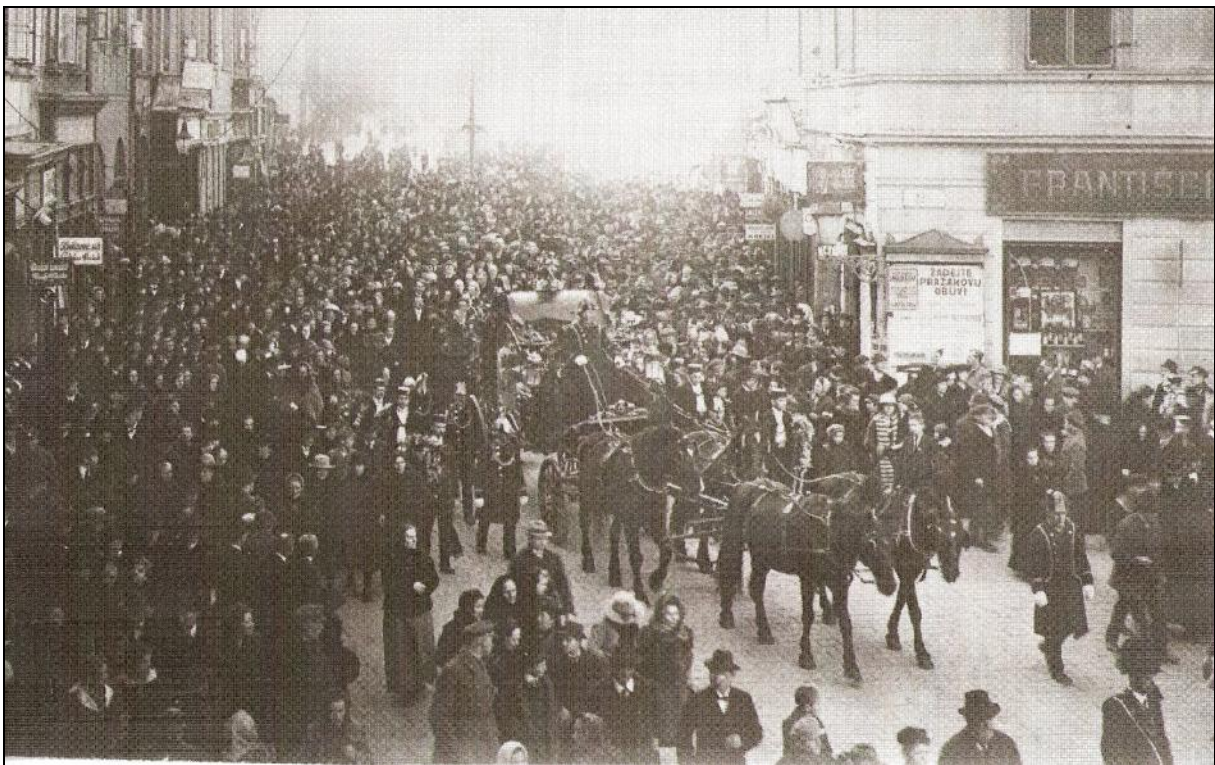
19. Pohřeb Josefa Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.

20. Pohřeb Josefa Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.

21. Pohřeb Josefa Doubravy, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.

22. Pohřeb Josefa Doubravy – průvod, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.

23. Pohřeb Josefa Doubravy – pohřební průvod, foto: B. J. Trsek, Hradec Králové 1921.

Časové Úvahy.
 Periodický měsíčník
 ↔ věnovaný časovým otázkám. ↔
 Redaktor Th. Dr. Fr. Reyl.

Ročník XIII. 1909. Číslo 5 a 6.

Celoroční předplatné i se zásilkou poštovní 1 K.
 Jednotlivá čísla stojí 8 h.

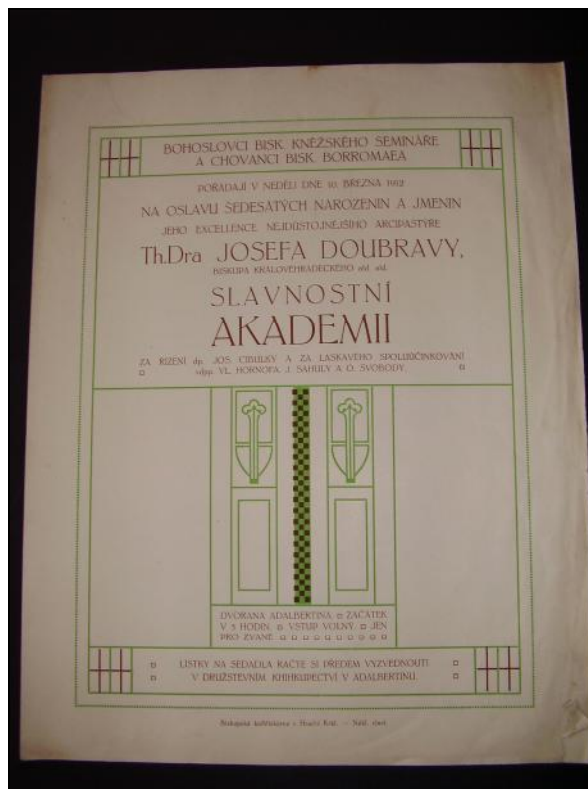
Nemlčte!

Pastýřský list Jeho Exc. ndp. biskupa dr. Jos. Doubravy.

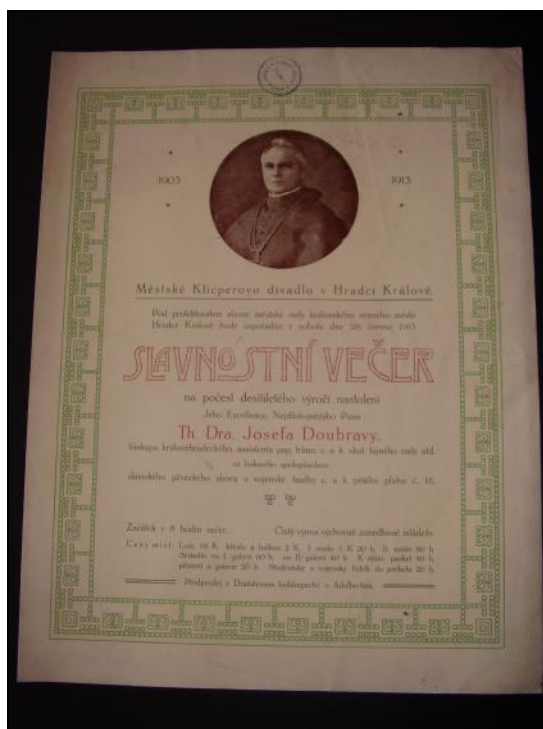
Velevázná byla apoštolská slova, jimiž svatý Otec Pius X. k nám biskupům rakouským za příčinou zlatého jubilea kněžského u něho shromážděným promluvil, a jež vreholila napomenutím: „*Nemlčte . . . Opět napominám vás, byste nemlčeli a se nebáli pravdě vydati svědectví.*“

Kdykoliv od té chvíle na mysl mi přišla tato slova, spolu bezděky rozpomínal jsem se slov našeho božského Spasitele, jenž napomínaje děl apoštolům: „*Co vám pravím ve tmě, vypravujte na světle, a co v ucho slyšíte, hlásejte na střechách*“ (Mat. 10, 27.) A připadalo mi vždy, že vyslýchám ze slov těchto pokyn, abych ono napomenutí náměstka Kristova, jež s ostatními biskupy v komnatě Jeho Svatosti takřka v ucho

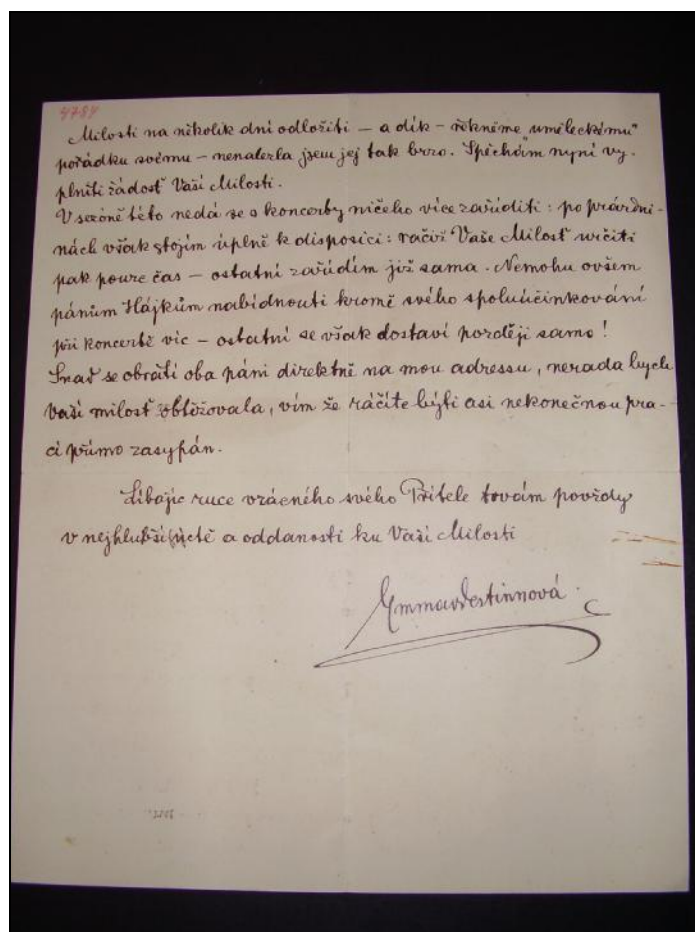
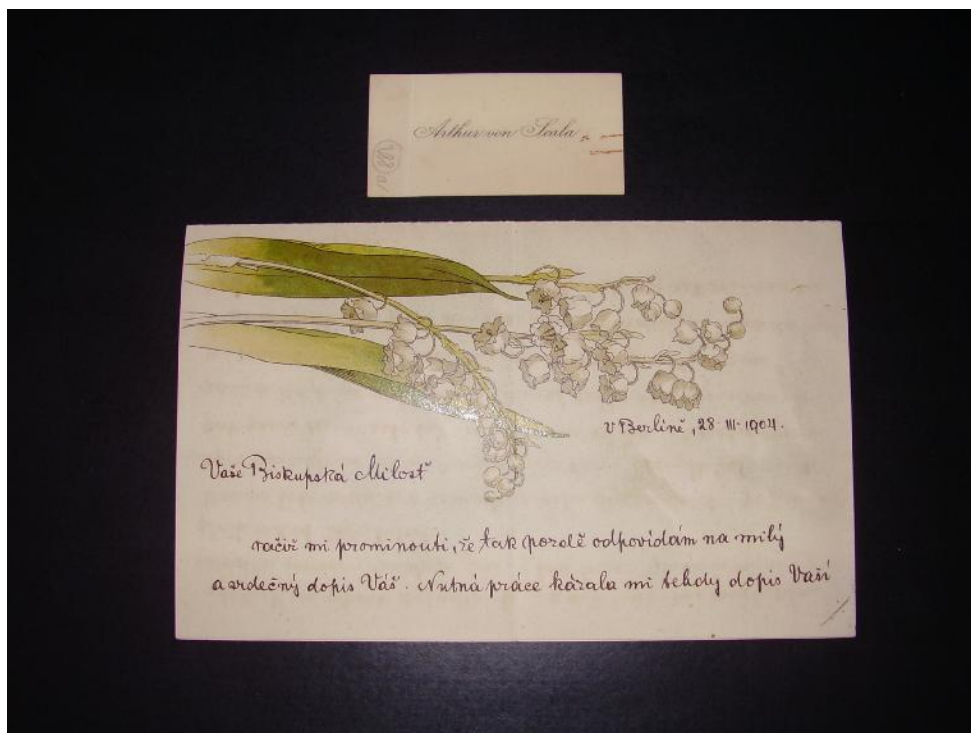
24. Do *Časových úvah* J. Doubrava často přispíval.

25. Program Akademie k 60. narozeninám J. Doubravy, Hradec Králové 1912.

26. Program večera na počest 10letého jubilea nastolení J. Doubravy, Hr. Králové 1913.

27. Dopis pro J. Doubravu od Emmy Destinové, 1914.

RESUMÉ

Josef Doubrava undoubtedly was one of the most interesting bishops in the diocese of Hradec Králové. His life started on February, 29 - 1852 in Mníšek pod Brdy. He was growing up in poor conditions in a tailor family. After his studies on Piarist secondary high school in Prague he left for Theological Faculty. In 1876 he was consecrated as a priest and he started his performance in Petrovice by Sedlčany after that in Dublovice. His career at the Theological Faculty was crowned by him becoming its chancellor in 1890.

He performed the Bishop's authority in Hradec Králové diocese from 1903 to 1921. He had to face many problems during his service period. He went through the transition time between Monarchy ruled by the Habsburks and democratic republic, experienced the 1st World War. All of that had an impact on the religion.

He was an extremely skillful man. Culture and art were closed to him all his life. He was collecting pictures of famous artists and he was maintaining friendship with them. Max Švabinský, Antonín Slavíček or architect Josef Fanta belonged to his closed artist friends.

They were frequently exchanging mutual correspondence that was full of Doubrava's enthusiasm to old monuments and their reconstruction, to pictures, music, etc... Bishop Doubrava was not only a collector of art. He was active himself in the sphere of art too.

This man who we can truly call a renaissance man was an expert in plastic art, music, literature and theatre. He admired architecture of Mníšecký castle which area he enjoyed for his meditations during his childhood. He used to play the amateur theatrical as he was young. He wrote not only scientific articles but fiction too those he presented in many magazines. The plastic art was his loved domain and in case he would be to study another Faculty than Theological there is highest probability that it would be Academy of Plastic Art. He used to spend those non frequent leisure times portrait painting. He was probably making portraits of his friends - artists as he was leaving to relax in Hlinecko region.

He was solving many architectonical projects and reconstructions that concerned religious monuments mostly together with Architect Fanta. Josef Fanta belonged to the closest related. He requeathed him most of his estate in the testament. Bishop Doubrava was in fact not in connection with Czech artists only, he was also acquainted with artists behind borders of our country. A letter that Max Švabinský wrote to Josef Doubrava can be a proof of this. Bishop Doubrava was directing Švabinský to a Paris jeweller Lalique who was

supposed to restore his ring. That had to be postponed though since an exhibition that was the real reason of Švabinsky's visit to Paris got moved.

Josef Doubrava died after a long disease in his residence in Hradec Králové on February, 20 - 1921. He was buried to a family tomb in Pouchov cemetery four days later. He requeathed his about 100 piece collection of his paintings to the Hradec Králové town. Based on this the town gallery in Hradec Králové was originated, today we recognize it under the name of Modern Art Gallery.

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Josef Doubrava (1852-1921) Život královéhradeckého biskupa
Autor práce	Bc. Lucie Dušková
Obor	Kulturní dějiny
Rok obhajoby	2010
Vedoucí práce	Mgr. Pavel Panoch, PhD.
Anotace	Život 20. královéhradeckého biskupa Josefa Doubravy. Práce zachycuje období let 1852-1921 a je rozdělena do jednotlivých kapitol (dětství, studia, episkopát, vztah k umění, politická situace a církev)
Klíčová slova	Josef Doubrava, biskup, Biskupství královéhradecké, církev, Hradec Králové, významní umělci, 19./20. století, umění